

Masteroppgave

Støttekontakt som tiltak i barnevernet:

En undersøkelse av støttekontakttiltaket i Bærum kommune, sett fra saksbehandlers og støttekontaktens ståsted.

Skrevet av Thomas Edvardsen

Innholdsfortegnelse

Sammendrag.....	3
Forord.....	5
1.0 Innledning til Oppgaven.....	6
1.1 Oppgavens fokus.....	6
1.2 Prosjektet.....	6
1.3 Problemstilling.....	6
1.4 Hvordan besvare problemstillingen?.....	7
1.5 Hvorfor er problemstillingen aktuell?.....	7
2.0 Støttekontakt som tiltak.....	9
2.1 Hva er en støttekontakt?.....	9
2.2 Hvorfor støttekontakt blir brukt, hva er ønsket?.....	9
2.3 Tiltaket støttekontakt.....	10
2.4 Disse barna skal barneverntjenesten hjelpe.....	10
2.5 Barnevernets rolle i endring.....	11
2.6 Støttekontaktilbudet til barneverntjenesten i Bærum.....	12
2.7 Individuell støttekontakt.....	14
2.8 Gruppebasert støttekontakt.....	14
2.9 Gruppebasert støttekontakt for de yngste barna.....	14
2.10 Gruppebasert støttekontakt for eldre barn.....	15
2.11 Gruppebasert støttekontakt for ungdommer.....	16
2.12 Støttekontakt i organisasjon.....	17
2.13 Tiltaksplanen som styrende verktøy.....	18
3.0 Relevant litteratur og forskning.....	19
3.1 Sosialfaglige teorier i forhold til barns selvbylde.....	19
3.2 Sosialfaglige teorier i forhold til betydningen av rollemodell.....	21
3.3 Positive sosiale aktiviteter i lys av sosialfaglige teorier.....	22
3.4 Støttekontakten og de andre hjelperne.....	23
3.5 Barneverntjenestens betydning for gode støttekontaktiltak.....	24
3.6 Tidligere forskning på støttekontaktiltak som tiltak.....	25
3.7 Elisabeth Larsens forskning på effekt av støttekontakt.....	25
3.8 Løvetannbarn.....	26
3.9 Vanskelig barndom.....	27
3.10 Behovet for "å bli sett" og andre viktige behov.....	28
3.11 Den ene.....	31
3.12 Resiliens som bakteppe for tiltaket.....	32
3.13 Resiliens som hverdagsmagi.....	33
3.14 Forenkling av resiliens til årsaksforklaringer.....	34
3.15 Barns selvbylde i et resiliensperspektiv.....	34
3.16 Resiliens og teorien om "signifikante andre".....	35
3.17 Hvem finner signifikante andre?.....	37
3.18 Empowerment og støttekontakt som tiltak.....	37
3.19 Støttekontakt og sosial kapital.....	38
3.20 Støttekontakt som forebyggende tiltak.....	39
3.21 Hva er det egentlig som hjelper?.....	41
3.22 Støttekontakt og Bromfenbrenners systemer.....	43

3.23 Sosialkognitiv læringsteori og Bandura.....	45
3.24 Sårbarheten i risikoen for overgrep fra støttekontakten.....	46
3.26 Etske refleksjoner rundt tiltaket	47
4.0 Metode	48
4.1 Metodisk tilnærming	48
4.2 Intervju med saksbehandlere.....	49
4.3 Spørreundersøkelsen til støttekontakter	49
4.4 Utfordringer og fordeler som forsker på egen arbeidsplass.....	51
4.5 Forskningsetikk.....	52
4.6 Validitet, reliabilitet og generalisering	53
5.0 Presentasjon og analyse	54
5.1 Om presentasjonen.....	54
5.2 Kjennetegn ved støttekontaktene.....	54
5.3 Støttekontaktens selv vurdering	56
5.4 Presentasjon og analyse av intervju med saksbehandlere.....	61
5.5 Analyse av svarene fra undersøkelsen i forhold til problemstillingene	64
5.6 Tendenser i forhold støttekontaktene som positive rollemodeller	65
5.7 Tendenser i forhold til bedring av barnas selvbilde.....	67
5.8 Analyse fra hvordan støttekontaktene vurderte oppfølgingen	68
6.0 Tolkning og drøfting i forhold til problemstillingene.....	71
6.1 Tolkningen og drøftingen opp mot problemstillingene	71
6.2 Tolkning av funn fra analysen opp mot problemstillingene.....	71
6.3 Sosiale opplevelser, forskjeller på gruppe og individuell.....	73
6.4 Rollemodellene fungerer, men i forskjellig grad	75
6.5 Selvbilde, hold ut, og gjerne i en gruppe	76
6.6 Tolkning og drøfting av svarene fra analysen i forhold til hvordan barneverntjenesten kan bli bedre i sin oppfølging.....	77
6.7 Opplæring av støttekontaktene.....	79
6.8 Oppfølging og veiledning.....	80
6.9 Kontakt og tilgjengelighet.....	81
7.0 Avslutning.....	82
7.1 Konklusjoner og veien videre	82
7.2 Mulige forbedringer.....	83
Litteraturliste.....	84
Vedlegg.....	87

Sammendrag

Formålet med denne masteroppgaven har vært å undersøke hvilken virkning støttekontaktene har på barna, sett i forhold til tiltakets målsetninger som er aktivisering av barna, støttekontakten som rollemodell og i forhold til barnets selvbilde. Det har vært spennende å se på hva som kan gjøres bedre fra barnevernets side for å nå nevnte målsetninger. En vurdering av hva barneverntjenesten kan forbedre i forhold til oppfølgingen av støttekontaktene blir derfor en naturlig del av oppgaven.

Masteroppgaven er skrevet som en undersøkelse av støttekontakttiltaket til barneverntjenesten i Bærum kommune. Problemstillingen er tredelt og lyder som følger:

- 1. I hvilken grad bidrar støttekontaktene til barneverntjenesten i Bærum kommune til positive sosiale opplevelser for barna?**
- 2. I hvilken grad fungerer støttekontaktene som gode rollemodeller?**
- 3. I hvilken grad bidrar støttekontaktene til å gi barna et positivt selvbilde?**

Problemstillingene besvares gjennom spørreskjemabesvarelser fra støttekontakter. I tillegg intervjues saksbehandlere i barneverntjenesten som har ansvar for å sette inn og følge opp tiltak som støttekontakt.

I kapittel 1 presenteres problemstillingen, formål og grunnlaget for oppgaven samt viktige avgrensninger.

I kapitlet 2 vises det hvordan tiltaket støttekontakt er ment å virke og når det brukes i barnevernssammenheng, hva slags funksjon støttekontakten skal ha i forhold til barnet og hvordan tiltaket er organisert i Bærum kommune ved prosjektstart.

I kapittel 3 presenterer jeg relevant faglitteratur i forhold til støttekontakt, rollemodell, sosiale aktiviteter og selvbilde. Mitt valg av relevant litteratur på området er et utvalg av tidligere forskning på lignende tiltak, relasjonsteorier og barnevernfaglige teorier som ligger som grunnlag for at støttekontakt blir vurdert som rett tiltak for barn.

I kapittel 4, som er metodekapittelet, redegjør jeg for fremgangsmåten i forhold til metodebruk og viser til hvordan jeg har gått frem for å besvare problemstillingen. Videre redegjør jeg i forhold til metodikk og setter fokus på relevante spørsmål med hensyn til forskningsetikk, reliabilitet og validitet.

I kapittel 5 som er presentasjon og analysen av data, presenteres svarene fra spørreundersøkelsen gjort med støttekontaktene og fra intervjuet med saksbehandlere. Her trekker jeg frem tendenser fra svarene til støttekontaktene og utsagnene til saksbehandlerne.

I kapittel 6 tolkes og drøftes tendensene opp mot problemstillingen og faglitteraturen og tidligere forskning.

I kapittel 7 foretar jeg en oppsummering av de funn som er gjort, og peker på noen områder som kan forbedres i forhold til støttekontakt som tiltak.

Støttekontaktene i Bærum kommune vurderer seg selv til å fungere godt som positive rollemodeller, de bidrar til sosiale aktiviteter, og de mener selv at de er med på å bedre barnas selvbilde. De støttekontaktene som jobber i en gruppesammenheng, vurderte seg bedre enn de som jobbet alene. De som hadde jobbet lenge, vurderte seg også bedre enn de som hadde jobbet kort tid som støttekontakt. Faglitteratur støtter opp om at gruppebaserte tiltak er bedre enn individuelle tiltak og at lengden av relasjoner har betydning. Sårbarheten i forhold til individuell støttekontakt, gjør at gruppebaserte tiltak fremstår som mer solide og trygge.

Mange av støttekontaktene var misfornøyde med barneverntjenestens oppfølging og opplæring av dem som støttekontakter. De var også misfornøyde i forhold til tilgjengelighet og kontakt med barneverntjenesten. De som hadde jobbet lengst som støttekontakt, var mer misfornøyde enn de som hadde jobbet kort. Fokus på å bedre systemet for oppfølging av støttekontaktene kan lønne seg sett i forhold til de svarene støttekontaktene og saksbehandlerne har gitt. Faglitteratur jeg presenterer i oppgaven sier tydelig at oppfølgingen fra barneverntjenesten har stor påvirkning i forhold til kvalitet på tjenesten. Viktige områder for forbedringer blir derfor oppfølging og opplæring og rekruttering av støttekontakter dersom tiltaket skal forbedres.

Forord

Utviklingsstøttende voksne utenfor den nære familien er etter mitt syn svært viktig for barn som lever under omsorgssvikt. Albert Einstein skal ha sagt i et intervju: *"Everybody is a genius. But if you judge a fish by its ability to climb a tree, it will live its whole life believing that it is stupid"*. Barn trenger å bli sett og verdsatt som de er. De trenger støtte til å utvikle sine iboende ressurser og bekreftelse på at de er gode nok. De menneskene som klarer dette ovenfor barn kalles utviklingsstøttende voksne, og det er disse barnevernet ønsker at skal være i relasjon med barna – som støttekontakter og i andre funksjoner.

Det er mange jeg skal takke for at jeg nå leverer masteroppgaven min: Takk til utviklingsenheten og ledelsen i barneverntjenesten i Bærum kommune som muliggjorde prosjektet som denne masteroppgaven er et resultat av. Jeg vil takke mange kollegaer som har kommet med faglige innspill, anbefalinger og motivasjon underveis. En særlig takk til de saksbehandlerne som lot seg intervju i forhold til denne masteroppgaven.

Familie og venner har støttet meg gjennom skriveperioden og hatt tro på at jeg skal komme i mål. Deres motiverende og oppløftende støtte har hjulpet meg. Jeg vil spesielt takke mamma som har lest igjennom teksten og kommentert oppgaven flere ganger. Jeg er takknemlig for min kone, Camilla, som har stilt opp flere ganger i forhold til diverse utfordringer underveis i skriveprosessen, og i tillegg for å ha holdt ut med en noe fraværende mann de siste månedene før innlevering.

En stor takk går også til alle støttekontakter som svarte på spørreundersøkelsen, og som gjør en fantastisk jobb for å hjelpe de barna som trenger en som tar dem med på aktiviteter, er rollemodell for dem og bedrer deres selvbilde. Dere utgjør en forskjell for barna dere er i kontakt med.

Til sist vil jeg takke professor Halvor Fauske, som har veiledet meg stødige gjennom prosessen og til Helge Jørgensen som har fulgt prosjektet fra utviklingsenhetens side.

Bærum, oktober 2012

Thomas Edvardsen

1.0 Innledning til Oppgaven

1.1 Oppgavens fokus

Masteroppgaven setter fokus på støttekontakten som tiltak i barnevernet. Tema i oppgaven er hvordan tiltaket støttekontakt kan brukes for å gi barna muligheter til positive aktiviteter samtidig som de får gode rollemodeller gjennom å bli kjent med støttekontaktene. I tillegg drøftes i hvilken grad støttekontakter vil kunne gi barna et positivt selvbilde.

1.2 Prosjektet

Prosjektet er utført som del av ”*Sammen for barn og unge i Bærum kommune*” (Kommunal rapport 2010), en tiltaksplan for det forebyggende arbeidet for barn og unge fra 2010 i regi av Bærum kommune. I planens forslag til tiltak som skal evalueres er ”*tiltak for å sikre barnevernsbarn økt selvbilde gjennom gode rollemodeller og positive sosiale opplevelser*” ett av i alt seks tiltak som skal evalueres. Denne oppgaven vil ikke være en evaluering av støttekontakten, men et bidrag til vurderingen av arbeidet ved å få frem opplevelsene og erfaringene til støttekontaktene selv og saksbehandlerne i barneverntjenesten. Slik kunnskap vil kunne være ett bidrag til vurderingen av støttekontakt som tiltak i barnevernet.

1.3 Problemstilling

Problemstillingen til denne oppgaven knytter som nevnt an til ett av områdene i tiltaksplanen ”Sammen for barn og unge” (2010). Problemstillingen er tredelt:

- 1. I hvilken grad bidrar støttekontaktene til barneverntjenesten i Bærum kommune til positive sosiale opplevelser for barna.**
- 2. I hvilken grad fungerer støttekontaktene som gode rollemodeller.**
- 3. I hvilken grad bidrar støttekontaktene til å gi barna et positivt selvbilde.**

Problemstillingene vil bli besvart ved spørreundersøkelse til støttekontakter og gruppeintervju av saksbehandlere i barneverntjenesten. Det vil være interessant å få frem hvilke erfaringer disse har. Slik kunnskap vil kunne gi nyttige innspill til hva som er muligheter og begrensninger i støttekontaktarbeidet og hvilke forbedringer som kan gjøres fra tjenestens side for at støttekontakter skal fungere så godt som mulig.

1.4 Hvordan besvare problemstillingen?

Det ideelle designet ville være å følge barna som får tildelt støttekontakt over tid for å finne ut hvordan tiltaket virker. Dette har jeg ikke mulighet til av praktiske årsaker i forhold til tid og tilgjengelige ressurser. Jeg har derfor lagt opp undersøkelsen annerledes ved å intervjuer støttekontakter og saksbehandlere om deres erfaringer og synspunkter i forhold til tiltaket. Det opplegget jeg har valgt, vil også kunne gi relevante svar på spørsmålene i problemstillingen, men fra andre vinkler enn dersom jeg hadde fulgt barna som fikk tiltaket, over tid. Jeg vil gjennom designet kunne få frem informasjon om hvordan vurderingene til støttekontakter og saksbehandlere er i forhold til tiltaket. I tillegg har jeg en oppdatert kunnskapsstatus når det gjelder forskning og teoretiske perspektiver som begrunner at støttekontakt brukes som tiltak i barneverntjenesten.

Relevante teorier, litteratur og fagkunnskap i forhold til problemstillingene vil bli presentert i kapittel 4 av oppgaven. Denne delen av oppgaven vil være en relevant bakgrunn for problemstillingen. I kapittel 5 presenteres svarene fra undersøkelsen med støttekontaktene og utsagnene fra intervjuet med fire saksbehandlere fra barneverntjenesten i Bærum. Svarene som er gitt, blir analysert i denne delen.

Problemstillingene vil i kapittel 6 bli besvart ved å tolke funnene som ble gjort i undersøkelsen med støttekontaktene og intervjuet med saksbehandlerne. Den teoretiske litteraturen vil her bli brukt for å sette funnene inn i en teoretisk forståelsesramme.

Avslutningsvis vil jeg i oppgaven trekke konklusjoner og drøfte implikasjonene av det jeg har funnet.

1.5 Hvorfor er problemstillingen aktuell?

I Barnevernpanelets rapport (2011), som ble avlevert september 2011, kommer det frem at det på Nordisk forskerkonferanse om hjelpetiltak i barnevernet i september 2009 ble fremhevet hvor lite vi vet om hvordan hjelpetiltakene til barnevernet virker. Dette gjelder da særlig de tradisjonelle hjelpetiltakene som barnevernet har dype tradisjoner i å bruke ved et bredt spekter av forskjellige type barnevernssaker. Gode eksempler er besøkshjem og støttekontakter.

Taus kunnskap er et fagterminologisk ord på de bakenforliggende vurderingene som gjør at barnevernarbeideren velger type tiltak i enkeltsaker. Støttekontakt er et av de tiltakene som blir satt inn uten at det fremkommer spesielle argumenter for dette og ofte uten spesifikke målsetninger (Soldal 2003). Kvello mener at tiltak som støttekontakt ofte blir brukt når barnevernets arbeidere har brukermedvirkning som perspektiv i sin jobbing med familiene. Kompenserende tiltak blir i følge Kvello ofte valgt når barnets foreldre får stor grad av medvirkning i forhold til valg av tiltak (Kvello 2007, 2010). Soldal argumenterer for at tiltaket støttekontakt blir brukt når man ikke helt vet hva man skal gjøre. Hun har belegg for påstanden gjennom sine intervjuer med saksbehandlere i det offentlige. I disse vurderingene fremkommer det at grunnlaget for å vurdere støttekontakt som tiltak, er svært varierende. Det var ikke mulig for Soldal å finne et klart mønster i vurderingene til saksbehandlere i forhold til når det er aktuelt å bruke støttekontakt som tiltak (Soldal 2003, 1997).

I dagens barnevern er det en økende vektlegging av at tiltakene vi setter inn skal være endrende eller kurerende og ikke kompenserende slik støttekontakt blir ansett for å være. I uttrykket kompenserende ligger det at familiesituasjonen ikke endrer seg selv om tiltak blir satt inn. Faktorene som problemstillingen i oppgaven ønsker svar på, kan ses som kurerende siden selvbildet bedres hos barnet og derfor endrer i tillegg til å kompensere. Med dette menes at tiltak som i utgangspunktet ses på som kompenserende kan ha kurerende virkning dersom man når målene om bedret selvbilde i forhold til barnet. Jeg vil komme nærmere tilbake til diskusjonen rundt kompenserende eller kurerende tiltak i litteraturdelen av oppgaven.

Barnevernpanelet ønsker seg gode og mer spesialiserte hjelpetiltak og nevner støttekontakt som et av de tiltakene som kan spesialiseres mer. De vil ha tiltak som har fokus på bedre samhandling og kommunikasjon i hjemmene, og mindre fokus på tiltak som retter seg mot barnet i sammenhenger utenfor hjemmet. Barnevernpanelet mener at de viktigste faktorene i et spesialisert tilbud er god tilgjengelighet, lav terskel, høy kvalitet og at tiltaket kan utvikles fleksibelt sammen med den det gjelder (Barnevernpanelets rapport 2011: 46).

Barnevernpanelets innstilling samsvarer, slik jeg ser det, godt med utvikling av støttekontakt som tiltak, da tiltaket innehar alle kriterier som Barnevernpanelet benevner som faktorer for et spesialisert tilbud, med unntak av høy faglighet, noe som kan forandres gjennom bevisst fokusendring fra barnevernets side.

2.0 Støttekontakt som tiltak

2.1 Hva er en støttekontakt?

Soldal definerer støttekontakt slik: ”En støttekontakt er en medarbeider, vanligvis uten profesjonell bakgrunn, som er lønnet av kommunen. Gjennom samvær og ulike fritidsaktiviteter skal støttekontakten bidra til at mennesker med behov for hjelp, støtte og kontakt får en trygg og meningsfull fritid. Samvær skal gi mulighet for personlig vekst. Brukerens behov er utgangspunktet for om samværet organiseres enkeltvis eller i grupper. Støttekontakten arbeider ut fra en avtale med kommunen. Avtalen regulerer innhold i, og omfang av arbeidet” (2003: 14). I barneverntjenesten i Bærum er det viktig at støttekontakten skal fremstå som en positiv rollemodell for barnet og kan samarbeide med barnets familie og barneverntjenesten. Jeg velger å forholde meg til Soldals (2003) definisjon, men i tillegg vil jeg presisere at støttekontakten skal være en positiv rollemodell og være innstilt på samarbeid med barneverntjenesten og familien til barnet.

2.2 Hvorfor støttekontakt blir brukt, hva er ønsket?

Støttekontakt som tiltak gis vanligvis for å styrke foreldrefunksjonen, og som støtte til barn i deres utvikling (NOU 2000:12). Elisabeth Larsen (i Bø og Olsen 2008) utdyper at tiltaket støttekontakt kan settes i sammenheng med foreldre som i en periode sliter med å klare å følge opp barna sine i forhold til de behov barna har for at de skal utvikle seg og trives. Støttekontakten vil da kunne kompensere på en slik måte at foreldrene ikke preges av dårlig samvittighet. Foreldrene til barna som mottar tiltaket støttekontakt, preges ofte av foreldreskap med stor grad av stress. Dette stresset blir ofte redusert ved at tiltak som støttekontakt blir satt inn i forhold til barnet. Dette forklares ved at foreldrene føler mindre grad av stress når de vet at barnets behov for aktivisering og voksenkontakt blir dekket, selv om det ikke dekkes av dem selv (Bø og Olsen 2008).

Støttekontakttiltaket skal således være en avlastning der foreldrene ikke mestrer, makter eller behersker å følge opp barnets fritidsaktiviteter. Hovedmålsettingen fra barneverntjenestens side er at barnet skal gis positive muligheter til aktivitet. Barneverntjenesten ønsker at støttekontaktene skal hjelpe barnet i sosiale aktiviteter som bidrar til mestring, og at de i tillegg skal fremstå som positive rollemodeller for barna.

2.3 Tiltaket støttekontakt

Støttekontakt er et av de mest brukte tiltakene i barneverntjenesten (Melding om barnevernet 2009–2018), men samtidig det minst omtalte tiltaket barnevernet bruker, ifølge Soldal (2003). Rollen en støttekontakt har, er sammensatt. Rollen ligger i skjæringspunktet mellom det private og det profesjonelle (Soldal 2003). Man er en betalt arbeider, men likevel en privatperson. Kompleksiteten i rollen peker mot at ressursbruk på området fra barnevernets side kan sikre bedre tjenester til bruker. Argumentet for dette er høy kompleksitet i rollen som støttekontakt kombinert med liten eller ikke relevant utdannelse, og lite ressursbruk i forhold til opplæring og veiledning fra barneverntjenestens side.

2.4 Disse barna skal barneverntjenesten hjelpe

Ifølge ”Det du gjør, gjør det helt” (NOU 2009:22) inndeles utsatte barn i fire kategorier, de med utrygge oppvekstvilkår, de med psykiske vansker, de med lærevansker og de med atferdsvansker. Et utsatt barn kan plasseres innenfor en eller flere av kategoriene.

Barneverntjenesten har som hovedoppgave å hjelpe de barn som vokser opp under utrygge oppvekstvilkår. Støttekontaktene barneverntjenesten ansetter, må derfor være rustet til å jobbe med barn som kommer fra hjem med utrygge oppvekstvilkår, og de må forholde seg til den ustabiliteten og utryggheten som barnet lever med.

Innenfor barnevernet er det 40 000 barn som har behov for hjelpetiltak i hjemmet og ca. 8 000 utenfor hjemmet (NOU 2009: 22). Dette utgjør en dobling i antall barn som mottar hjelp fra barnevernet i løpet av ti år. I 1999 mottok 17 000 barn hjelpetiltak i hjemmet, ifølge den offentlige utredningen ”Barnevernet i Norge” (NOU 2000:12). Av de ca. 50 000 barn som er i behov av barneverntiltak, mottar en betydelig andel tiltak som i en eller annen form tilbyr en støttende person for barnet. Antall barn som mottar tiltaket støttekontakt, er kraftig nedadgående, men erstattes av andre sammenlignbare tiltak som aktivitetsgrupper eller inkluderingsarbeid overfor idrettslag og organisasjoner. Per 31. desember 2010 er det ifølge statistisk sentralbyrå 2 777 barn som har støttekontakt gjennom barnevern i Norge. Av disse er 2 437 mellom 6 og 17 år. I 1993 var antallet 4 134 barn. En halvering i antall barn på 20 år er en merkbar nedgang, særlig med tanke på at antallet barn som mottar hjelp fra barnevernet, har fordoblet seg de siste ti årene.

I samme periode er det andre tiltak som har økt i antall, deriblant besøkshjem, ”støtte til fritidsaktivitet” og ”andre tiltak” etter at den nye barnevernsloven ble vedtatt i 1993 (NOU 2000:12, NOU 2009:22).

2.5 Barnevernets rolle i endring

I løpet av de siste 30 årene har det vært en stadig vridning vekk fra at den profesjonelle arbeider direkte med familiene til å overlate dette arbeidet til ikke-profesjonelle, mens ansvaret for veiledning, tilrettelegging, oppmuntring og anerkjennelse ligger hos de profesjonelle (Soldal 2003). I denne sammenhengen er den profesjonelle saksbehandler. Rollen til saksbehandler har med andre ord blitt byråkratisert i løpet av de siste 30 årene. Ansvaret for kvaliteten i tiltaket hviler fortsatt på saksbehandleren, selv om ansvaret er mer indirekte nå enn slik det var før.

Vi ser denne utviklingen også i barneverntjenesten i Bærum, der saksbehandler stadig blir pålagt flere krav om dokumentering i barnevernssaker og annet skrivearbeid. Dette gir mindre tid til samtaler og direkte kontakt med bruker. I Bærum barneverntjeneste jobbes det nå etter en spesialistmodell. Dette betyr at tjenesten er delt opp i forskjellige avdelinger, og at hver avdeling jobber med en del av barnevernets totale ansvar. Det finnes i dag rene saksbehandlingsavdelinger som deles mellom barn 0–12 år, ungdommer 12–23 år og en egen avdeling for barn som er under barnevernets omsorg. I Bærum er det opprettet en egen avdeling som jobber med tiltaksarbeid, og som gjennom dette skal ivareta endringsarbeidet. Rollen som saksbehandler er i ferd med å bli mer administrativ (ikke direkte endringsarbeid med familiene), noe som fordrer at andre skal gi den konkrete og direkte hjelpen til familiene og barna. Mens saksbehandler selv skulle stå for endringsarbeidet for 30 år siden, er denne delen av jobben lagt over på andre i dag. Dette kan medføre, at saksbehandler blir mer avhengig av andre personers informasjon i dag, i forhold til tidligere.

Kravet til saksbehandler om å være dyktig i sin mobilisering av støttekontakten blir da ekstra viktig siden direktekontakten med bruker først og fremst er mellom støttekontakt og bruker. *”Before empowering others, workers need to be empowered”* (Soldal 2003: 4). I en slik rolle blir utfordringen til sosialarbeideren å jobbe målrettet via en tredjeperson som ikke har faglige bakgrunn innenfor området. Hyppig kontakt, samarbeid, klare målsetninger og konkret

veiledning mellom saksbehandler og støttekontakt blir stadig viktigere når den faglærte ikke lenger er den som er nærmest familiene.

Støttekontakt som tiltak ser ut til å være avhengig av at det jobbes systematisk i kommunen med rekruttering, arrangerer innføringskurs, og tilbyr støttekontakter individuell eller gruppebasert veiledning (NOU 2000:12: 181). En kan med andre ord ikke forvente seg stort dersom ikke barneverntjenestens ansatte legger krefter i kontinuerlig å mobilisere støttekontaktene til den jobben de skal gjøre. Ifølge Soldal (2003) er det ikke alltid så mye som skal til for at tiltaket skal kvalitetssikres bedre enn det ofte er. Åpne kommunikasjonskanaler mellom saksbehandler og støttekontakt, krav til skikkelige rapporter fra støttekontakter og jevnlig evalueringsmøter i forhold til tiltaket, der støttekontakt og barnets foreldre sammen med saksbehandler evaluerer om tiltaket når de målsetninger tiltaket har, skal fungere kvalitetsøkende, ifølge Soldal (2003).

2.6 Støttekontakttilbudet til barneverntjenesten i Bærum

Det er full dekning i forhold til støttekontakttiltaket i barneverntjenesten i Bærum. Det betyr at det ikke eksisterer et rekrutteringsproblem når det gjelder å få tak i nok mennesker til å være støttekontakter. Utfordringen er heller å finne den rette støttekontakten til rett barn. Lønnsbetingelsene per time til støttekontaktene ligger nå på mellom 134,- kr og 179,- kr per 31. mars 2012. Det er muligheter for å tilby fagutdannede støttekontakter noe høyere lønn. Det må da føres en "lønnssak" inn for et kommunalt utvalg (forhandlingsutvalget) og støttekontakten må kunne vise til relevant utdanning og bedre betalt arbeid et annet sted. Utgiftsdekning til støttekontakten på 40 kr i timen og kjøregodtgjørelse (der dette er en del av oppdraget) kommer i tillegg. Utgifter til barnet skal dekkes av barnets foreldre eller av barneverntjenesten der økonomien tilsier at dette er nødvendig. Barneverntjenesten i Bærum gir per i dag ikke ledsagerbevis til sine støttekontakter.

Det finnes ingen klare retningslinjer i forhold til oppfølging og kontakt mellom saksbehandler og støttekontakter i barneverntjenesten. Saksbehandler avgjør i stor grad hva slags oppfølging og hyppighet det skal være i hvert enkelt tilfelle. Med dette menes fastlagte rutiner. Det finnes forventninger om evalueringer av tiltak og rapportskrivning, men ingen klare rutiner på hvor omfattende eller ofte kontakten skal være mellom saksbehandler og støttekontakt.

Støttekontaktene skal levere inn rapporter sammen med timelister en gang i måneden.

Målsetninger i forhold til tiltaket skal være definert i tiltaksplanen til barnet. Veiledningen skal i stor grad handle om hvordan støttekontakten skal nå målene som er satt av saksbehandler og barnets foresatte i utgangspunktet.

Støttekontakt som tiltak er et av de mest brukte tiltakene i barneverntjenesten i Bærum. Det brukes støttekontakt som tiltak for barn fra 3 år og opp til 20 år, men hovedtyngden ligger i forhold til barn i barneskolealder. Fra barneverntjenestens side skrives det i vedtaket at støttekontakten skal være der for barnet i en periode, med evaluering før periodens utløp med tanke på forlengelse eller eventuelt avslutning av oppdraget. Intensjonen er fra barnevernets side at støttekontakten skal være der så lenge barnet har behov for det.

Når saksbehandler i barneverntjenesten konkluderer med at det er nødvendig med en støttekontakt i forhold til et barn, så fattes det et vedtak på dette. Dersom de trenger en støttekontakt som ikke allerede er i nettverket til familien, sendes en henvisning til avdeling tiltak i egen barneverntjeneste. Her finnes en "bank" med aktuelle støttekontakter og i tillegg forskjellige gruppetilbud for barn i forskjellige aldersgrupper. Barnet vil få tildelt den støttekontakten eller det gruppebaserte tiltaket som passer best sett i forhold til hva hvert enkelt barn har behov for. Det å finne rett støttekontakt til rett barn blir her en viktig jobb. Ofte blir det valgt en kvinnelig støttekontakt til en jente og enn mannlig støttekontakt til en gutt. Dette i forhold til tanken på at personen skal være en rollemodell og i forhold til interessefelt som ønskes overført til barnet.

Støttekontakt kan organiseres på tre måter, individuelt, i gruppe eller gjennom en person tilknyttet en forening eller organisasjon. I Bærum barneverntjeneste benyttes individuell støttekontakt og støttekontakt i gruppe i stort omfang, mens støttekontakt gjennom organisasjon er under etablering. Det avholdes samlingskvelder omtrent hvert halvår der alle støttekontaktene blir invitert. Det er per i dag frivillig oppmøte disse kveldene. Saksbehandler har ansvar for saksveiledning og oppfølging av støttekontakten tilknyttet sine saker. Det er opp til hver enkelt saksbehandler hvordan dette ivaretas.

2.7 Individuell støttekontakt

Majoriteten av støttekontakttiltakene som organiseres gjennom barneverntjenesten, kaller vi individuell støttekontakt. Det vil si at det er en støttekontakt i en relasjon til ett barn/ungdom. Målsetningene i oppdragene er forskjellige, men barneverntjenesten ansetter alltid mennesker som man mener kan være en positiv, voksen rollemodell, som kan bidra til positive aktiviteter og bidra til å bedre barnets selvbylde. Totalt har Bærum barneverntjeneste rundt 70 individuelle støttekontakter. Støttekontaktene har stor variasjon i erfaringsbakgrunn, alder og kompetanse. Vi ser før prosjektstart at mange slutter etter relativt kort tid, enten etter eget ønske eller fordi foreldre ikke ønsker tiltaket lenger. Flere av støttekontaktene har ikke like mye samvær med barnet som kontraktene tilsier, og det er varierende rapportering.

2.8 Gruppebasert støttekontakt

Barneverntjenesten i Bærum har flere grupper som alternativ til individuell støttekontakt. Noen er organisert med én til én-relasjon i en gruppesetting og i noen av gruppene er det tre–fire barn per voksenperson. Alle gruppene som er alternativer til individuell støttekontakt, er aktivitetsgrupper med fokus på sosialisering, vennskap mellom barna, utviklingsstøttende voksenkontakt og opplevelser. Det finnes gruppetilbud for barn i aldersgruppene 6–18 år. Gruppene er kategorisert i tre (fire) forskjellige aldersbolker. Totalt omfattes 45 barn av ulike gruppebaserte tiltak i barneverntjenesten i Bærum ved utgangen av 2011.

2.9 Gruppebasert støttekontakt for de yngste barna

De som er mellom seks og ni år har ”Tirsdagsgruppen”. Denne gruppen er etablert med erfarne støttekontakter som har hovedansvar for hvert sitt barn. Her er det totalt ni barn og sju ledere. To søskenpar som deler støttekontakt, gjør at det er flere barn enn ledere i gruppen. Gruppen møtes hver tirsdag, og barna blir hentet på SFO og kjørt hjem mellom kl. 19 og 20. Programmet består hver gang av felles måltid og aktivitet. Måltidet lages i samarbeid mellom barn og voksne i gruppen. Aktivitetene i gruppen har fokus på å bidra til at barna får positive mestringsopplevelser, sosialisering med andre barn og utviklingsstøttende voksenkontakt. Det var meningen at det skulle være en blandet gruppe for både gutter og jenter, men tilfeldighetene gjorde at gruppen ble en ren jentegruppe da det var kun jenter som ble henvist til tiltaket ved oppstart. Lederne har senere bestemt at det vil være uheldig å sette inn en gutt

sammen med så mange jenter. Gruppen ble etablert våren 2011 og fungerer godt.

En ny, tilsvarende gruppe er nå under planlegging siden tiltaket er populært ved at det kommer stadig nye henvisninger, og den etablerte er gruppen allerede overoppfyllt. Også denne er i utgangspunktet tenkt å være en blandet gruppe og planlagt oppstart er april 2012.

2.10 Gruppebasert støttekontakt for eldre barn

Aldergruppen som er mellom 10 og 12 år, har tre forskjellige grupper. Den ene blir kalt for ”Barnegruppen” og er en blandet gruppe der det deltar tre jenter og tre gutter. I denne gruppen er det tre voksne ledere med relevant fagbakgrunn og videreutdanning. Lederne jobber i barnevernets avdeling tiltak og er således profesjonelle barnevernsarbeidere. Barna hentes etter skolen på tirsdager og kjøres hjem til kl 18. Også her er rammen felles måltid og aktivitet. Fokus i gruppen er det samme som hos yngre barn; positive mestringsopplevelser, sosialisering med andre barn og utviklingsstøttende voksenkontakt. Lederne har et bevisst fokus på resiliensfremmende¹ faktorer i sitt arbeid med barna i gruppen. Lederne er også tilgjengelige for samarbeid med andre arenaer som barnet oppholder seg i, dersom dette er ønskelig i forhold til gruppens deltakere. Dette kan dreie seg om samarbeid med skole, hjem og andre aktuelle samarbeidspartnere. Gruppen har vært i drift siden 2007 og har hatt få utskiftninger av ledere.

En annen gruppe i denne aldersgruppen er ”Brannkameratene”. De er en ren guttegruppe med kun mannlige brannmenn som ledere. Her møtes seks gutter i alderen 10–12 år med hver sin støttekontakt som jobber i brannvesenet til daglig. Også denne gruppen møtes på tirsdager, og lokalene som brukes som samlingssted, er brannstasjonen på Gjettum. Guttene må komme seg til brannstasjonen på egen hånd, men blir kjørt hjem. Fokus i denne gruppen er å tilby guttene sosialisering, uteaktiviteter og klare, tydelige voksenmodeller. Gruppen har holdt på siden 1998 og har hatt stabile ledere.

Den siste gruppen for dette alderstrinnet er gruppen som blir kalt for ”frivilliggruppa”. Lederne her er godt voksne damer med målsetning om omsorg, trygge rammer, aktivisering og positivt samvær. Gruppen er i utgangspunktet en blandet gruppe, men inneholder i dag fire

¹ Jeg vil komme tilbake til begrepet resiliens i neste del av oppgaven. Begrepet handler om barns evne til å unngå varig skade i møte med belastning.

jenter. De har hatt opptil åtte barn i gruppa tidligere, men har valgt ikke å ta inn nye barn. I tillegg har de valgt å ha færre samlinger med gruppen etter at de mistet lokalene de brukte våren 2011.

2.11 Gruppebasert støttekontakt for ungdommer

For ungdommer mellom 13–17 år finnes det tre forskjellige grupper organisert gjennom barneverntjenesten. ”Aktivitetsgruppen” er organisert direkte fra avdeling tiltak i barneverntjenesten. Gruppen er sammensatt av 12 ungdommer mellom 13 og 18 år. Ungdommene må komme til møteplassen på egen hånd, men de blir kjørt hjem. Dersom de trenger hjelp til henting, kan dette ordnes. Gruppen møtes omtrent to ganger i måneden, fortrinnsvis på onsdager fra kl. 16 og utover kvelden, men også noen lørdager. Av og til gjennomføres overnattingsturer. Gruppen gjennomfører aktiviteter som ungdommene ønsker å være med på. Eksempler er slalåmturer, rideturer eller paintball. Målsetningene til gruppen er opplevelser, mestring, tilhørighet og vennskap. Gruppen ble startet i 2006 og har hatt stabile ledere.

De to andre gruppene for ungdom blir kalt ”onsdagsklubben” og ”torsdagsklubben”. I disse gruppene er de fleste lederne ansatt i politiet, men det er også rektorer, lærere og vaktmestere i gruppene. Gruppen har en leder per Ungdom, og lederen kjører og henter ungdommen. Ungdommene her er mellom 12 og 17 år. Målsettingen er å ha en gruppe for de eldste ungdommene og en for de yngste. Dette har vist seg vanskelig å gjennomføre da deltakerne blir kjent med ledere og andre ungdommer og nødig vil bytte gruppe når de blir eldre. Gruppen har fokus på voksne rollemodeller, normalisering for ungdommene og felles aktiviteter. Lederne er villige til å strekke seg lenger når det er nødvendig. Gruppene ble startet opp i 1994 og har hatt usedvanlig stabile ledere. Ungdommene har ofte kontakt med lederne lenge etter at de har sluttet i gruppen.

Felles for alle gruppene er at gruppen går foran individet. Det betyr i praksis at dersom et barn eller en ungdom ikke klarer å fungere sammen med de andre, må de ut av gruppen. Dette gjelder dersom barnets dårlige fungering går utover andre barn. Lederne vil forsøke det de kan for å hjelpe barnet i gruppen, men dersom dette mislykkes, må barnet slutte. Normalt vil

barn med samspillsutfordringer² (atferdsproblemer) av en slik karakter få tildelt individuell støttekontakt. Det er vondt for både for barnet og lederne at barnet må slutte i gruppen, men nødvendig for gruppen og målsetningene gruppene har.

2.12 Støttekontakt i organisasjon

Dette er den tredje måten barneverntjenesten i Bærum kommune organiserer støttekontakttiltak på. Her utnevnes en voksenperson som er tilknyttet en organisasjon eller idrettsforening man ønsker at barnet skal inkluderes i. Målet til støttekontakten er å jobbe for at barnet kan ha nytte av tiltaket som organisasjonen tilbyr, og at barnet på sikt kan inkluderes uten at det trenger spesiell oppfølging eller støtte. Utfordringene er forskjellige. Det kan være i forhold til det praktiske med kjøring og tilrettelegging, hjelp til samspill med andre barn, eller vegring i forhold til å komme i gang med aktiviteten. Oppdraget avsluttes når støttekontakten ikke lenger er nødvendig. Det vil si at barnet ikke trenger spesiell oppfølging for å kunne nyttiggjøre seg aktiviteten.

I enkeltsaker jobbes det med støttekontakt tilknyttet organisasjon med tanke på å få et barn til å trives og bli i klubben/aktiviteten. I disse tilfellene er det saksbehandler eller andre som tar initiativet slik det er i dag.

Det er en prosess i gang der det skal lages et samarbeidsprosjekt mellom barneverntjenesten, idrettslagene og organisasjoner i kommunen som ønsker et samarbeid med barneverntjenesten. Det er laget en ”partnerskapsavtale”, som er sendt ut for behandling til mange av idrettslagene i kommunen som et forsøk på samarbeid i forhold til at støttekontaktene skal rekrutteres gjennom idrettslag og organisasjoner og ikke som enkeltpersoner. Etter behandling og samtaler er det nå klart at personer som engasjerer seg via idrettslag og organisasjoner, kan velge at pengene for oppdraget går til klubb og ikke til person. På denne måten kan det muligens bli mer attraktivt for ildsjeler i idrettslag og organisasjoner å engasjere seg som støttekontakter for barneverntjenesten i Bærum.

² Erik Larsen mener at atferdsproblemer fordekker det som egentlig er problemet for barn som kommer på kant med voksne og andre barn. Samspillsutfordringer er mer dekkende da det setter fokus på det som er den reelle utfordringen. Ved å vri ordbruken vekk fra atferd og over til samspill blir ikke barnet alene ansvarliggjort. I en slik forståelse blir også de menneskene som barnet samspiller med, en del av løsningen (Larsen 2004).

Det er planlagt at denne avtalen skal sendes ut til alle aktuelle samarbeidspartnere som barneverntjenesten ønsker et samarbeid med, i forhold til å skaffe støttekontakter tilknyttet organisasjoner. Ved å få til et samarbeid med organisasjoner vil vi kunne få støttekontakter som kan ha som mål å integrere barnet i aktiviteten til organisasjonen der de er aktive. På denne måten kan man sørge for at barnet klarer å nyttiggjøre seg av tilbudet uten spesiell tilrettelegging på sikt. Det blir også lettere for barneverntjenesten å organisere støttekontakter som er aktive medlemmer i organisasjoner enn ved at støttekontakten er en frittstående person slik det ofte er i dag. Det vil være lønnsomt med vektlegging av arbeidet med å etablere samarbeid med idrettslag, organisasjoner og frivillige foreninger i forhold til å rekruttere støttekontakter slik nettstedet www.fritidforalle.no anbefaler.

2.13 Tiltaksplanen som styrende verktøy

I alle tiltak der det brukes støttekontakt, skal målsetningene for oppdraget være tydelig definert i tiltaksplanen til barnet. Tiltaksplanen er barneverntjenestens oppfølgingsdokument i forhold til familiene de er i kontakt med. Tiltaksplanen skal være laget i samarbeid med barnets foreldre. Barn over sju år har i tillegg rett ifølge bvl §6-3 til å bli hørt før det blir truffet avgjørelser som direkte har innvirkning på dem. Dette er i tillegg et etisk viktig punkt for å sikre at barnet, som er den svake part i en barnevernssak, alltid skal bli hørt og ha innflytelse i forhold til eget liv. Tiltaksplanen skal inneholde klare målsetninger om hva som skal til for at barneverntjenesten sin bekymring blir borte i forhold til barnets atferd og/eller omsorgssituasjon. Alle barn som er tilknyttet barneverntjenesten, skal ha egen tiltaksplan.

3.0 Relevant litteratur og forskning

De teoriene og fagkunnskapen som jeg kommer inn på i dette kapittelet er relevant i forhold til de målsetningene som tiltaket støttekontakt har i barneverntjenesten. Jeg vil presentere teori som legges til grunn for at det vurderes støttekontakt som tiltak i barneverntjenesten. Jeg vil legge frem teorier som handler om rollemodell og selvbilde og redegjøre for forskning på dette feltet.

3.1 Sosiofaglige teorier i forhold til barns selvbilde

Selvbildet handler om menneskers oppfatning om seg selv, eller selvet, som det ofte kalles for innenfor fagmiljøet. Tanken på om man er bra nok eller ikke er avgjørende i forhold til selvbildet. Selvbildet utvikler seg i en kontinuerlig selvevaluering som bygger på innspill fra omgivelsene og tilliten til oss selv. Ifølge Kvello (2007 og 2010) er selvtillit og selvbilde vesentlig forskjellig på den måten at selvtillit er knyttet sammen med troen på at en kan mestre noe, mens selvbilde handler om indre evaluering av oss selv som person i forhold til andre. Kvello (2007 og 2010) poengterer at vi trenger veldig mange positive bekræftelser fra de som skal gi oss kritikk, og at kritikken skal fokusere på sak, ikke på person, for at selvbildet skal bygges opp. I forhold til barn, og særlig barn som lever i marginaliserte familier, blir det ekstra viktig å gi positive tilbakemeldinger. Mange av disse barna, spesielt de som har samspillsutfordringer, opplever oftere stor grad av personlig kritikk og liten grad av positive tilbakemeldinger fra sine nærmeste signifikante voksne. Med et godt selvbilde mener Kvello at man har en realistisk og balansert oppfatning av seg selv (2010).

Borge (2003) ser selvbildet som en dynamisk selvevaluering som påvirkes av tilbakemeldinger fra miljøet rundt personen. De menneskene som innehar viktige, nære roller i forhold til barnet, er særlig viktige med tanke på å forme barnets selvbilde. Her vil jeg nevne foreldre, søsken, lærere eller trenere som viktige og potensielt utviklingsstøttende voksne. Borge uttalte på forelesningsseminar med barneverntjenesten i Bærum høsten 2009: *”Et barn kan aldri få nok tilbakemeldinger som styrker dets selvbilde”*. Bekreftelse fra andre og i tillegg mestringserfaringer er to viktige byggesteiner for at barn skal få et godt selvbilde, ifølge Borge. En helt ny, norsk offentlig utredning med Magne Raumdalen i spissen, er

tydelig på at utviklingsstøttende voksne er viktig for utviklingen av selvbildet for barn, og at biologi er sekundært. Voksne mennesker som fungerer utviklingsstøttende, er ifølge utredningen det som er avgjørende for utviklingen av et godt selvbilde for barn (NOU 2012:5).

Piagets skjematenkning om barns hjerne kan brukes i forhold til prosessen som bygger opp eller bygger ned barnets selvbilde. Forenklet kan man si at barnet har et skjema liggende i hjernen der det har en opprinnelig oppfattelse av eget selvbilde. Erfaringene det gjør seg og tilbakemeldinger det får fra omgivelsene, og spesielt signifikante voksne, påvirker i hvilken grad barnets selvbilde bedres eller eventuelt forverres. Ifølge Piaget assimilerer (legger til) barnet ny kunnskap og erfaringer om hvordan verden fungerer inn i skjemaer som det har fra før. Tilbakespill som påvirker selvbildet i liten grad, blir således gjort som en assimilering i hjernen til barnet. Dersom barnet får mange nye tilbakemeldinger som avviker i stor grad fra det skjemaet som ligger inne, enten positive eller negative, så fungerer ikke skjemaet om selvbildet lenger. Barnet blir da nødt til å forkaste skjemaet slik at det kan danne seg et nytt skjema. Barnet har da foretatt en akkomodasjon, som vil si at i forhold til selvbildet har det forkastet det gamle skjemaet og laget seg et nytt som samsvarer med de mange nye tilbakemeldingene barnet har fått i forhold til seg selv. Piaget viser med dette at det er mulig for mennesker å påvirke andre slik at selvbildet endres eller eventuelt forandres totalt begge veier, altså både positivt og negativt (Piaget og Inhelder 2002).

Rutter (1997) fremhever at fra rundt tolvårsalderen begynner barnet å prøve ut hypoteser om seg selv i forhold til andre. Man kan se dette gjennom klesstil, væremåte og atferd hos denne aldersgruppen. De viser seg frem ut i fra hypoteser om sitt eget selvbilde og krever gjennom dette bekreftelser og korrektiver fra omgivelsene. Ut ifra tilbakemeldinger ungdommene får fra omgivelsene som består av både jevnaldrende og voksne, befester de etter hvert et mer stabilt selvbilde. Selvbildet er likevel dynamisk gjennom hele livet, men det er større påvirkningsmuligheter i barndom og ungdomsårene. Det er derfor svært viktig for barn og unge å ha utviklingsstøttende voksne i nettverket sitt i denne perioden av livet (Rutter 1997).

3.2 Sosialfaglige teorier i forhold til betydningen av rollemodell

En rollemodell er en person som barnet kan lære av og som er i posisjon til å kunne bli et godt forbilde for barnet (Røkenes og Hansen 2002). Foreldre, eldre søsken og annen familie er barns vanligste rollemodeller. Rollemodeller er de personene som er i nærheten av barnet og som barnet påvirkes av. Rollemodell er i seg selv et nøytralt begrep da det er verken positivt eller negativt ladet. Barneverntjenesten er opptatt av å tilføre positive rollemodeller til de barna de jobber i forhold til. Dette fordi barn i mange tilfeller har rollemodeller som bidrar i mer negativ retning eller de mangler rollemodeller, både positive og negative. En person som får en posisjon som en positiv rollemodell for et barn, vil være til stede i barnets hode også når de ikke direkte er sammen med barnet. Man kan tenke seg at barnet henter frem rollemodellen og tenker seg hvordan denne ville løst utfordringer i forskjellige situasjoner. Barnet løser så utfordringen slik det har sett at rollemodellen løser lignende situasjoner eller slik barnet tenker seg at rollemodellen ville løst dem.

Det er i flere sosialfaglige teorier grundig avdekket at barn som opplever omsorgssvikt, trenger andre rollemodeller enn de hjemme for å klare seg godt tross den vanskelige oppvekstsituasjonen. Killen (1991) skriver det tydelig i sin bok ”sveket”: *Vi vet at de barn som best overlever alvorlige omsorgssituasjoner, er de barn som har tilknytning til en voksen utenfor familien (s. 526)*. Relasjonen til en annen voksen som fremstår som rollemodell, skjærmer barnet i noen grad fra svikten i hjemmet og fungerer i mange tilfeller terapeutisk. Vellykkete tiltak der personer er gode rollemodeller for et barn fungerer som ”terapeutisk ikke-terapi” ifølge Killen (1991). Det vil si at barnet får terapi via relasjonen til en person som det ikke er ment skal drive terapi med barnet. Man kan ofte se dette ved økt mestring til tross for vanskelige hjemmeforhold hos barnet. Ved å tilføre barnet en støttekontakt som fremstår som positiv rollemodell, vil barnet kunne klare påkjenningene det lever i på en bedre måte enn hvis det ikke hadde vært noen der til å støtte det i den vanskelige omsorgssituasjonen.

Barn som selv rekrutterer voksenpersoner i nærmiljøet som blir viktige rollemodeller for dem, er et annet eksempel på barn som er mer motstandsdyktige i forhold til omsorgssvikt. De skaper sitt eget nettverk rundt seg. Forskning gjort i forhold til barn i omsorgssvikt tyder på at man har overvurdert betydningen av kjernefamilien, ifølge Gjerdrum, Grøholt og Sommershild (1998). Andre voksne ser ut til i stor grad å kunne erstatte den tryggheten og omsorgen barna ikke får hjemme. Barna er avhengige av enten å ha personer i sitt nettverk

som tar rollen (onkler, tanter, besteforeldre, naboer), eller de må ha egenskaper (vitalitet eller annen kraft) til å opprette kontakt og invitere til en slik relasjon og således skape sitt eget miljø (Gjærdrum, Grøholt og Sommershild 1998). De barn og unge som ikke har nettverk eller egenskaper til å klare dette på egenhånd, blir ekstra sårbare. Slik jeg ser det, er det en prioritert oppgave for barneverntjenesten å bidra til at nettopp disse barna blir tilført personer som kan inneha en slik viktig relasjon som en positiv rollemodell har.

3.3 Positive sosiale aktiviteter i lys av sosialfaglige teorier

Positive sosiale aktiviteter er en viktig ingrediens i ethvert barns liv for å stimulere til god fysisk og mental helse. For at barn skal kunne fungere godt i skolesetting og i samspill med andre, er det også viktig å ha en god fritid. Barneverntjenesten legger vekt på at en meningsfylt og forutsigbar fritid skal kunne bidra til at barn blir mer sosiale og omgjengelige mennesker. Ofte settes støttekontakt inn som tiltak nettopp for å bidra til en meningsfylt fritid for barnet. Målsetningen er i mange tilfeller at barnets fungering på skolen skal bli bedre som resultat av at barnet får det bedre utenfor skolesituasjonen. Barnets totale fungering påvirkes av de forskjellige arenaene barnet oppholder seg i. De tre viktigste arenaene for barn er skole, hjem og fritid. Dersom barnet får mange inntrykk og positive opplevelser i oppveksten, vil det antakelig være lettere å takle det kjedelige og vanskelige som også er en del av å vokse opp. I vedtak som barneverntjenestene i Norge skriver i forhold til å tildele barn som trenger det, støttekontakt, står det svært ofte at tiltaket skal bidra til å gi barnet en meningsfull og forutsigbar fritid (Soldal 2003).

Støttekontakten har ofte som en av sine primæroppgaver å bidra til at barnets fritid blir meningsfull. Støttekontakten skal ta med barnet på forskjellige aktiviteter som ellers er mindre tilgjengelige for barnet. Ofte kan målsetningen for støttekontakten være å bidra til å inkludere barnet i organiserte aktiviteter og bidra til at barnet kan dra nytte av aktiviteten også uten at støttekontakten er med.

Det å ha arenaer hvor man opplever mestring og jevnlig opplevelser som er positive, er av stor betydning også for de barna som vokser opp med foreldre som ikke klarer å gi barnet disse arenaene og mestringsopplevelsene ved egen hjelp. Støttekontakter kan gå inn og dekke behovet for sosialisering og nyttige erfaringer i forhold til barnet. Støttekontaktens hovedfunksjon blir således kompensierende i forhold til at de dekker over manglene i

omsorgssituasjonen. Likevel bidrar støttekontaktene til at barnets totale omsorgssituasjon kommer opp på et nivå som i mange tilfeller kan ses som godt nok for at barnet kan utvikle seg i positiv retning.

3.4 Støttekontakten og de andre hjelperne

Man kan fra barnevernets side sette inn forskjellige tiltak som går ut på å tilføre barnet en voksenperson og gjennom dette gi barnet muligheten til å få en relasjon til et voksent menneske utenfor familien. Relasjon handler om å være i kontakt med og kjenne et annet menneske. Relasjoner oppstår ikke av seg selv, men er et resultat av samhandling mellom personer. En god relasjon mellom to personer inneholder tillit, trygghet, troverdighet og tilknytning. Ved at disse fire disponentene er til stede, dannes grunnlaget for en bærende relasjon som er nødvendig for enhver relasjon der det tas sikte på endringer hos den hjelpetrengende. En bærende relasjon er også vesentlig i situasjoner der det oppstår konflikter mellom mennesker, da menneskene i relasjonen tåler bedre konflikten dersom det er en person de har denne typen relasjon til (Røkenes og Hanssen 2002).

Soldal (1997) kategoriserer i tre type grupper de relasjonstiltakene barnevernet bruker som er i samme sjanger som støttekontakt. Hun sammenligner støttekontakter, frivillig hjelpere og personer fra privat nettverk. Soldal finner forskjeller på tiltakene: Støttekontaktene jobber med barn med forskjellige sosiale problemer, også atferdsproblemer. De skal gi kontrollert hjelp og skal/kan målstyres, og de har forventninger fra sosialarbeider om å være ”behandler”, ”modell”, ”betalt venn” og ”aktivitør”. De skal samarbeide med hjelpeapparatet og fungere som en forlenget arm. De brukes pga. sine evner, erfaringer og interesser, og de får lønn for jobben. En frivillig hjelper jobber med barn som føler ensomhet/passivitet. De skal fungere som en venn. De er lite involvert i samarbeid med barneverntjenesten og fungerer supplerende. De brukes på grunn av interessene de har, og de får ikke lønn. Personer fra private nettverk jobber med barn hvor de kjenner familien fra før og fordi de naturlig bryr seg om barnet og ønsker å formalisere hjelpen. Personer fra familiens private nettverk samarbeider i noe grad med barneverntjenesten og får som hovedregel ikke penger for jobben de gjør (Soldal 1997:83).

Forventninger til støttekontakten er ifølge Soldal mye mer ambisiøs enn hva forventningene til en frivillig hjelper eller person fra private nettverk er. Når barneverntjenesten velger å

engasjere en støttekontakt, har barneverntjenesten noen tanker om hva slags rolle støttekontakten skal ha i forhold til barnet. Forventninger om rollen er varierende i forhold til hva som er situasjonen i det enkelte tilfelle. Ambisjonene kan være helt på høyde med det man forventer av en miljøterapeut ved at ord som "behandler" blir trukket frem i tiltaksplaner som barnevernstjenesten har. I andre tilfeller er forventningene til støttekontakten lave, eksempelvis ved at det kun er beskrevet i tiltaksplanen at støttekontakten skal kjøre barnet frem og tilbake til fritidsaktivitet (Soldal 1997).

Jåtten og Furevik (1980) undersøkte for over 30 år siden syv barnevernkontorer i Bergensområdet for å finne ut deres syn på om støttekontakter kunne avlaste eller supplere fagfolk. Et av kontorene så støttekontaktens jobb som likeverdig med den jobben barnevernets egne ansatte gjorde. Tre kontorer mente at støttekontaktene kunne avlaste i barnevernssaken slik at barnevernets ansatte kunne jobbe med andre barnevernssaker. Derimot mente de tre siste kontorene at det måtte gis faglig hjelp til familiene samtidig med at støttekontakt ble brukt som tiltak. Konklusjonen ble at bruken av støttekontakter ikke fullt ut erstatter fagpersonell, men de omdefinerte fagpersonellens arbeidsoppgave fra å være direkte involvert i klientarbeid, til å gå inn i en lærer- eller veilederrolle i forhold til støttekontakten (Jåtten og Furevik 1980).

3.5 Barneverntjenestens betydning for gode støttekontakttiltak

For at et støttekontaktoppdrag skal kunne gi en positiv effekt, må forholdene rundt oppdraget legges til rette for støttekontakten. Rett støttekontakt må tildeles rett barn for at oppdraget skal fungere hensiktsmessig. Barneverntjenesten som organiserer tiltaket må da ha flere valgmuligheter i forhold til hvem som skal være støttekontakt for hvert enkelt barn. Det må være villighet og ressurser tilgjengelig for nødvendig opplæring av støttekontakten internt i tjenesten. Klienten (i dette tilfellet foreldrene) må være villig til å motta tjenesten, og det er viktig at det er reell frivillighet rundt tiltaket. Det som kommer klarest frem blant alle som har sett på støttekontakt som tiltak tidligere, er at jevnlig og kvalitetsmessig god veiledning er svært avgjørende for at tiltaket får heldige konsekvenser for de som mottar tiltaket (Bliksvær 1997, Jåtten og Furevik 1980, Rosenlund og Wrånes 1983 og Soldal 1997 og 2003). At relasjonen mellom saksbehandler og støttekontakt er god, er også viktig for oppdraget. Det bør være kontakt også uten at det er vanskeligheter. Dette er også av stor betydning i forhold til effekten tiltaket har og i forhold til at støttekontakten velger å bli i jobben over lang tid.

3.6 Tidligere forskning på støttekontakttiltak som tiltak

Forskning på dette feltet er ikke gjort i noe stort omfang i Norge. Det er gjort noen undersøkelser, og det er andre som har skrevet om effekter tiltaket støttekontakt har hatt. Jåtten og Furevik (1980) hadde den første effektundersøkelsen i Norge på området. Deres konklusjon var at støttekontakt som tiltak var til hjelp for barnet og familiene og at barnets selvbilde økte. Også Rosenlund og Wrånes (1983) kom til samme konklusjon i sin undersøkelse ved Nic. Waals institutt. Deres undersøkelser fokuserte på hvilke effekter støttekontakttiltaket hadde. Kvalitative undersøkelser med intervju som metode fra nyere tid i Norge viser foreldrenes erfaringer med hjelpetiltak generelt. Resultatene fra undersøkelser viser at foreldrene som mottar frivillige hjelpetiltak, er gjennomgående fornøyde, og følelsen av å bli forstått og respektert overskygger hvilken hjelp som egentlig blir gitt. Følelsen av å sitte i førersetet og samtidig bli imøtekommet på at man trenger hjelp, er således det viktigste for foreldrene, ifølge de undersøkelsene Larsen refererer til i Bø og Olsen (2008). I Skandinavia er det ifølge Larsen særlig to undersøkelser gjort i Sverige som viser at foreldrene opplever tiltaket støttekontakt som støttende i forhold til foreldreoppgavene fordi tiltaket støttekontakt gir barna gode utviklingsmuligheter (ibid.).

Ute i verden finnes det ellers mange undersøkelser som har forsket på effekt av lignende tiltak som støttekontakt i barnevernet i Norge representerer. Konklusjonene i undersøkelser peker på økt selvfølelse og mestring hos barn og foreldre. Big Brother/Sister-prosjekter (forløperen til støttekontakt i Norge) i USA viser at tiltakene er foreldrestøttende og øker barnas selvfølelse. "Friends of the family" i England viser at foreldrene vurderer hjelpen som positiv, og at foreldrene fikk bedre selvfølelse og bedret samarbeid med offentlige etater (Bø og Olsen 2008).

3.7 Elisabeth Larsens forskning på effekt av støttekontakt

I Larsens undersøkelse av 21 familier som mottok støttekontakt eller besøkshjem som tiltak, konkluderes det med at tiltakene var til meget stor hjelp for familiene som helhet. Ved at barna trivdes med tiltakene der de fikk stimulans og støtte, reagerte foreldrene med reduksjon i stress. Derved styrket tiltakene foreldrenes mestring i sitt foreldreskap. Avlastningen som

tiltakene gav, bidro i tillegg til at foreldrene fikk mer overskudd og gav foreldrene mulighet til å hvile seg eller bruke mer tid på søsken. Kommunikasjon mellom foreldre og hjelper var viktig for foreldrenes selvfølelse og villighet til å fortsette tiltaket. Særlig viktig var kommunikasjonen der barnet hadde atferdsproblemer. Foreldrene opplevde å bli følelsesmessig støttet ved at andre også var interessert i barna deres. Dette ga en fellesskapsfølelse. Lettelsen ved at barna fikk opplevelser og erfaringer var også viktig for foreldrenes bedre fungering. Når samarbeidet fungerer godt, mener Larsen at dette styrket foreldrenes tro på seg selv (Bø og Olsen 2008).

Der foreldrene ikke fikk kontakt med hjelper, opplevde de seg som alene og mistet etter en stund tilliten til tiltaket. Larsen peker også på at regelmessig veiledning til støttekontakt, fra barnevernets side, vil bevisstgjøre støttekontakten på viktigheten av å informere og involvere foreldrene. Tiltak som støttekontakt kan ikke løse vanskelige familiesituasjoner i seg selv, men kan virke supplerende og lettende for familiene. Tiltaket støttekontakt bør på ingen måte undervurderes av barneverntjenesten, avslutter Larsen med i sitt bidrag i boken til Bø og Olsen (2008: 68–69).

3.8 Løvetannbarn

”Løvetannbarn” er en bok som tar for seg virkelige oppveksthistorier om barn som har klart seg tilsynelatende bra mot alle odds. Boken gir inntrykk av barn som vokser opp og klarer seg til tross for svik og fravær av støtte og omsorg rundt seg. I boka viser det seg likevel at barna har møtt støtte, men at de bærer dype sår som voksne. Inntrykket av at ”løvetannbarn” står alene og klarer seg bra tross ekstreme påkjenninger og svik stemmer således ikke. Metaforen om løvetannen som vokser gjennom asfalten er beviselig feilaktig, noe blant annet resiliensforskning kan dokumentere. Det påpekes at barn ikke klarer seg alene, men er avhengig av støtte i omgivelsene for å mestre påkjenning. Jeg vil komme tilbake til resiliensforskning senere i dette kapittelet. Ifølge boken får barna hjelp av minst en voksen, men boken legger muligens mer vekt på barnet som mestrende i seg selv enn på faktorer som støtter barnet og hjelper barnet med å bære den betydelige graden av belastning. Boken er av interesse da den setter fokus på barn som opplever svik, overgrep og unndragelse av alle rundt seg, både egen familie, naboer og mennesker i hjelpeapparatet. Boken peker på at barna trenger noen som støtter dem for å klare belastningene i barndommen. Barnas historier refererer til positive mennesker som har utgjort en forskjell. Noen var der lenge, noen for et

kortere tidsrom, men alle historiene inneholder beretninger om voksne og støttende personer som representerte en slags livbøye for barna (Ringheim og Throndsen 1997).

Boken er fortsatt relevant siden den uten å pakke det inn formidler et budskap om svik, overgrep og ignorering av de mest sårbare barna. I tillegg til dette trekker også boken frem at det alltid finnes muligheter og håp for noe bedre. Boken er etter min mening tydelig på hvor ansvaret skal ligge, nemlig på en velfungerende barneverntjeneste som ser de sviktede barna, og som tar tak i dem og hjelper dem.

3.9 Vanskelig barndom

Ben Furmans bok *”Det er aldri for sent å få en lykkelig barndom”* tar for seg temaet rundt barn som lever under vanskelige oppvekstvilkår og hvordan de har klart seg. Innledningsvis setter han opp to teser som etter manges mening selvsagt er usanne: *”Vanskelige opplevelser som barn med sikkerhet problemer i fremtiden”* og *”Vanskeligheter som voksen med sikkerhet en vanskelig barndom”* (Furman 2000: 15). Hypotesen er likevel interessant da problemer i barndom predikerer problemer som voksne, og voksne med problemer ofte ser tilbake i barndommen for å lete etter årsaker. Vi kan for eksempel se at de barna som har vært i kontakt med barnevernet, er overrepresentert i forhold til hvem som får rusproblemer som voksne. Det er også svært utbredt at mennesker som har begått alvorlige kriminelle handlinger skylder på en problematisk oppvekst.

Emmy Werner og Ruth Smiths studier fra 1955 til 1990-årene viser at 75 % av de som blir identifisert som barn i risiko, klarte seg fint i voksen alder. Dette er det mest kjente studiet av mennesker som starter livene sine med vanskelige odds. Undersøkelsen ble gjort på Kauai, som er en av Hawaii-øyene. Andre mindre studier og undersøkelser støtter funnene som ble gjort på Kauai (Furman 2000). Ifølge Furman viser det seg at de fleste barn som vokser opp i marginale omsorgssituasjoner, klarer seg godt som voksne. Han mener at problemene ikke forplanter seg videre i generasjoner slik Mendels arvelighetslover predikerer. Furman poengterer i sin bok følgende: *Vanskelighetene og prøvelsene i barndommen kan øke risikoen for at en person rammes av problemer i voksen alder, men de forårsaker dem ikke* (2000: 17). Slik jeg tolker dette utsagnet, kan man ikke årsaksforklare voksnes problemer med vanskelig barndom, men måten man takler problemene kan avhenge av tidligere erfaringer og løsningsstrategier.

Ben Furman (2000) er innom mange faktorer og egenskaper som har fått barn til å takle utfordringer, blant dem dyr, lesing, skriving, vennskap, idrett, skole, humor, naturen eller fantasien, men vender alltid tilbake til at det har vært betydningsfulle andre voksne i livet til de barna som har klart seg tross betydelige påkjenninger. Betydningen av relasjoner med andre mennesker fremheves som essensielt for at barnet skal kunne klare seg gjennom det som er vanskelig.

3.10 Behovet for "å bli sett" og andre viktige behov

Et godt prinsipp i forhold til det å se barn, og særlig barn som trenger det mest, er: *"Du skal hver dag ta et barn på fersk gjerning i å gjøre noe godt og la det få vite at du har sett det."* På engelsk sier man det samme med prinsippet "catch them being good". I forhold til barn med mye uønsket atferd er et slikt prinsipp av stor verdi med tanke på å identifisere prososial atferd. En kan ofte se et mønster der de voksne bare klarer å se barnet i det negative. De voksne blir fokuserte på negativ atferd, og barnet vil da kun få tilbakemeldinger som bryter ned og ikke opp selvbildet.

Kvello (2010) spesifiserer viktigheten av å gi tilbakemeldinger på ønsket atferd. Han skriver at barn med atferdsutfordringer skal ha ros ti ganger for hver gang de får kritikk. Når det gjelder barn med atferdsproblematikk, er mønsteret i realiteten ofte motsatt. Disse får gjerne kritikk ti ganger for hver gang de får ros. Det å få kritikk er likevel en måte å bli sett på. Det å bli ignorert kan være mer skadelig enn å få negativ respons fra omgivelsene. I mange tilfeller kan man tenke seg at barns uønskede atferd kommer som et resultat av at de ikke blir sett for den positive atferden de har. Barna tyr derfor til atferd som tvinger de voksne til å se dem og kommunisere med dem. Dersom man har dette som perspektiv i arbeidet med barn, blir det ekstra viktig å identifisere og belønne ønsket atferd i stedet for å irettesette uønsket atferd. De positive tilbakemeldingene på ønsket oppførsel skal alltid være oppriktige. Utfordringen blir derfor å finne de gode øyeblikkene, identifisere dem og poengtere dem, i stedet for å fokusere på de negative handlingene som noen ganger tar veldig stor plass.

En støttekontakt kan ha en posisjon i forhold til barnet der han/hun ikke trenger å forholde seg til de rammene barnet vanligvis oppholder seg i og hvor den negative atferden utspiller seg. Støttekontakten kan bli kjent med barnet på en annen måte. Dette kan hjelpe barnet med å

vise andre sider ved seg selv, sider som bygger opp barnets selvbylde og troen på at det også kan vise disse prososiale egenskapene i andre settinger. Støttekontaktene har således muligheten til å hjelpe barnet til å bygge seg et positivt selvbylde som det kan ta med seg inn på andre områder, som skolen, familien eller idrettslaget. For at støttekontakten skal klare å hjelpe barnet med dette, må de ha veiledning fra en fagperson med klare målsetninger og muligheter for å drøfte problemstillinger underveis i oppdraget.

I faser av livet når vi er spesielt sårbare mener Kinge (2009) at vi er følsomme i forhold til hvilke mennesker som ”løfter oss opp”, og hvilke mennesker som ikke gjør det eller holder oss nede. I sårbare livssituasjoner blir menneskene rundt oss viktige i forhold til håndteringen av problemene. Menneskene rundt kan virke som stabilisatorer eller ”dempere” på problemene eller som opprettholdere eller forsterkere. De gode hjelperne blir i slike perioder viktige for å komme seg gjennom det vanskelige. Barn er i like stor grad eller i større grad avhengig av mennesker som bidrar positivt i vanskelige perioder.

Mennesket har noen grunnleggende behov. Et av disse er å bli likt eller passe inn blant andre. Dette blir sett på som universelt og ligger biologisk i menneskets ”flokkgen”.

Sosialpedagogikkens grunnsetning sitert i Mathiesen, uttrykker det slik: ”*mennesket blir kun menneske gjennom det menneskelige fellesskap*” (Mathiesen 2008: 90). Man kan med andre ord si at vi mennesker ikke fungerer som mennesker, dersom vi ikke klarer å delta, blir utestengt eller mangler sosiale fellesskap. Det er i et fellesskap med andre mennesker at utvikling av sosiale ferdigheter skjer og følelsen av å bety noe for noen finnes.

Guro Øiestad (2004 og 2011) er opptatt av gode, oppløftende og presise tilbakemeldinger for å styrke personene som mottar budskapet. Især er dette viktig for selvfølelsen til sårbare barn som ikke får dekket dette behovet hos sine nærmeste.

Kinge (2009: 202) har satt opp følgende punkter for grunnleggende behov hos mennesker:

- Å bli sett/lagt merke til.
- Å bli møtt/opplevelse av nærhet.
- Å bli forstått.
- Å bli akseptert.

- Å bli anerkjent for det en er og gjør (det å bety noe for noen).
- Å bli respektert for egne grenser, oppfatninger og holdninger.
- Å bli elsket som en er, betingelsesløst.

Kinge (2009) nevner ”å bli sett” som et grunnleggende behov. Det å bli sett kan regnes som et forutgående premiss for at andre nødvendige behov skal bli dekket for barnet. Det vil være vanskelig å se for seg at barnet skal bli møtt, forstått, akseptert, anerkjent, respektert og elsket dersom det ikke først blir sett. Det å bli sett kan vi derfor sette som avgjørende i forhold til om barna får dekket andre nødvendige behov. Damsgaard (2003: 10) forklarer ”å bli sett” som følgende innenfor rammen av skole:

- Hva viser atferden, hva er det uttrykk for – i stedet for å definere mennesker deterministisk.
- Det innebærer å kunne se bort fra og bakenfor all støy, og komme i dialog på en respektfull måte.
- Ha fokus på den ene i mengden av mange.
- Bry seg nok om til å sette grenser for hva som aksepteres, men likevel unngå å møte med sinne og respektløshet.
- Å bli værende selv når ordene sier ”gå vekk”.

For den som er i en relasjon til barnet, er det viktig å forstå barnets atferd. Det jeg likevel ser som det viktigste i forhold til ”å bli sett” er at barnet *føler* seg sett. Med andre ord så hjelper det ikke at fagpersoner og foreldre forstår seg på vegne av barnet dersom ikke barnet føler at det er noen der som virkelig ser barnet og gir tilbakemeldinger til barnet på nettopp dette.

Øiestad (2004: 17) er etter min mening treffsikker i sin analyse om menneskesjelen når hun skriver: ”*dypt inni oss alle roper en liten stemme: finn meg, aksepter meg, lik meg, ta meg inn i dette fellesskapet!*”. Hun definerer videre positiv feedback som det å få øye på noe i en annen person for så å formidle det du ser til den det gjelder. Positiv feedback bekrefter mottaker som blir gitt mulighet til å vokse. Øiestad mener at positiv feedback kan lindre og noen ganger reparere sår i selvfølelsen. Foreldre er de som vanligvis gir feedback ovenfor sine barn. Barn som ikke har foreldre som gjør dette på en tilfredsstillende måte, trenger å bli sett av noen andre som kan gi viktige tilbakemeldingene (Øiestad 2004).

3.11 Den ene

Tidligere har det vært en sannhet at barnets tilknytning og relasjon med mor de første leveårene var avgjørende for barnets utvikling. Nyere forskning viser at barnet kan kompensere for mangler hos mor dersom det finner god tilknytning i far eller i en annen voksen (Drugli 2008). Dersom barnet mangler god og stabil tilknytning fra de helt nære omsorgspersonene, vil det være av avgjørende betydning at det finner andre betydningsfulle voksne. Dette kan eksempelvis være en som arbeider i barnehagen til barnet, en lærer eller andre personer som er tilgjengelige for barnet. For at voksne skal kunne klare å dekke behovet for barnet og utgjøre den positive og helt nødvendige relasjonen for dem, må personen være glad i hele barnet og være villig til å se barnet i alle de arenaene barnet er i og ikke bare de som de naturlig er i kontakt med barnet på. Arenaene blir da hjemmet, fritid og barnehage/skole (ibid.).

Det er mange som setter fingeren på ”den enes” betydning i forhold til den som trenger hjelp. Finn Skårderud beskriver prosessen for å klare seg med at det må minst være en, og enkelte ganger er det nok med den ene gode hjelperen (Skårderud i Kinge 2009). ”Den ene” kan være mange forskjellige personer og inneha forskjellige roller i barnets liv. Det kan være en i familien, nabo, venn eller en offentlig hjelper. Det er måten ”den ene” løfter barnet som er viktig og ikke hva slags posisjon vedkommende har. Ved å se, bry seg og være der for barnet som sliter, vil man kunne tilby barnet en relasjon som ”den ene”. Dette kan vise seg å være helt nødvendig for barnets muligheter senere i livet. Personer som ser barnet og støtter det, har stor betydning for barnets muligheter til å bygge et godt selvbilde (Kinge 2009).

Uri Bromfenbrenner (2005) uttrykker i sitt forfatterskap: "*Somebody has to be crazy about the child*". Han bekrefter med dette at noen må elske barnet, men at det ikke behøver å være barnets nærmeste. Innenfor et perspektiv som ”den ene”, blir det viktig ut ifra et hjelperperspektiv å sørge for at barn i marginalitet blir tilbudt voksne som kan fylle rollen som ”den ene” for barnet. Dersom barnet allerede har personer som innehar en slik type rolle, vil det ikke skade barnet å ha flere voksne som er der for det, men skaden ved å ikke ha noen kan være alvorlig for barn.

3.12 Resiliens som bakteppe for tiltaket

Borge (2003 og 2007) er svært tydelig i sin definisjon av resiliens. Hun mener at resiliens er vitenskaplige funn om individ som fungerer godt tross påkjenninger. Hun skriver om de tre viktigste kjennetegn ved resiliens i sin bok ”Resiliens i praksis”. Disse tre er 1) kontrollert håndtering av påkjenninger, 2) personlige og sosiale faktorer (ego-resiliens) og 3) resiliensprosesser tar tid (Borge 2007: 13–15). Bergliot Gjeldsvik definerer resiliens som ”positiv tilpasning til tross for eksponering av risiko” i Borges bok ”Resiliens i praksis” (2007 s. 27). Gjerdrum (1998) ser resiliens som motstandsdyktighet. Jeg mener at denne definisjonen blir for snever, da det slik Borge definerer det, handler vel så mye som å tilpasse seg som å stå imot. Backe-Hansen (i Borge 2007) poengterer at resiliens utvikles i samspill med påkjenninger og ikke ved å unngå påkjenningene. Vel vitende om at det også finnes flere tolkninger av hva resiliens betyr, støtter jeg meg til at begrepet handler om god fungering tross betydelig risiko.

Utgangspunktet for resiliensforskning kommer av interessen fra fagfeltet rundt det fenomenet at barns reaksjoner på risiko viser seg å være forskjellig. Under halvparten av barn som blir utsatt for svært alvorlige former for negative hendelser og stress, utvikler alvorlig negativ psykisk fungering ifølge Rutter (1997). Flere, deriblant Borge (2003) beskriver resiliente barn som mer fleksible eller bøyelige enn andre barn. Den gruppen av barn som tross stor grad av risiko og liten grad av beskyttelse fortsetter å ha normal psykisk helse og atferd, og som etter negative hendelser raskere tar seg tilbake til normal tilstand, kan ses på som mer resiliente barn. Denne gruppen barn har vekket flere forskeres interesse da det er viktig å finne årsakene til at de i større grad enn andre barn er motstandsdyktige i forhold til negative hendelser.

Nyere resiliensforskning deriblant Kvello (2010), er mer opptatt av resiliens utenfor barna enn å beskrive det resiliente barnet. Troen på at det er faktorer rundt barnet som fører til at barnet takler risiko mer resilient, preger feltet for forskning i dag. Slik jeg forstår Borge (2003), er det ikke slik at noen barn er resiliente og tåler alt uten støtte i omgivelsene, men heller at noen barn er mer mottakelig for beskyttende faktorer utenfor familien enn andre barn og dermed *fremstår* som mer resiliente. Disse barna søker aktivt beskyttelse og støtte når de trenger det. Det er altså både faktorer inni barnet, men også tilgjengelighet av beskyttelse i miljøet som avgjør resiliens hos et barn. Forskerfeltet er enige om at resiliens ikke er en stabil egenskap mennesket har, men er varierende i forhold til type utfordring, fase i livet og tilgjengelighet i

forhold til ressurser rundt individet (Borge 2003 og 2007, Kvello 2010, Rutter 1997 med flere).

3.13 Resiliens som hverdagsmagi

Resiliens kan ses på som en form for ”hverdagsmagi”. Hva er det som får barn til å utvikle seg normalt under forhold som er preget av mange risikofaktorer? Mange har forsøkt å forklare dette slik at man kan finne gode tiltak for barn i risikosituasjoner. Rutter skriver: *”resilience involves a range of processes that bring together quite diverse mechanisms operating before, during and after encounter with stress experience or diversity”* (i Waaktaar og Christie 2000:17). Et av grepene en kan gjøre for å oppnå resiliens er ifølge forfatterne av boka å etablere resiliensgrupper. Gruppene skal ta sikte på å styre deltakernes evne til å håndtere livssituasjonen de er i gjennom å lære av lederne, andre deltakere og gjennom resiliensfremmende aktiviteter. Om resiliens vil finne sted avgjøres av alle tre faktorene som tid utgjør. Tidligere erfaringer om mestring av vanskelige livshendelser, den direkte håndteringen under påkjenningen og håndteringen i etterkant er alle viktige i forhold til utfall av resiliens. Ved bruk av resiliensgrupper kan en jobbe i forhold til alle de tre tidsfaktorene på én gang. Gruppen kan styrke barnets mestringsstrategier i forkant av belastende hendelser og situasjoner, man kan jobbe i etterkant av at påkjenninger har oppstått og samtidig med at påkjenningene til deltakerne pågår. Sjansene for at barna blir mer resiliente øker kraftig ved en slik metodisk jobbing ifølge forfatterne (Waaktaar og Christie 2000).

Resiliens i et forskningsperspektiv er krevende fordi en beskyttelsesfaktor eller en risikofaktor aldri kan tolkes alene. Det opptrer i en sammenheng med andre faktorer. Det blir da ekstra krevende å peke på en faktor som fører til resiliens uten å ta det med i en sammenheng der det opptrer i samhandling med andre resiliensfremmende faktorer. Et longitudinelt design (at man henter data fra samme individer på flere tidspunkter i oppveksten) innen forskning blir av Gjeldsvik i Borge (2007) pekt på som den mest fruktbare måten å undersøke resiliente beskyttelsesfaktorer på. Ved å bruke et slikt design kan man med større sikkerhet peke på faktoren, eventuelt flere faktorer, som inntreffer og virker beskyttende eller risikotriggende over tid. På denne måten kan man studere hvor ofte risiko fører til negativ effekt og deretter sette inn beskyttelsesfaktor og se om bildet endres da. Forskning på dette området kan være med på å forme hva slags tiltak som er hensiktsmessig for barn som lever med mange risikofaktorer rundt seg (Borge 2007).

3.14 Forenkling av resiliens til årsaksforklaringer

Det er en pågående diskusjon i fagfeltet i forhold til resiliens som begrep og hva slags tyngde det er mulig å legge i resiliensforskningen. Forskningen som gjøres i forhold til resiliens har til nå vært meget kompleks med mange usikre faktorer og konklusjoner. Den har derfor store metodiske svakheter. I Borge (2007) avslutter Gjeldsvik med å argumentere for at det kan være hensiktsmessig å forenkle den differensierte kausalkunnskapen og dra forskningen ned på et nivå slik at en kan sette inn tiltak som tar utgangspunkt i årsak og virkning, altså mer presise årsaksmodeller. For å kunne gjøre dette fordrer det at personene som utformer tiltaket, har god kjennskap til de komplekse sammenhengene innenfor resiliensforskning. Dersom man ikke forenkler, vil det kunne være vanskelig å sette inn enkelttiltak på grunnlag av forskningen. Barna vil bli delt inn i svært mange små grupper som det vil være krevende å finne tiltak til fordi forskningen forklarer alle risikoer, men forutsier svært lite om de beskyttende faktorene. Gjeldsvik i Borge (2007) ser ikke kompleksiteten i forskningen og den praktiske gjennomføringen av tiltak som noen motsetning. For å kunne utforme gode og resiliensfremmende tiltak må en kunne ha god oversikt over de komplekse sammenhengene.

3.15 Barns selvbilde i et resiliensperspektiv

Generelt har barn som utvikler resiliens i belastende situasjoner, bedre sosiale evner enn barn som ikke gjør det. Mange av de barna som viser mest resilient håndtering av problematiske livssituasjoner, har stor empati og bryr seg om andre mennesker. Når man jobber med barn som er i risikogrupper, blir det derfor viktig å jobbe for at sosiale ferdigheter hos barnet er velfungerende og samtidig trene opp barnets evne til å vise empati.

Barn med et positivt selvbilde har økt resilient mestring i forhold til belastning og risiko sammenlignet med barn med negativt selvbilde (Lindgård 2002 og Borge 2003). Selvbilde og selvtillit er ikke det samme, men kan påvirke hverandre gjensidig. Barn med høy selvtillit har tro på at de kan kontrollere sin egen skjebne i større grad enn barn som har liten selvtillit (Kvelling 2010). Både høy selvtillit og et godt selvbilde fungerer positivt i forhold til resilient mestring. Å jobbe for at barn i belastende situasjoner har enten et godt selvbilde eller høy selvtillit – eller begge deler – viser seg altså å være av betydning i forhold til hvordan barnet håndterer belastning.

Konkret viser det seg at barn som viser resiliens i håndteringen av en vanskelig livssituasjon, innehar gode sosiale ferdigheter og har et godt selvbilde, noe barn som ikke reagerer resiliert i mindre grad har (Rutter 1997). Når vi vet dette, blir det en viktig strategi å legge til rette for at barn i risikogrupper skal håndtere belastninger på gode og resiliente måter. For å klare dette må det jobbes i forkant og i etterkant av belastningene, ved å jobbe spesifikt for å øke akkurat de sosiale ferdighetene som barnet trenger for å opptre resiliert, jobbe for et positivt selvbilde slik at barnet kan møte belastningene på en bedre måte. Det finnes flere metodiske måter å jobbe med barn på med tanke på å bedre deres sosiale ferdigheter og bedre deres selvbilde. Fellesnevneren er at barnet trener på de sosiale ferdighetene sammen med en voksen som det har en relasjon til og som gir barnet støttende tilbakemeldinger. Treningen kan skje individuelt eller i grupper. Gjennom et slikt arbeid øker sjansene for at barnets selvillit og selvbilde utvikles i en positiv retning.

3.16 Resiliens og teorien om "signifikante andre"

I vid forstand kan begrepet defineres som tilgjengelige personer som gir støtte og omsorg og er gode rollemodeller. Borge mener at nettopp disse personene representerer den viktigste enkeltstående beskyttende faktoren, og kan være skillete mellom de som klarer seg bra og de som selv får store problemer senere i ungdomstiden og som voksne (Borge 2003). Det kan se ut som resiliente barn har en egen evne til å finne og knytte til seg alternative voksenpersoner (Alnes 2005). Spørsmålet i forhold til dette blir da om det er egenskaper ved barnet, eller om det også er egenskaper ved den voksne som gjør at de tar rollen som "den signifikante andre" for barnet.

Ogden (2009) trekker frem tre viktige forhold som fungerer som "vaksinasjonsfaktorer" i forhold til barn i risiko:

1) Individuelle kjennetegn:

Jenter synes å være mer motstandsdyktige enn gutter. Og barn med positivt temperament, som er verbalt dyktige og positivt sosialt orientert, klarer seg bedre enn barn uten slike kjennetegn.

2) Kjennetegn ved familie og sosiale relasjoner:

Familier som gir mulighet for trygg tilknytning til minst en voksenperson, og som

oppretholder en viss struktur og familiesamhold under vanskelige miljøforhold, virker positivt på barns utvikling.

3) *Kjennetegn ved barns sosiale nettverk:*

Barn som har positive rollemodeller og støttende personer i skole og nærmiljø, kommer bedre ut enn barn som mangler slike.

Alle de tre punktene som Ogden trekker frem ser jeg som relevante i utformingen av støttekontakttiltaket i barneverntjenesten i Bærum kommune. Særlig det siste punktet er det viktig å legge merke til når man skal argumentere for hvorfor det er nødvendig å tenke støttekontakt som tiltak i forhold til barn som lever i livssituasjoner som utfordrer den psykososiale utviklingen. Relasjonen støttekontakt vil kunne gjøre en betydelig forskjell i forhold til dette punktet i mange tilfeller.

Stabile og tilgjengelige voksne er en avgjørende faktor for barns psykososiale utvikling, viser det meste av forskning på feltet. Det motsatte spørsmålet blir da om fraværet av disse predikerer usunn utvikling? Ifølge Alnes (2005: 28) hevder Anne Inger Helmen Borge at ”resiliens kan kun utvikles i en relasjon”. Sommershield (1998) støtter opp om dette når hun trekker en avgjørende skillelinje mellom en og ingen tilgjengelige voksne støttespillere. Forskerfeltet støtter ellers opp om signifikante andre som avgjørende faktor for utvikling når det gjelder barn i risiko, men beskriver den ”signifikante andre” på forskjellige måter. En god (bærende) relasjon til et menneske utenfor den nærmeste familie er avgjørende for barn som lever med stor belastning (Borge 2003, 2007, Kvello 2007, 2010 og Furman 1997).

Resiliensteori er tydelig på at det som er den mest beskyttende faktoren for barn, er nære og trygge relasjoner til nærmeste familie, også kjent som autoritativ oppdragerstil. Oppdragerstilen kjennetegnes ved varme, omsorg og respekt, men også for å ha klare grenser og kontroll. Ved for lite av de første nevnte egenskapene vil foreldrenes omsorg karakteriseres som autoritær, og blir det for lite kontroll og grenser vil omsorgen bli ettergivende. Barn opplever ofte å ha foreldre som finnes i de to sist nevnte gruppene. Dette kan gi utslag hos barnet i form av psykososiale problemer. En siste gruppe foreldre utøver en omsorg som verken har autoritet eller omsorg i seg. Denne formen for omsorg er direkte farlig å leve under for barn og omtales som forsømmende oppdragelse. Disse barna trenger etter alt

å dømme andre fysisk og psykisk tilgjengelige voksne for å kunne ha mulighet til å klare seg (Nordahl, Sørli, Manger og Tveit 2005). Innenfor barnevern er det ofte denne gruppen som blir flyttet til fosterhjem. Dette er et stort inngrep, og veien frem til fosterhjem er i mange tilfeller lang. I denne perioden trenger de å bli sett, hørt og støttet av andre voksne enn deres foreldre.

3.17 Hvem finner signifikante andre?

Studier viser at det ikke er tilfeldig hvem som finner signifikante andre. Faktorer som intelligens, utseende, temperament og god allmenn helse virker å være avgjørende i forhold til hvilke barn som har signifikante andre og hvem som er ubeskyttede barn (Borge 2003 og Kvello 2010). I forhold til en slik type kunnskap kan det være viktig å tilføre signifikante andre til de barna som utgjør gruppen som ikke klarer å finne signifikante andre i sitt naturlige miljø. Kategoriseringen i forhold til hvilke barn som selv kan finne signifikante andre og hvem som ikke klarer dette, blir veldig følsom når man kommer ned på individnivå. Dette kan likevel være avgjørende i forhold til å identifisere og sette inn riktig tiltak til rett barn.

Hva slags hjelp signifikante andre gir barna, beskrives av mange forskere, men likheten er at begrepene er ganske uspesifikke. Det finnes få presise forklaringer. Begrep som *støtte eller support er mest brukt* (Rutter 1998, Sommershild 1998, Borge 2003 og 2007), men også betegnelser som omsorg, kjærlighet, respekt, beskyttelse, fortrolighet, tilgjengelighet, stabilitet over tid og oppmuntring er ord som blir brukt i forbindelse med ”signifikante andre”. Også effekten av det å ha ett hjelpende og tilstedeværende vitne som bekrefter barnets opplevelser, kan være viktig i forhold til ”signifikante andre”.

3.18 Empowerment og støttekontakt som tiltak

Begrepet gir best betydning på engelsk. Mange har prøvd seg på oversettelse til norsk fagterminologi med forskjellige utfall: myndiggjøring, bemyndigelse, dyktiggjøring, gi fullmakt til eller maktmobilisering. Begrepet har ifølge NOU (1998) i Soldal (2003: 66) en tredelt betydning: å gi makt til, å gjøre i stand til, å tillate. Jeg velger å se begrepet opp mot maktmobilisering. Innenfor en tankegang som handler om empowerment, vil begrepet maktmobilisering passe bra sett i forhold til tiltaket støttekontakt. Maktmobiliseringen går her i flere lag. Yrkesutøveren må ha nødvendig kunnskap til å veilede og støtte barnets foreldre

og støttekontakten. Støttekontakten må i seg selv eller gjennom barnevernets kontaktpersoner sette barnet eller familien i stand til å mobilisere makt i eget liv. Viktige områder innenfor støttekontaktfeltet er å mobilisere barnet til å kunne dra nytte av aktivitetstilbud på egenhånd, fungere bra sosialt uten støttekontakt og bygge selvtilliten og mestringstilliten til barnet slik at også barnets selvbilde øker.

Empowerment eller maktmobilisering som tankegang fra både barneverntjenestens og støttekontaktens side kan være en effektiv metode for å forhindre at tiltaket fungerer mot sin hensikt. Dette ved at det blir et avhengighetsforhold fremfor at kontakten bygger opp personen til å mestre livet på egenhånd. Askheim (2000) i Soldal (2003: 66) skriver at *”makten må gis eller tas tilbake til de som i dag er klienter eller brukere av omsorgstiltak, slik at de kan ta, eventuelt gjenvinne, styringen over sine liv”*. For at barna og deres foreldre skal kunne klare dette er det en fordel at både saksbehandler og støttekontakt er seg bevisst tankegangen maktmobilisering har. Tiltaket støttekontakt skal i en slik sammenheng ikke ta sikte på avhengighet i forholdet til støttekontakten, men snarere bidra til at støttekontakten kan gjøre seg selv overflødig på sikt. Den sterke, relasjonelle tilknytningen mellom barn og støttekontakt som et individuelt tiltak bevisst eller ubevist legger opp til, kan i et slikt perspektiv kritiseres da det legger opp til et slags avhengighetsforhold til støttekontakten.

En måte å gjøre seg selv overflødig på er å hjelpe barnet inn i organiserte fritidsaktiviteter som kan tilby utviklingsstøttende voksenkontakt og positive sosiale aktiviteter. Etter hvert som barnet kommer seg inn i aktiviteten og miljøet, trappes kontakten gradvis ned og tiltaket kan etter en stund avsluttes. Det å flytte makten over til bruker og gjøre brukeren uavhengig er viktig for vellykket maktmobilisering.

3.19 Støttekontakt og sosial kapital

Beskyttelse gjennom relasjoner og gruppenettverk vi inngår i, er sosial kapital (Sund 2009 og Rønning og Starrin 2009). En persons sosiale kapital er tilgjengelige ressurser i relasjoner, nettverk og lokalsamfunn. Barn med stor sosial kapital er mer beskyttet enn barn som har lite av denne støtten. Forskjellige former for marginalitet fører til mer utsatthet også i forhold til sosial kapital. Nettverk av positive og utviklingsfremmende relasjoner beskytter mot belastning og forhindrer i større grad at skade oppstår i belastende livssituasjoner for barna. Støttekontakter er en form for sosial kapital da rollen fordrer at man tar med barnet ut på

sosiale arenaer og tilfører barnet opplevelser. Ofte er dette arenaer som har vært lite tilgjengelige for barna, men som blir tilgjengelige gjennom støttekontaktene. Indirekte kan støttekontaktene tilføre familien kapital gjennom nettverksbygging og støtte for barnet, og samtidig frigjøre dyrebar tid for foreldrene, tid de har muligheten til å kunne bruke i forhold til å utvikle sitt eget nettverk. Økonomisk kan også tiltaket være gunstig for familiene som får tildelt støttekontakt til sitt barn, fordi aktiviteter blir dekket av kommunen og ikke av foreldrene (Soldal 2003 og Rønning og Starrin 2009).

Fauske i Rønning og Starrin (2009) hevder at når det gjelder de familier som har med barneverntjenesten å gjøre, så handler problemene i stor grad om strukturelle samfunnsforhold. Tiltak satt inn i forhold til familiene er således mangelfulle, ifølge Fauske (s 84). Barn er avhengige av sosial støtte i lokalsamfunnet for god fungering, og særlig viktig er dette for barn i marginaliserte familier. Et inkluderende sosialt miljø vil kunne motvirke ulike typer sosiale problemer. Fauske hevder at et stort antall av barnevernets familier har lite tilknytning til de sosiale nettverkene i lokalsamfunnet de tilhører. Familiene er lite tilknyttet mange viktige arenaer der sosial kapital oppstår, eksempelvis idrettslag, arbeidslivet eller foreningsliv (Fauske i Rønning og Starrin 2009).

Barnevernets forsøk på å bygge sosial kapital i forhold til enkeltfamilier og barn ved for eksempel å tilby støttekontakt som skal integrere barnet i lokalsamfunnets tilbud, fungerer ofte bare delvis. Dersom tiltaket fører til at barnet selv kan ha nytte av det sosiale nettverket uten at støttekontakten er med, vil tiltaket ha en direkte positiv konsekvens i forhold til sosial kapital for barnet og familien. I forhold til tiltaket individuell støttekontakt, er ofte ikke dette tilfelle. Barn og støttekontakt gjør ting sammen som ikke tilfører barnet andre kontakter enn støttekontakten. Tiltaket får derfor kun vinning i form av støttekontakten som sosial kapital, mens det ligger et uutnyttet potensial i forhold til sosial kapital i nærmiljøet og i forhold til organisasjoner som barnet kunne vært en del av.

3.20 Støttekontakt som forebyggende tiltak

Støttekontakt nevnes stadig i sammenheng med forebyggende tiltak i barneverntjenesten. Tidligere ble det dratt frem som et av de vanligste forebyggende tiltakene. I dag nevnes støttekontakt som et av barnevernets kompenserende tiltak mer enn forebyggende tiltak. Flere fagpersoner, blant dem Kvello, har ytret at støttekontakter i verste fall kan virke fordekkende

som tiltak. Dette ved at de dekker over eller skjuler belastende situasjoner uten å bedre situasjonen på noen måte. Han mener videre at det er fare for at barneverntjenesten ikke ser den alvorlige svikten i omsorgssituasjonen til barnet. Hvis støttekontakten gjør en god jobb i forhold til barnet, kan det tilsløre omsorgssvikten. Med dette menes at den hjelpen støttekontakten yter, ikke hjelper familien, men heller bidrar til at omsorgssituasjonen til barnet fremstår i et bedre lys enn det som egentlig er tilfelle. Ifølge Kvello bør tiltak som støttekontakt i den form det er i dag være på vei ut som et av barneverntjenestens tiltaksverktøy. Han sier at det er avleggs som barnevernstiltak. Han mener at støttekontakt bør erstattes med andre og mer kunnskapsbaserte barnevernstiltak, men erkjenner at det vil gå på bekostning av brukermedvirkning som er et viktig hensyn som barnevernet skal ta i sakene de jobber med (Kvello 2007 og <http://www.fritidforalle.no/media/14117/microsoft%20word%20-%20fra%20kompenserende%20til%20kurerende%20tiltak.pdf>).

Slik jeg ser støttekontakt som tiltak, er det mye opp til tjenestens profesjonelle om støttekontakten kan bli gitt mulighet til å virke fordekkende eller ikke. Det er fagarbeiderens ansvar i forhold til å følge opp støttekontakten og tilse at tiltaket fungerer slik hensiktene fra barneverntjenestens side er. I denne sammenheng forstås støttekontakt som et tiltak som skal forhindre at barnets omsorgssituasjon forverres, og på sikt muligens være med på å bedre forholdene rundt barnet. Det vil si at det i utgangspunktet skal virke kompenserende og forebyggende i forhold til ytterligere skade, men at det på sikt også kan virke kurerende eller endrende i forhold til den totale omsorgssituasjonen.

Forebygging defineres i videre forstand som tiltak som skal hindre eller redusere menneskelig dysfunksjon og fremme helse (Borge 2007). I en slik tankegang vil støttekontakt som tiltak fungere etter hensikten dersom støttekontakten gjør som den er satt til å gjøre og som står beskrevet i tiltaksplanen. Barneverntjenestens ansvar i forhold til å tilse at tiltaket fungerer, er lovmessig nedfelt i barnevernlovens § 4-5. I hver enkelt sak vil dette likevel bli fulgt opp i varierende grad så lenge det er opp til hver enkelt saksbehandler. Uansett bør ikke kritikk om fordekking av omsorgssvikt slik Kvello fremfører, treffe støttekontakten, men heller den som har ansvaret for tiltaket, altså den faglig ansvarlige parten. I forhold til barneverntjenesten blir dette saksbehandleren til familiene og i tillegg de som har ansvar for opplæring og oppfølging av støttekontaktene, dersom dette finnes ved det enkelte barnevernkantor. Hvert enkelt

støttekontakttiltak skal ifølge barnevernsloven § 4-5 om oppfølging av tiltak evalueres i tråd med intensjonene i tiltaksplanen tilhørende barnet.

3.21 Hva er det egentlig som hjelper?

I de senere år har det blitt et forsterket fokus på at metodene som brukes i barneverntjenesten og tiltakene som settes inn mot familiene som er i kontakt med barneverntjenesten, skal være kunnskapsbaserte. Det er lett å trekke tråden videre fra kunnskapsbasert barnevern til å bety evidensbasert barnevern. Kunnskapsbasert barnevern og evidensbasert barnevern er ikke samme sak. Det som menes med kunnskapsbasert barnevern er mye mer sammensatt enn kun å inneholde evidensbaserte metoder. I FOU-strategien til Barne- og likestillingsdepartementet og Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet 2009–2012 defineres kunnskapsbasert barnevern på denne måten:

”Med kunnskapsbasert barnevern mener vi at barnevernet skal basere fagutøvelse på best mulig tilgjengelig vitenskapelig kunnskap sammen med utøverens erfaring, kritiske og etiske vurderinger, brukernes preferanser og med kontekstuelle hensyn, dvs. at den skjer i en sammenheng.” (FOU 2009: s. 4)

Det er gjort undersøkelser i forhold til hva som hjelper i forskjellige former for terapi. Noen av undersøkelsene konkluderer med at så mye som 75 % av effekten i forhold til ethvert terapeutisk hjelpetiltak avhenger av klientens ressurser og tro på at det hjelper og på relasjonen mellom hjelper og den hjelpetregende. Så lite som 15 % i enkelte undersøkelser ser ut til å være avhengig av hvilken metode som benyttes. Dette kan ses som en antydning om at evidensbaserte metoder er mindre viktig enn klientens egne ressurser, relasjoner, formidling av håp og troen på at det hjelper hos barna og deres omsorgsgivere.

Greta Marie Skau (2002) er opptatt av at de komponentene som avgjør om man er en god hjelper innen det sosialfaglige yrket, er tre hovedkomponenter, nemlig teoretisk kunnskap, yrkesspesifikke kunnskaper og personlig kompetanse. I forhold til disse komponentene så kan en støttekontakt inneha alle disse i større eller mindre grad og det vil være mulig å utvikle både teoretisk kunnskap og yrkesspesifikke ferdigheter dersom personen selv og fagmiljøet rundt personen er opptatt av dette.

Kurativt barnevern har vært i vinden en stund, og med dette menes tiltak og intervensjoner som tar sikte på å endre mønster eller ta bort smerte. Kurativt barnevern står i kontrast til kompensierende barnevern som tar sikte på å kompensere i forhold til barnet det familien ikke klarer å gi dem. Eksempler på kompensierende barneverntiltak er å gi økonomiske fordeler til familiene eller andre tiltak som ikke endrer noe i foreldrenes omsorgsevner, men som gir barnet opplevelser og interesser det trenger for å mestre livet bedre.

Elisabeth Larsen (Bø og Olsen 2008) har funnet kurative endringer i familiene ved bruk av støttekontakt som tiltak. Kvello mener derimot at tiltaket støttekontakt kun har en kompensierende effekt i forhold til barna og familiene. Kvello går langt i å si at tiltaket ikke fungerer og at det i tillegg kan virke mot sin hensikt i mange tilfeller ved at det settes inn tiltak som senker barnevernets bekymring, men at det ikke hjelper verken barnet eller familien (Kvello 2007). Kvello uttaler til Kommunal rapport 22. januar 2008 følgende:

”Forskning viser at ufaglærte støttekontakter til barn som sliter sosialt, ikke har noen effekt, bortsett fra opplevelser” (http://www.kommunal-rapport.no/artikkel/forsker_mener_bruken_av_stottekontakter_ma_ned).

Kvello (2007) skriver selv at god mestring av en vanskelig livssituasjon er et tegn på kurativt barnevern. Det finnes mange eksempler på at tiltak som støttekontakt har ført til bedre mestring av livssituasjonen for barnet, men også hos familien slik Larsen viser til (Bø og Olsen 2008).

De fleste av støttekontaktene som blir brukt i oppdrag fra barneverntjenesten er ufaglærte eller har fagkompetanse fra en annen bransje. Soldal viser til flere forskere i tillegg til sin egen forskning der hun trekker frem at brukeren ser ut til å være mest fornøyd med hjelpere uten utdanning. Hun trekker frem momentet med at mennesker i vanskelige situasjoner ønsker medmennesker og ikke fagpersoner som er distanserte, men med mye kunnskap. Brukerne foretrekker ifølge Soldal at hjelpen kommer fra ufaglærte og at disse gir best virkning i forhold til effekt vurdert av de som mottar tilbudet (Soldal 2003).

Kvello mener at kompensierende tiltak ikke er rettet mot å endre atferdsvansker og har lav inngripen i privatlivet til familien. Han mener at slike lette, kompensierende tiltak ikke bør

brukes i barneverntjenesten, og eksemplifiserer det med bl.a. bruk av støttekontakt, besøkshjem, foreldreveiledning over generelle tema og plass i barnehage uten særskilte tiltak. Han mener at slike tiltak kan være til hinder for kurering og derved selvstendigjøring. Dette kan igjen føre til et avhengighetsforhold for bruker til de som yter bistand, eksempelvis støttekontakten og barneverntjenesten. Kvello ønsker heller at barneverntjenesten skal fokusere på tiltak som tar sikte på endring og som ikke innbyr til langvarige forhold til barneverntjenesten (Kvello 2007).

Ifølge Kvello tilsier all fagetikk at man i barneverntjenesten skal jobbe kurativt hvis man kan, og at kompensierende tiltak ikke skal fortrenge kurative tiltak. Kompensierende tiltak skal derfor være et klart andrevalg. Han påpeker imidlertid at i et slikt lys kan fagkunnskap komme i motsetning til brukermedvirkning³ som perspektiv å jobbe etter for sosialarbeideren. Dette fordi mange foreldre heller vil ha kompensierende tiltak fremfor kurative tiltak. Ved å ha brukermedvirkning som perspektiv skal brukeren ha større innflytelse i forhold til definisjon av problem og fremgangsmåte i forhold til tiltak. Kvello er tydelig på at han mener tiltaket støttekontakt ikke har kurative effekter slik det normalt er bygd opp. Han virker ikke til å se på forskjellene i de ulike typer mennesker som er støttekontakter eller mottakerne av tiltakene. Han ser ikke muligheten for at dette kan innvirke på om tiltaket blir kurativt eller kompensierende. Han mener at tiltaket må organiseres annerledes for å sikre en kurativ effekt (Kvello 2007).

3.22 Støttekontakt og Bromfenbrenners systemer

Uri Bromfenbrenner har sin utviklingsøkologiske modell som sitt hovedverk. Motivasjonen for utforskingen som førte til modellen var at han i utgangspunktet var misfornøyd med sosiologien og utviklingspsykologien. Bromfenbrenner hevdet at utviklingspsykologien overså fedres, søskens, det sosiale nettverkets og nærmiljøets påvirkning i forhold til barnet. I tillegg, som klassisk sosiologi, overså utviklingspsykologien at barn slett ikke er passive mottakere av påvirkning, men i motsetning aktive aktører som er i gjensidig påvirkning med omgivelsene (Kvello 2010: s. 215).

³ Brukermedvirkning er forstått som fagarbeiders fokus på å la klient påvirke arbeidsmetoder for å nå målet for behandlingen eller oppnå ønsket funksjonsnivå.

Modellen synliggjør hvordan barnet påvirkes av mange faktorer rundt det, ikke bare av de nærmeste omsorgspersonene. Navnet på modellen er ikke tilfeldig valgt. Den utviklingsøkologiske modellen handler om hvordan alt henger sammen og påvirker slik at barnet totalt har en god omsorgssituasjon eller ikke. Det er ikke bare foreldrenes omsorgsevne som avgjør hvordan barnets oppvekstforhold er, men også tilgang og ressurser i andre voksne, økonomisituasjonen til familien, boligsituasjonen og tilgang på andre ressurser som er utslagsgivende i forhold til hvordan barnet kan utfolde seg og utvikle seg (Bunkholdt og Sandbæk 2008).

I sin utviklingsøkologiske modell viser han på en enkel måte hvordan de sosiale systemene rundt barnet spiller inn på barnets fungering. De forskjellige nivåene i modellen er mikrosystemer, mesosystemer, eksosystemer og makrosystemer. Samspillet mellom systemene avgjør livsbetingelsene til barnet. Støttekontakten opererer som en sosialiseringssagent på mikronivå og har også mulighet til å kommunisere med nivået utenfor dersom det er aktuelt i forhold til den enkelte barnevernssak. Støttekontakten kan fylle rollen som kobler barnet inn på forskjellige arenaer som i utgangspunktet er vanskelig tilgjengelig for barnet grunnet manglende støtte hjemmefra. Sosialiseringssagenter er de personene i barnets nettverk som hjelper barnet inn på sosiale arenaer og bidrar til læring og positiv utvikling. Eksempler på dette kan være lærere, trenere og miljøarbeidere (Bø 2004).

Jobben til støttekontakten vil ofte være å hjelpe barnet til å bli integrert i forskjellige mikrosystemer. Eksempler på mikrosystemer er idrettslaget, speideren, venner, klassen eller familien. Mesosystemet, som er systemet over, er det som knytter mikrosystemene sammen. Mesosystemet er summen av alle mikrosystemene som barnet har tilgang til. I forhold til barn som barneverntjenesten har kontakt med, er det ofte lite kontakt mellom mikrosystemene. Det vil si dårlig eller manglende kommunikasjon og samarbeid mellom foreldre og de andre mikrosystemene. Det kan tenkes at støttekontaktene også kan bidra til å styrke disse båndene ved å hjelpe til slik at kommunikasjonen mellom mikrosystemene blir bedre. Støttekontakten kan således brukes som en person som skal styrke barnets mesosystem.

Støttekontakten jobber på oppdrag fra barneverntjenesten. Derfor påvirkes barnet i stor grad av målsetninger og beslutninger gjort av barneverntjenesten, uten at barnet direkte forholder seg til tjenesten. I forhold til den utviklingsøkologiske modellen kalles dette nivået for

eksosystemet. Eksosystemet er det som påvirker betingelsene til barnet uten direkte å være i relasjon med det. Makrosystemet er til slutt de store mønstrene i samfunnet, for eksempel på politisk nivå og er i så måte lite relevant i vær enkelt sak. Nivået påvirker likevel organiseringen av tiltaket støttekontakt og utviklingen av det på et kommunalt og statlig nivå som igjen påvirker barnets liv (Kvillo 2010).

3.23 Sosialekognitiv læringsteori og Bandura

Albert Bandura klarte å forske frem en ”bro” mellom atferdsmodifikasjon og kognitive prosesser i hjernen. Bandura fant ut at forsterkning i operant betinging og motivasjon i kognitiv teori hørte sammen. Innenfor operant betinging fungerer det slik at atferd styres av omgivelsene, og forsterkninger gitt av omgivelsene øker sannsynligheten for gjentatt atferd. Kognitiv teori går kort fortalt ut på at barnet observerer, husker og etterligner andres atferd. Motivasjonen til barnet avgjør i hvor stor grad atferden brukes eller ikke. Bandura fant i sine forsøk ut at forsterkning (det som fører til at atferd opprettholdes) i operant betinging hang sammen med motivasjon i kognitiv teori. Motivasjonen styres av tilbakemeldingene fra mennesker rundt barnet. Motivasjonen påvirker om barnet vil bruke atferden eller om den blir forkastet.

Bandura satte fagfeltet på tanken av at barnet trenger noen til å gi tilbakemeldinger og respondere på den atferden som er ønsket og at barnet i forkant er avhengig av å lære seg den rette atferden gjennom å observere, huske og etterligne. Bandura satte sosialarbeiderne på sporet av viktigheten av å ha rollemodeller og viktige, atferdskorrigerende voksne til alle barn. Ved å få gode tilbakemeldinger på riktig atferd gis barna mulighet til å generalisere atferden slik at den kan reproduseres i andre situasjoner.

”Most children develop a generalized habit of matching the responses of successful models. Indeed, social behaviors patterns are most rapidly acquired through the combined influence of successive approximation and imitation are crucial for the understanding of the acquisition of social behavior patterns” (Bandura og Walters 1963: 5).

Bandura poengterte ved dette viktigheten av å ha noen positive rollemodeller som barnet kan ta etter slik at de sosiale ferdighetene til barnet stadig utvikler seg. Bandura fremhever at læring fra rollemodeller er helt essensielt for barnets sosiale utvikling.

Ved å tilrettelegge fra barneverntjenestens side for at barn i omsorgssvikt får positive rollemodeller, bidrar barneverntjenesten med å sikre at barnet totalt sett får større muligheter til å utvikle gode sosiale ferdigheter og større grad av ønsket atferd. Ifølge Bandura (1963) er ønsket atferd et resultat av imitering av barnets rollemodeller og kognitive prosesser som skjer inni hodet til barnet som ser andre menneskers atferdsmønstre. Ved å tilføre barnet gode rollemodeller øker sjansen for at barnet bruker disse som ”mal” i forhold til å utvikle atferdsmønstre i stedet for andre rollemodeller som ikke har like gode atferdsmessige strategier.

3.24 Sårbarheten i risikoen for overgrep fra støttekontakten

Rollen støttekontakten har, er organisert slik at barnet i utgangspunktet blir sårbart i forhold til forskjellige typer overgrep. Forskjellige former for overgrep barn kan bli utsatt for av støttekontakter som misbruker sin stilling, er voldelige, psykiske og seksuelle overgrep. Hver gang dette skjer, er det en dobbel katastrofe. Barn som i utgangspunktet lever under omsorgssvikt eller har atferdsproblemer, blir ytterligere utsatt ved at de som er satt til å hjelpe dem, i stedet skader dem enda mer ved å utnytte sin stilling som tillitsperson i forhold til dem. Flere riksdekkende aviser avdekker i perioder kritiske forhold der støttekontakter og andre hjelpere i barneverntjenesten har begått overgrep i forhold til barnet de har et arbeidsforhold og tillitsforhold til (<http://www.aftenposten.no/nyheter/iriks/52-barnevernsbarn-utsatt-for-grove-overgrep-6716101.html>).

For å motvirke at overgrep skjer fra støttekontakter som er engasjert av barneverntjenesten i Bærum kommune, gjennomføres det et intervju med hvert enkelt menneske som ønsker å bli støttekontakt i forkant av et engasjement. Her kartlegges forskjellige sider ved støttekontakten av en person som har rekruttering av nye støttekontakter som en av arbeidsoppgavene sine. Under denne samtalen avklares forventninger og krav til rollen og arbeideren gjør seg et inntrykk i forhold til hvem personen kan være støttekontakt i forhold til. Neste trinn er samtale med barnets saksbehandler og deretter med barnets foreldre og til slutt møter støttekontakten barnet. Støttekontakten skal på denne måten velges tre ganger før han får oppdrag gjennom barneverntjenesten i Bærum. I tillegg må også støttekontaktene levere inn plettfri, utvidet attest fra politiet fordi de skal jobbe med barn, og barneverntjenesten sjekker referanser i forhold til dem.

Under samværene med barnet har ikke barneverntjenesten mulighet til å passe på, men veiledning av støttekontakten og god kontakt med barnets foreldre kan sikre at overgrep ikke oppstår eller blir raskere avdekket dersom det har oppstått. Organisering av støttekontaktene i gruppesammenheng kan i noen grad motvirke overgrep ved at det er flere voksne til stede som muligens kan se at noe er galt slik at det blir stoppet.

Muligens kan sikkerheten rundt tiltaket ytterligere forbedres gjennom enda tettere oppfølging og strengere utvelgelse av støttekontakter. Barneverntjenesten kan også forbedre seg i forhold til krav om rapportering fra støttekontaktene, og generelt i forhold til økte forventninger til samarbeid med saksbehandler og barnets foreldre. Generell tilstedeværelse under samvær mellom barn og støttekontakt fra barneverntjenestens side vil også kunne være et alternativ for å avdekke overgrep, men også for å øke kvaliteten på tiltaket generelt.

3.26 Etiske refleksjoner rundt tiltaket

Etikk skal alltid være et tilstedeværende perspektiv i sosialt arbeid. I FO (vernepleiernes, barnevernpedagogenes og sosionomenes fagforbund) sitt yrkesetiske grunnlagsdokument kommer det tydelig frem at fagarbeideren alltid skal stå på den svakestes parts side i situasjoner der det er flere hensyn å ta. I forhold til tiltaket støttekontakt handler de etiske perspektivene i første rekke om det er riktig å sette inn støttekontakt til barnet. Her må saksbehandler og barnets foreldre tenke seg godt om på forhånd.

Andre tanker som bør tenkes innenfor etisk refleksjon, er at man tenker seg hvordan barnet vil føle det når støttekontakten slutter i jobben sin. Dersom belastningen av relasjonsbruddet som et slikt oppdrag predikerer overgår de positive effektene underveis, er muligens støttekontakt feil tiltak for barnet. Også dersom saksbehandler frykter at utfallet av et slikt oppdrag er at familien fungerer dårligere, konfliktene øker eller at familien flytter fra hverandre på grunn av tiltaket, vil det være etisk betenkelig å sette inn støttekontakt som tiltak.

Etisk refleksjon skal alltid brukes til å kvalitetssikre intensjonene og tankene barneverntjenesten gjør seg før det iverksettes tiltak overfor familiene som man er i kontakt med. Familiene skal ikke unødvendig brukes som forsøkskaniner i forhold til tiltak, i sær gjelder dette barna.

4.0 Metode

4.1 Metodisk tilnærming

Formålet med denne oppgaven er å undersøke hvordan saksbehandlerne og støttekontaktene i barneverntjenesten vurderer støttekontakt som tiltak. I dette kapitlet redegjør jeg for hvordan jeg har gått frem for å få data fra saksbehandlere og støttekontakter.

Jeg har valgt et forskningsdesign med et intervju med fire saksbehandlere, og en spørreundersøkelse som ble sendt per e-post til alle aktive støttekontakter i Bærum barneverntjeneste. Saksbehandlerne er de som arbeider med støttekontaktarbeidet, og de brukes som informanter om hvordan ansatte i barneverntjenesten vurderer støttekontakt. Siden det er relativt mange støttekontakter som kan forventes å ha litt ulike erfaringer og ut fra at arbeidet er nokså mangfoldig, er det blitt tilsendt et strukturert spørreskjema for på den måten få svar på de spørsmålene som er av interesse i forhold til problemstillingene. Oppgaven har eksplorative formål i den forstand at det ikke er gjort tilsvarende undersøkelser i Bærum tidligere. Det er derfor ikke mulig å sammenligne svarene som kommer her med tidligere undersøkelser i Bærum. I Norge er det gjort noen lignende undersøkelser, selv om det er forsket lite på området sett i forhold til hvor mye tiltaket blir brukt. Det finnes mange meninger om tiltaket støttekontakt, men begrenset med forskning dersom man ser i forhold til andre tiltak innenfor barnevernsområdet. Også i forhold til antallet barn som mottar tiltaket og ressursene som brukes til tiltaket støttekontakt, er det viktig å finne ut noe mer om støttekontaktarbeidet.

Jeg kom frem til at et kvantitativt forskningsdesign, med en spørreundersøkelse til støttekontaktene, ville være en god måte å få frem støttekontaktens vurdering av eget arbeid. Data fra støttekontaktene vil bli analysert i sammenheng med saksbehandlerens vurderinger, noe som gir mulighet til å drøfte likheter og forskjeller mellom vurderingene til representantene for barneverntjenesten og støttekontaktens erfaringer med sitt arbeid. Intervjuet med saksbehandlerne var relativt åpent, men dekket de samme temaene som spørreundersøkelsen.

4.2 Intervju med saksbehandlere

Jeg valgte å intervju saksbehandlerne som gruppe der jeg brukte en intervjuguide med forskjellige relevante temaer. Dette fordi jeg ville bruke dem som informanter der de redegjorde for, og vurderte, støttekontaktarbeidet. Jeg gikk frem på den måten at jeg spurte fire saksbehandlere som jobber med oppfølging av tiltak opp mot barn mellom 0 og 12 år, om de kunne tenke seg å bli intervjuet som gruppe. Alle fire hadde jobbet i barneverntjenesten i Bærum i over to år og hadde mange erfaringer rundt det å bruke støttekontakter som tiltak i familiene de jobbet som saksbehandlere i forhold til. Jeg kjente alle fire saksbehandlerne som ble spurt godt som kollegaer. Gruppen er således ikke tilfeldig valgt ut, men kan heller sies å være et strategisk utvalg, da de er valgt på bakgrunn av at jeg hadde kjennskap til at de hadde mange erfaringer i bruken av tiltaket og at de hadde jobbet over en periode ved samme tjenestested.

Før intervjuet ble avholdt flyttet en av saksbehandlerne til en annen del av landet. Hun ble derfor intervjuet alene, men ut fra samme intervjuguide. Jeg styrte gruppeintervjuet ved at jeg var ordstyrer og at jeg ved noen anledninger oppfordret den enkelte saksbehandler til å svare, eller hørte om de andre var enige i en ytring som en av saksbehandlerne kom med under intervjuet. Ved enkelte tilfeller stilte jeg oppfølgingsspørsmål når det ble snakket om temaer som det var ønskelig å få noe mer informasjon om.

4.3 Spørreundersøkelsen til støttekontakter

Spørreundersøkelser kjennetegnes ofte ved store representative utvalg, avstand til den som studeres, årsaksforklaringer som er teoristyrte med definerte spørsmål og valgmuligheter og talldata i form av variabler og statistiske analyseteknikker (Ringdal 2001: side 108). I denne undersøkelsen ble det ikke gjort et tilfeldig utvalg. Spørreskjema ble sendt til alle aktive støttekontakter i Bærum kommune. Utvalget jeg har brukt er derfor et strategisk utvalg. De som har svart på undersøkelsen er valgt ut i kraft av at de er aktive støttekontakter for barneverntjenesten i Bærum. Det betyr de som er valgt ut, jevnlig ser barnet de er støttekontakt for. Måten jeg avgjorde hvem som var aktive på, var at jeg fikk tak i utskrift over alle støttekontakter som hadde mottatt lønn fra barneverntjenesten i Bærum i løpet de siste tre månedene før prosjektstart (1. oktober 2011). Jeg valgte å ta med støttekontaktene uavhengig av om de var individuelle støttekontakt eller støttekontakt i gruppe. Vi har ikke støttekontakt tilknyttet organisasjoner og idrettslag som aktivt tiltak, derfor ikke aktuelt.

Etter å ha avgrenset utvalget, var det totalt 80 støttekontakter som jeg kunne sende ut spørreskjemaet til. Det var en relativt jevn fordeling mellom menn og kvinner, og de var i alderen 18 til 78 år. De fleste støttekontaktene var under 50 år og med hovedtyngde under 30 år. Jeg vet ellers ikke mye om utvalget generelt. Livssituasjon, jobbsituasjon, boligsituasjon, utdanning og annet har ikke vært fokus i forhold til dette prosjektet.

Spørreundersøkelsen skulle sendes ut per e-post, så den videre jobben besto i å kontakte støttekontaktene slik at jeg kunne få e-postadressen deres. Jeg informerte da kortfattet om prosjektet når jeg tok kontakt enten med tekstmelding eller per telefonsamtale. To personer hadde ikke e-postadresse og ti personer svarte ikke på gjentatte henvendelser. Utvalget som spørreskjemaet ble sendt ut til, ble derfor til slutt 68 personer. Dette ble det reelle utvalget i den forstand at det var disse som fikk muligheten til å besvare spørreskjemaet..

Totalt fikk jeg tilbake svar fra 50 støttekontakter. I forhold til metoden jeg valgte (spørreskjema på e-post) for å innhente informasjon, er jeg meget fornøyd med at så mange svarte, siden metoden generelt er den som gir lavest tilbakesvar i forhold til innhenting av informasjon. Svarprosenten ble på 73,5 %, noe som jeg anser som tilfredsstillende. Ifølge Ringdal (2001) bør man være fornøyd med en tilbakesvarsprosent som ligger over 60 prosent når man bruker undersøkelse som metode for å innhente informasjon. Generelt er det informasjonsinnhenting via hjemmebesøk som sikrer flest tilbakesvar i denne metoden og utsendelse av undersøkelser per post og e-post er det som gir færrest tilbakesvar (Ringdal 2001). Jåtten og Furevik hadde en lavere tilbakesvarsprosent i sin undersøkelse som også gikk ut til støttekontakter (i Bergen) og var likevel fornøyd (Jåtten og Furevik 1980).

Spørsmålene i undersøkelsen har jeg selv utformet, og jeg har tatt utgangspunkt i problemstillingen som ble fattet av ”**Sammen for barn og unge**” sin tiltaksplan. Det ble gitt 17 dagers svarfrist i forhold til spørreundersøkelsen med automatisk påminning for de som ikke hadde svart etter sju dager og 14 dager. Dette ble gjort for at så mange som mulig skulle svare og minske risikoen for at informantene skulle glemme tidsfristen som var satt.

Spørreundersøkelsen ble foretatt gjennom programmet Suveyxact som Bærum kommune har rettigheter til og jeg derfor kunne benytte. Programmet er designet for spørreundersøkelser.

Programmet oppfyller alle krav til sikkerhet og innehar en rekke gode funksjoner i forhold til å analysere svarresultatene.

4.4 Utfordringer og fordeler som forsker på egen arbeidsplass

Ved at jeg er ansatt i barneverntjenesten i Bærum kjenner jeg saksbehandlerne og har samarbeidet med dem i tiltaksarbeid i forkant av prosjektet. Jeg har ansvar for rekruttering av støttekontakter og jobber med organisering og gjennomføring av grupper der støttekontakter er ledere. Jeg har også ansvar for å avholde samlingskvelder for alle støttekontakter som ønsker å delta, en gang i halvåret. Dette gjør at jeg i noen grad kjenner et stort antall av de støttekontaktene som ble intervjuet i spørreundersøkelsen. Slik sett er jeg involvert i arbeidet, men ved å legge vekt på analyser og drøftinger av vurderingene til saksbehandlerne og støttekontaktene, vil jeg redusere faren for slagsider som skyldes min involvering i arbeidet. En styrke vil være at jeg har god kjennskap til støttekontaktarbeidet og barneverntjenesten. En av hovedutfordringene mine blir likevel å forsøke å distansere meg fra min egen forforståelse av situasjonen rundt støttekontakttilbudet i Bærum. Mitt fokus som forsker blir hva de som intervjues svarer og analysere svarene i forhold til problemstillingen. Det er meget viktig for meg at støttekontaktens vurderinger og saksbehandlerens utsagn blir gitt vesentlig plass. Et av de grepene jeg vil bruke i forhold til dette er å presentere mange av svarene fra støttekontaktene i oppgaven, og i tillegg flere sitater fra intervjuet av saksbehandlere.

Jeg ser fordeler ved at jeg har dette prosjektet med tanke på at jeg har mye kunnskap og interesse for tiltaket, og at prosjektet i stor grad vil hjelpe meg med å videreføre tiltaksarbeidet for å bedre støttekontakttiltaket. Jeg innehar også spesifikk kompetanse i forhold til organiseringen av tiltaket i egen tjeneste og har god oversikt over hvordan tiltaksarbeid organiseres i flere andre kommuner det er naturlig for Bærum kommune å sammenligne seg med. Det er en fordel i forhold til spørsmålene som stilles at det er en som har kjennskap til tiltaket som utfører prosjektet, og ikke en som er uten denne spesifikke kompetansen. Spørsmålene blir stilt på bakgrunn av kunnskap om støttekontakttiltakets sterke og svake sider, noe som ikke hadde vært mulig dersom noen som ikke hadde spesifikke kunnskaper om tiltaket skulle hatt ansvar for prosjektet. En fare kan være at spørsmålene som blir stilt er ledende siden det er en med inngående kjennskap som har prosjektet. For å motvirke dette har jeg valgt å ha generelle spørsmål i undersøkelsen. I intervjuet har jeg valgt

å holde meg stramt til spørsmålene som er satt opp i intervjumalen, selv om jeg kom med noen få oppfølgingsspørsmål.

Ved at det er samme person som har prosjektet, som også har ansvaret for støttekontakttiltaket, øker sjansen for at vurderingene fører til konkrete forbedringer i fremtiden, samtidig som prosjektet følges opp siden jeg føler ansvar og eierskap til prosjektet og tiltaket som evalueres. Både sterke sider og svakheter ved organiseringen og praktiseringen av tiltaket blir tydeliggjort gjennom dette prosjektet. Etter prosjektets slutt vil det for min del være naturlig å følge opp konklusjonene som denne masteroppgaven gir.

4.5 Forskningsetikk

Forskning har tre typer etiske hovedutfordringer. Det er gjennomføring av selve forskningsprosessen, personvern av informantene og bruken av forskningsresultatene sett i lys av forskerens samfunnsmessige ansvar (Ringdal 2001). I forhold til denne oppgaven mener jeg å ha ivaretatt disse tre etiske hovedutfordringene.

Som tidligere nevnt i oppgaven, er prosjektet meldt til NSD (Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste) og med det godkjent av Personvernombudet for forskning. Dokumentasjonen på dette ligger som vedlegg nr. 1 til oppgaven. Videre er undersøkelsen kvalitetssikret gjennom dataprogrammet surveyxact, som sikrer riktig behandling av informasjon som informantene gir og som sikrer informantenes anonymitet i forhold til forsker. Surveyxact er designet for brukerundersøkelser.

Forskning er søken etter kunnskap som kan løse problemer. Hva det forskes på, blir til enhver tid påvirket av økonomi, budsjetter, mennesker med makt og forskerens egne verdier. Ifølge Ringdal (2001) er det helt umulig å holde forskningen i et sosialt vakuum. Jeg ser flere av de faktorene som Ringdal bringer frem også i dette forskningsprosjekt. Her er det prosesser som har foregått før jeg fikk tildelt jobben, som har lagt tydelige føringer. Jeg ser utfordringer når det gjelder mine egne synspunkter og meninger i forhold til det jeg skal forske på. Jeg må derfor reflektere over det jeg driver med under dette prosjektet og følge de spilleregler som finnes så godt det lar seg gjøre. Jeg følger derfor de fire normene som vitenskapen bygger på:

- Universalisme betyr at påstander og teorier skal vurderes ut fra etablerte upersonlige

kriterier. Forsker skal ikke kunne blande inn egen erfaringsbakgrunn og posisjon i ytringer.

- Forskningsresultatene skal være tilgjengelig for alle, dette omtales som "kommunisme".

- Fravær av juks og uredelighet. Prinsippet er viktig for å øke vitenskapens autoritet og prestisje.

- Organisert skepsis er det siste prinsippet. Forsker bør utfordre og være kritisk til andre forskeres verk. Autoritære sannheter skal utfordres. Prinsippet er viktig som grunnlag for kunnskapsutvikling og for å gjøre vitenskap kumulativ (Ringdal 2001).

I forhold til bruken av resultatene vil disse bli offentlig tilgjengelig i sin helhet ved at de samlede svarene fra undersøkelsen og intervjuet vil bli vedlagt oppgaven. På denne måten sikres det at alle som er interessert i å se på hvordan jeg har tolket og analysert i oppgaven, har full mulighet til å få innsyn i dette.

4.6 Validitet, reliabilitet og generalisering

All forskning må drøftes i lys av validitet og reliabilitet. Reliabilitet kan oversettes mer folkelig til pålitelighet. En måte å måle reliabilitet på er gjentatte målinger med samme måleinstrument som gir samme svar (Ringdal 2001).

I forhold til denne oppgaven kan vi si at siden utvalget av støttekontakter er så stort, stiger undersøkelsens validitet som kan oversettes til gyldighet, i takt med det antall støttekontakter som velger å svare og som svarer det samme. Når antallet som svarer øker, øker også sjansen for at det svaret blir representativt for alle. Intervjuene med saksbehandlerne ga god mulighet for å sjekke svarene og hva de mente, slik at validiteten i disse intervjuene må vurderes som høy.

Undersøkelsen som er gjort i denne oppgaven er kun i forhold til barneverntjenesten i Bærum og kan derfor ikke si noe om hvordan det er i andre kommuner. Muligens er likevel en del av det vi ser som er overførbart selv om svarene ikke kan generaliseres.

5.0 Presentasjon og analyse

5.1 Om presentasjonen

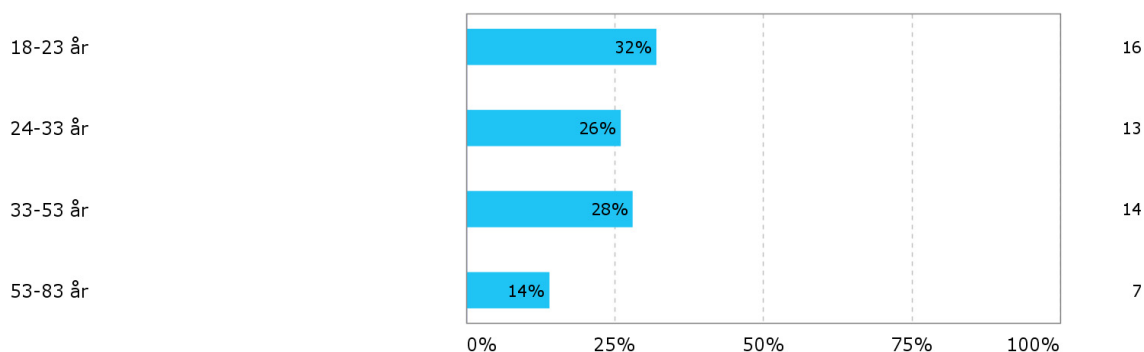
I analysen som kommer etter presentasjonen i dette kapitlet, trekker jeg frem de opplysningene som kan belyse oppgavens problemstillinger. I analysen setter jeg svarene fra to spørsmål som støttekontaktene har avgitt opp mot hverandre. Jeg krysser med dette støttekontaktens svar med en uavhengig og en avhengig variabel. Uavhengig variabel er den variabelen som er fastlagt først i tid. Det vil si de svar som respondenten avgir som f.eks. alder, kjønn eller om de er i gruppe eller individuell støttekontakt. På denne måten kan det bli mulig å forklare hvorfor respondentene svarer som de gjør i forhold til de avhengige variablene. Avhengige variabler er ofte de som handler om respondentens verdier, meninger eller holdninger og som muligens kan forklares på bakgrunn av hva de har svart i forhold til de uavhengige variablene (Hellevik 2002).

5.2 Kjennetegn ved støttekontaktene

Jeg presenterer svarene fortløpende og kommer med noen enkle betraktninger i forhold til tabellene som legges frem.

Alder på støttekontaktene

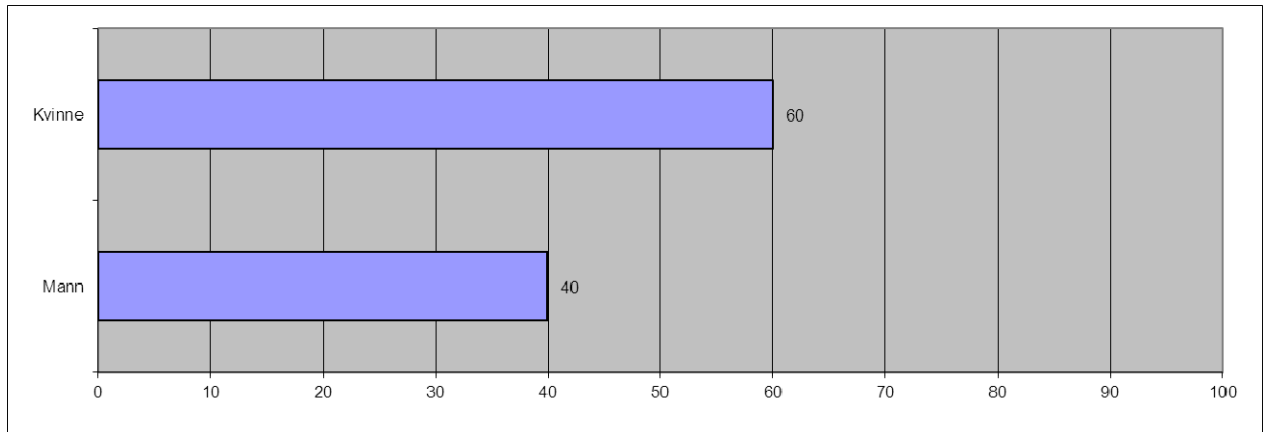
Antall

Det er flere i gruppene for de yngste enn gruppene for de eldste støttekontaktene. Nesten 60% av respondentene er under 33 år. Med over 40% i gruppene som er over 33 år så er det likevel et høyt nok tall til at det lar seg gjøre å sammenligne gruppene. Kategoriseringen av gruppene er valgt ut i fra en tanke om at 18-23 år er de unge støttekontaktene, 24-33 år er unge voksne støttekontakter, 33-53 år er voksne støttekontakter og 53-83 år er eldre støttekontakter. I

analysen har jeg slått sammen gruppene slik at det bare er to kategorier, nemlig 18-33 år og 33-83 år.

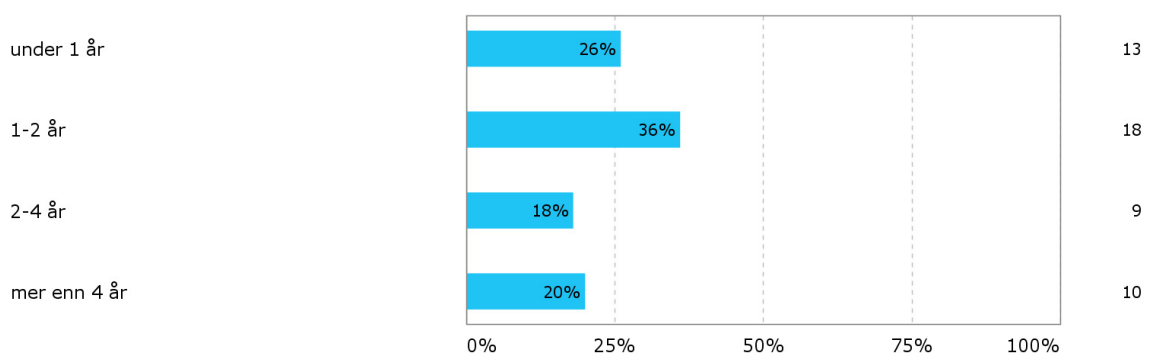
Kjønn på støttekontaktene

Det er 60 % kvinner og 40 % menn som i antall betyr at det er 30 damer og 20 menn som har besvart denne undersøkelsen. Det er en lavere overvekt av kvinner i respondentgruppa sett i forhold til dominansen av kvinner generelt i barneverntjenesten og i sektorer som jobber opp mot mennesker generelt. Selv om det er en betydelig andel flere kvinner her, er andelen menn såpass stor at det vil være mulig å se på forskjeller i forhold til kjønn som variabel. Utgangspunktet for å sammenligne gruppene er godt.

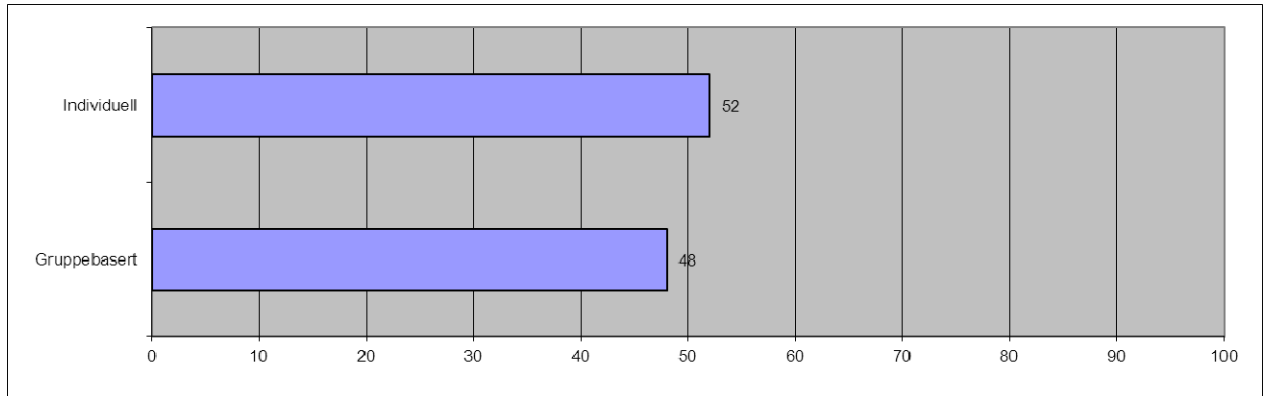
Hvor lenge har støttekontaktene hatt inneværende oppdrag?

Antall

Det er 62 % av støttekontaktene som har hatt oppdrag på inntil to år. Dette viser at de fleste oppdragene som støttekontakt er av relativt kort varighet. Antall respondenter som har vært i oppdraget fra to år eller mer, er likevel så høyt at det er mulig å sammenligne gruppene.

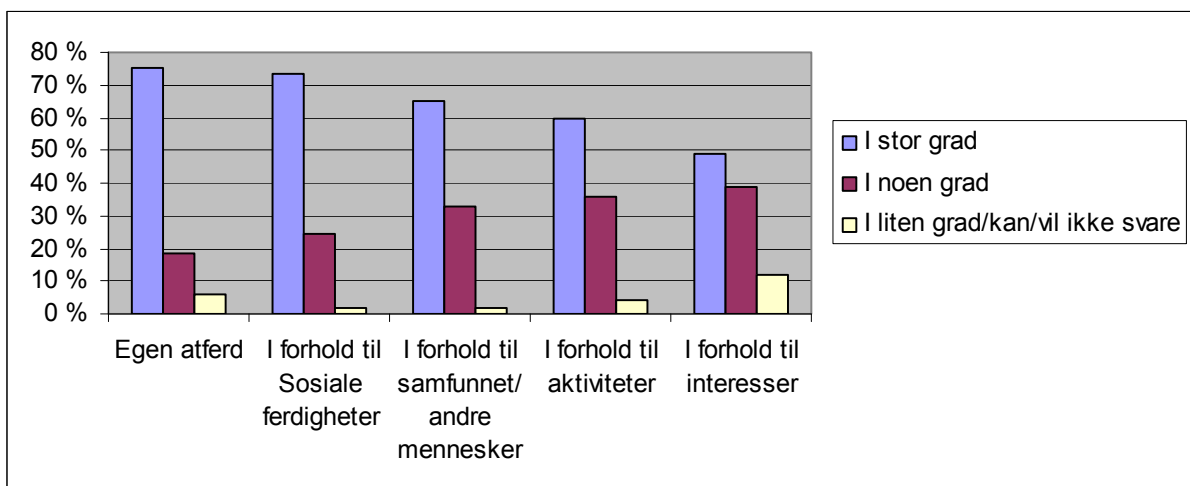
Gruppebasert oppdrag eller individuell støttekontakt

Det var en jevn fordeling mellom støttekontakter som jobber i gruppe og de som jobber individuelt som støttekontakt. Dette gir gode muligheter for å sammenligne i forhold til andre spørsmål som er stilt til støttekontaktene. På denne måten kan det være mulig å se forskjeller i forhold til hva slags type støttekontaktoppdrag de har og hva slags virkning de har.

5.3 Støttekontaktens selv vurdering

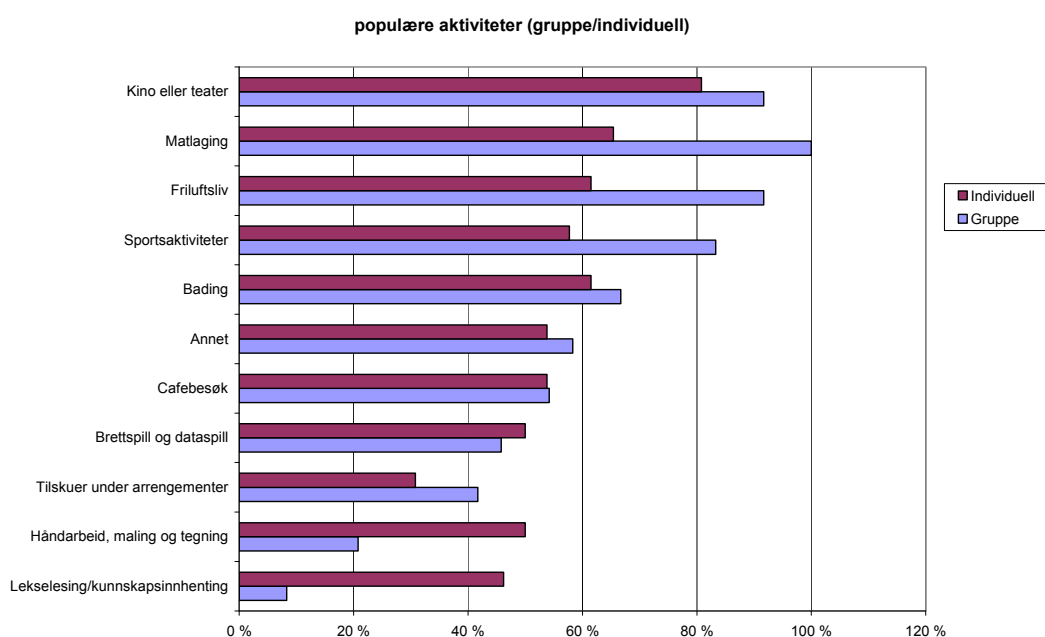
Støttekontaktens selv vurdering av seg som rollemodell opp mot ulike faktorer:

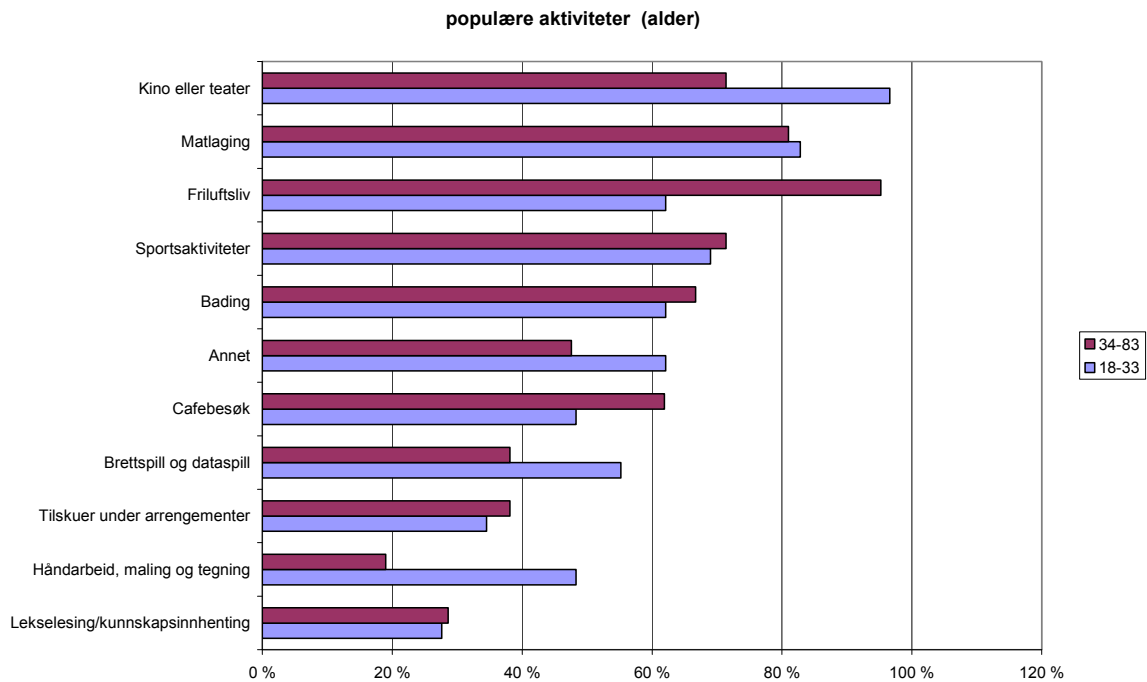
Tallene i tabellen er satt opp i synkende rekkefølge i forhold til hva som støttekontaktene skårer høyest på mot det de skårer lavest på. Mens tre av fire støttekontakter mener at de

fremstår som gode rollemodeller i forhold til atferden til barnet og sosiale ferdigheter, så mener rundt halvparten at de er gode rollemodeller i forhold til aktiviteter og interesser. Generelt er det svært få som ser seg som rollemodell i liten grad. At det er svært positivt i varierende grad, tyder på at respondentene har tatt seg tid til å tenke over hvert enkelt svar slik jeg tolker det. Tabellen viser at støttekontaktene ser på seg som rollemodell i større grad når det gjelder i forhold til atferd og sosiale ferdigheter, i forhold til interesser og aktiviteter.

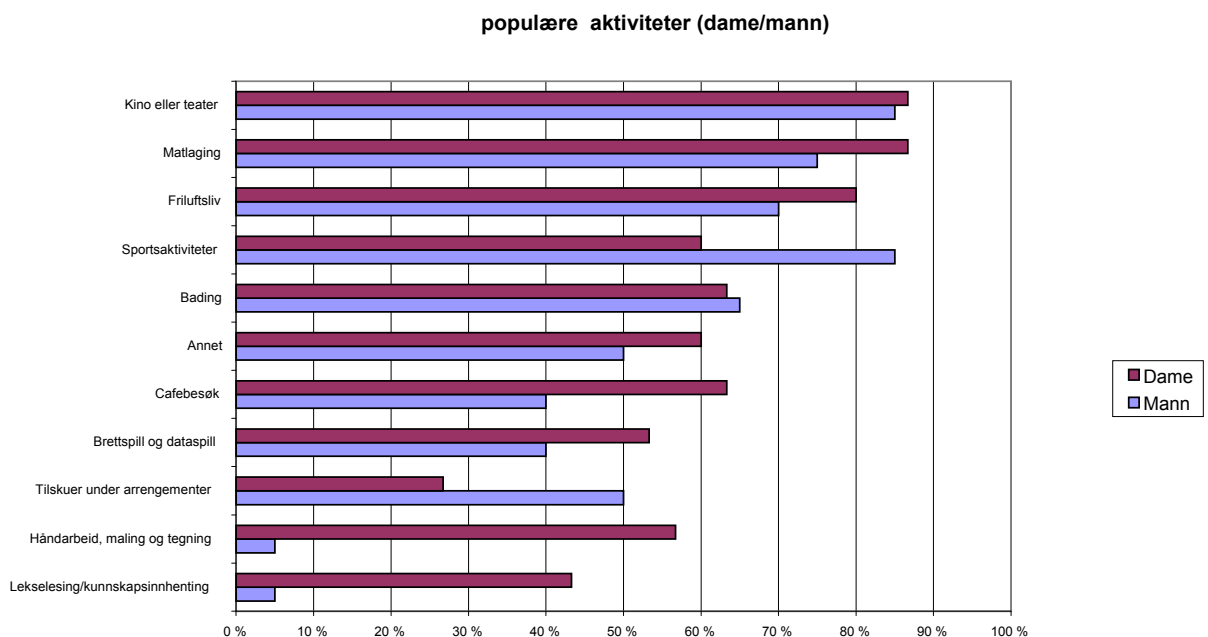
Hva slags sosiale opplevelser har du mange av sammen med barnet?

De støttekontaktene som har oppdrag i en gruppesetting har i større grad barna med på kino og teater, matlaging, friluftsliv, sportsaktiviteter og som tilskuer til arrangementer. I forhold til bading, cafebesøk, brettspill og dataspill og annet så er det likt. De individuelle støttekontaktene er i mye større grad aktive i forhold til håndarbeid, maling og tegning og i forhold til lekselesing og kunnskapsinnhenting. Særlig når det gjelder lekselesing så kommer det tydelig frem at det er de individuelle støttekontaktene som gjør dette med barn.

Når det gjelder forskjeller i forhold til aktiviteter og alder så kommer det frem at de yngre støttekontaktene i større grad aktiviserer barna med kino og teater, brettspill og dataspill, håndarbeid, maling og tegning og annet. Det er små forskjeller når det gjelder matlaging, sportsaktiviteter, bading, tilskuer under arrangementer og lekselesing/ kunnskapsinnhenting. I forhold til friluftsliv og cafebesøk så er det de støttekontaktene som er over 33 år som aktiviserer barna mest ved hjelp av slike aktiviteter.

Når det gjelder forskjeller på aktivisering og kjønn så kommer det frem at menn benytter seg mer av sportsaktiviteter og som tilskuer under arrangementer enn hva kvinner gjør. Kvinnene er bruker i større grad matlaging, friluftsliv, cafèturer og spill som aktivisering med barna. Det er store forskjeller når det gjelder håndarbeid, maling og tegning og når det gjelder lekselesing/kunnskapsinnhenting. Her er det slik at rundt halvparten av kvinnene gjør disse aktivitetene jevnlig med barnet de er støttekontakt for, mens mennene nesten ikke gjør dette i det hele tatt.

Tabellene som er presentert forteller at støttekontaktene tar barna med på flere forskjellige opplevelser og viser tydelig hvilke aktiviteter de fleste barna er med på og hvilke aktiviteter bare noen av barna er med på. Vi ser ut ifra tabellene at det er forskjeller på hvilke aktiviteter som blir benyttet etter støttekontaktens kjønn, alder og om de er med i en gruppe eller ikke.

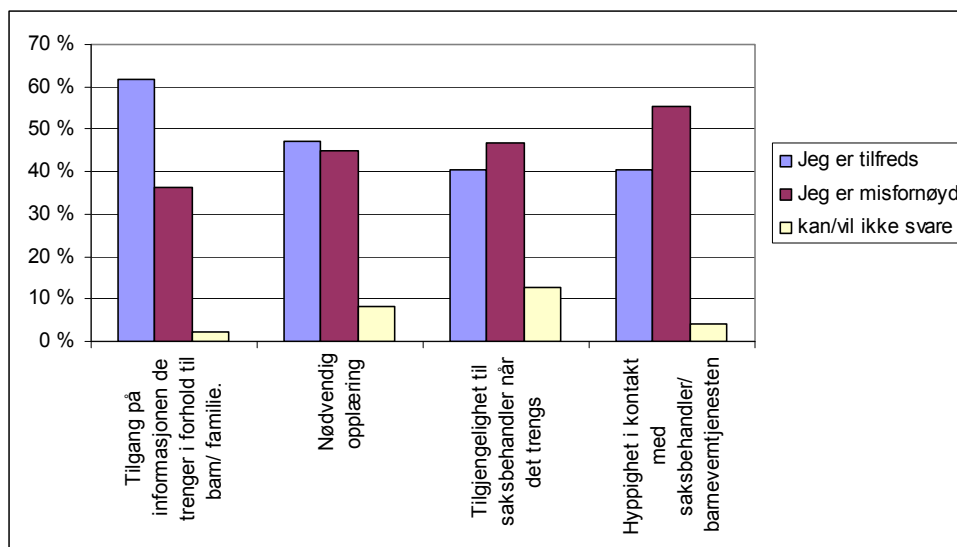
Støttekontaktens vurdering i forhold til positive effekter oppdraget har:

Det ble stilt en del spørsmål til støttekontaktene om deres vurdering av hva slags positive effekter oppdraget får på barna det gjelder. Svarene som kom tilbake fra støttekontaktene var oppsiktsvekkende positive. Det var et overveldende flertall på over 90 % av støttekontaktene som mente at de bidro med mange positive opplevelser, at barnet hadde en samtalepartner, at barnet opplever mestring og at barnet ble introdusert for sunne interesser og erfaringer. I forhold til selvbilde svarte alle støttekontaktene at de enten var enige eller helt enige i at selvbildet til barnet ble bedre av å ha dem som støttekontakt. Totalt var 55% av støttekontaktene enige og 45 % prosent var helt enige. Spørsmålet om selvbilde bedres på grunn av støttekontaktens innsats er en av oppgavens problemstillinger. Det er oppløftende å se at samtlige av støttekontaktene vurderer seg selv til å ha virkning i forhold til bedring av barnets selvbilde. Det var ingen støttekontakter som var uenige, usikre eller ikke ville svare her. Det kan likevel være interessant å se på om det finnes forskjeller i grad av enighet når vi kategoriserer støttekontaktene i grupper med alder, kjønn, om de er i gruppe eller ikke, og hvor lenge de har jobbet som støttekontakt. Generelt viser svarene at støttekontaktene anser egen effekt til å være positiv på mange områder.

Hvordan rapporterer støttekontaktene at barnevernets oppfølging fungerer?

Flere som har forsket på feltet støttekontakt før meg har kommet frem til at kvaliteten på tjenesten som blir gitt er i stor grad avhengig av hvordan barneverntjenesten organiserer og

følger opp støttekontaktene. Soldal (2003) er helt tydelig på at effekten av tiltaket støttekontakt er avhengig av informasjon til støttekontakt, nødvendig opplæring til støttekontakten, tilgjengelighet til barneverntjenesten ved behov og grad av kontakt og faglig veiledning som blir gitt til støttekontaktene. Også NOU (2000) poengterer at tilbudet er avhengig av barneverntjenestens oppfølging for å kunne fungere godt. Det er derfor viktig for meg å få tilbakemeldinger fra støttekontaktene om hvordan de mener de blir fulgt opp for på den måten å kunne se om det er noe som kan bedres. Spørsmålene rundt barnevernets oppfølging av støttekontakter er således ikke med å svare på problemstillingene, men er viktige innspill i forhold til hvordan man kan forbedre systemet slik at målsetningene til tiltaket i større grad innfris. Målsetningene til tiltaket er at støttekontaktene fungerer godt i forhold til oppgavens tre problemstillinger.

Tallene her forteller at en stor andel av støttekontaktene er misfornøyd ved barneverntjenestens oppfølging, opplæring og tilgjengelighet. I forhold til opplæring var støttekontaktene delt. Halvparten var fornøyd og den andre halvparten var misfornøyd. I forhold til tilgjengelighet var det flere som var misfornøyd enn fornøyd og når det gjaldt kontakt med barneverntjenesten så var støttekontaktene som var misfornøyd i klar overvekt. I forhold til informasjon om barn og familie så var de fleste fornøyd, men muligens er rundt 40% som er misfornøyd et noe høyt tall sett i forhold til alvorlighetsgraden der er dersom støttekontakten ikke får nødvendig informasjon til å utføre oppdraget på en god måte.

5.4 Presentasjon og analyse av intervju med saksbehandlere

Fire saksbehandlere ble intervjuet, tre i gruppe og én enkeltvis. Ytringene som jeg analyserer i denne delen av oppgaven, står for den enkelte saksbehandler og ikke for synspunktene til barneverntjenesten i Bærum. Intervjuguide er lagt ved oppgaven som vedlegg nr. 3. Under intervjuet med saksbehandlere bar det preg av enighet i argumentasjonen til den enkelte saksbehandler. Du støttet hverandres utsagn og komplimenterte utsagnene til hverandre. Det var ingen diskusjoner eller uenigheter under intervjuet.

Hva sa saksbehandlerne om støttekontaktens rolle?

”Noe av alle menneskers behov er jo å bli sett” ”... i forhold til sårbare barn, etterstreber at de som skal være støttekontakter har det i boende i seg. Eller kan veiledes til å bli oppmerksom på det og utvikle det ovenfor barn.”

Saksbehandlerne var flere ganger inne på personlig egnethet som faktor for at oppdragene skulle fungere godt. Personlig egnethet handler her om en rekke egenskaper som totalt gjør at støttekontakten fremstår som en voksen som er i stand til å trekke frem det positive i barnet, og bidra til gode og meningsfulle samvær. Det å ha evne til å kunne se barna ble på forskjellige måter dratt frem som en avgjørende faktor for suksess. Saksbehandlerne var i forhold til dette klar på at deres oppfølging av støttekontaktene påvirket støttekontaktens muligheter til å fungere godt i forhold til barna.

”Jeg mener førstepri er at den støttekontakten har et oppriktig engasjement... en oppriktig interesse i og bli kjent med akkurat det barnet den skal ha oppdrag rettet mot.”

Engasjement og interesse for oppdraget blir dratt frem som en avgjørende faktor for at et oppdrag skal kunne fungere godt. Saksbehandlerne av enige om at støttekontaktens engasjement i forhold til barnet var viktig i forhold til om de gjorde en god jobb eller ikke. Støttekontaktens ønske om og evne til å gjøre en forskjell var av stor betydning for saksbehandlerne.

Når skal individuell støttekontakt brukes?

”Hvis det er et barn som har særlig behov for å øve på sosiale ferdigheter da, veldig strukturert, så styres det av støttekontakten. Hvis gruppe blir for stort f.eks.”

”F.eks. hvis de har et veldig lite nettverk her. At da kan man tenke seg individuell

støttekontakt. Men behovet til barnet for voksenkontakt utover foreldrene eller annen familie, det er det som er hovedbegrunnelsen. ... den eksklusiviteten en opplever, i hvert fall hvis man er litt underernært på å bli sett og kunne fortelle hvordan sitt liv er.”

”Men ofte så er det, der jeg har individuelle støttekontakter, så er de flinke til å trekke med barnet inn i sin f.eks. familie ... ”

De kom med noen tydelige kategoriseringer av når individuell støttekontakt var nødvendig. Det var når barnet trengte å øve på sosiale ferdigheter, inkludering i egen familie og spesiell voksenkontakt og eksklusiviteten i én til én-relasjon.

Når skal barneverntjenesten bruke gruppebasert støttekontakttiltak?

”Det er jo når barnet har behov for å øve på sosiale ferdigheter med struktur og oppfølging fra en voksen.”

”Så et barn opplever mye gruppedynamikk og justeringer, men det er noen som er dårlig på samspill i gruppe og da, og der kan eksempelvis brannkameratene eller barnegruppa eller små grupper være nødvendig.” ... ”Ja, for da er det jo en voksen som følger spesielt med på akkurat det barnet og kan tilrettelegge spesielt for den samhandlingen som skjer mellom barna i gruppa, men med tanke på det ene barnet som er en av de man skal ha fokus på.”

Det kom tydelig frem når støttekontaktgrupper skal brukes ifølge saksbehandlerne. Dette var når barnet hadde behov for sosialisering, trening i små grupper og barn som måtte ha mer oppfølging enn hva annen organisert aktivitet kunne tilby. Dette var ifølge dem kriterier for at barn skulle tilbys gruppebasert støttekontakt.

Når skal barneverntjenesten bruke støttekontakt fra organisasjon?

”Tanken er vel det at man da skal kunne trekke støttekontakten tidligere ut, og at barnet fortsatt skal være integrert og delta i den aktiviteten, for det som er min erfaring er at når jeg har forsøkt det, at en støttekontakt skal følge opp en fritidsaktivitet, vi har ikke kunnet trekke støttekontakten ut for da har likevel ikke foreldrene klart å følge opp videre, ikke sant. Men hvis man har en støttekontakt som er assistent, hjelper, et eller annet sann i en eller annen aktivitet, ... da blir det noe annet. Da vil jo den støttekontakten fortsatt være i den organiserte aktiviteten selv om vi avslutter oppdraget.”

Kriteriene her er ifølge saksbehandlerne når barnet trenger aktivitet, men det ikke er mulig å få barnet til å være i aktiviteten uten at man får en person utenfor familien til å bidra i forhold til dette. At personen er involvert i organisasjonen barnet skal inn i, gjør at det blir lettere å hjelpe barnet inn.

Hva sa saksbehandlerne om kontakt og oppfølging og opplæring?

Også i forhold til saksbehandlerne er barnevernets oppfølging et tema. Grunnlaget for det er det samme som i forhold til støttekontakten. Nemlig at barneverntjenestens oppfølging av støttekontaktene har avgjørende betydning i forhold til om tiltaket når de målsetninger som tiltaket har.

”Jeg mener at man har god kontakt med støttekontakten. At man har jevnlig kontakt. At man er flink til å ta kontakt med støttekontakten. ...ordentlig gjennomgang av de rapportene på hva jeg vil ha av han. Det har også vært fruktbart. Jeg har fått gode rapporter.”

Saksbehandlerne vektla kontakt og oppfølging som viktig for kvaliteten. Det å få tilbake nyttige rapporter er viktig for saksbehandlere, de så en sammenheng mellom oppfølging og rapportene som kommer tilbake. Saksbehandlerne var opptatt av at veiledningen var praktisk og konkret rettet slik at støttekontaktene var klar over hva barneverntjenesten ønsker og hva som er de konkrete målene i forhold til barnet de er støttekontakt i forhold til.

”Jeg har fått fulgt opp støttekontakter fryktelig dårlig, og det tror jeg har vært med på at dem blir fort utbrent, at dem gidder ikke..”

En av dem erkjente også at de ikke alltid klarte dette like bra. Og de erkjente at dårlig eller mangelfull oppfølging var en medvirkende årsak til at støttekontaktene fungerte dårligere eller sluttet.

”.. jeg tenker at minstekrav... ha faste treffpunkt en gang i halvåret”

De så behovet for å sikre kontakt med støttekontaktene i forhold til veiledning og oppfølging ved å sette minimumsstandarder for veiledning og kontakt.

”En god oppfølging av støttekontakt er å være tilgjengelig for en støttekontakt. Jeg har i hvert fall sagt til støttekontakter at ta kontakt med meg, dere kan ringe meg når som helst, dere kan sende meg en mail.”

Også tilgjengelighet dro de frem som viktig. Det at støttekontaktene skal føle at de kan ta kontakt når de ønsker det, og at det ikke trenger å være store problemer for at de skal ta kontakt med saksbehandler for veiledning eller annet samarbeid.

”For å bare ta det, lista for å ringe inn den kan være ganske høy, for man vet ikke helt hva man skal si, jeg har selv ringt uhyre sjeldent, men de få gangene jeg gjør det, har de satt pris på det, å ringe og høre hvordan det går.”

Men de så at lista for kontakt kunne være vel høy begge veier. De beskrev det at det måtte være noe spesielt for at det skulle tas kontakt. Saksbehandlerne ønsket å gjøre terskelen for kontakt mellom barneverntjenesten og støttekontakter lavere, slik at kontakt begge veier ble enklere.

”Og jeg tror man ville øke støttekontaktens egenforståelse av støttekontaktjobben ved, for å ta noe, et tre dagers-kurs da. Noe sosiologi, psykologi og i sånn allment, hvilke forventninger som er knyttet til støttekontakten.”

Saksbehandleren dro frem grundig opplæring som en viktig faktor i forhold til økt kvalitet. Saksbehandlerne ønsker en kvalitetsmessig og strukturert opplæring av alle støttekontakter slik at de forstår bedre rollen, forventninger og mulighetene som ligger i denne jobben.

5.5 Analyse av svarene fra undersøkelsen i forhold til problemstillingene

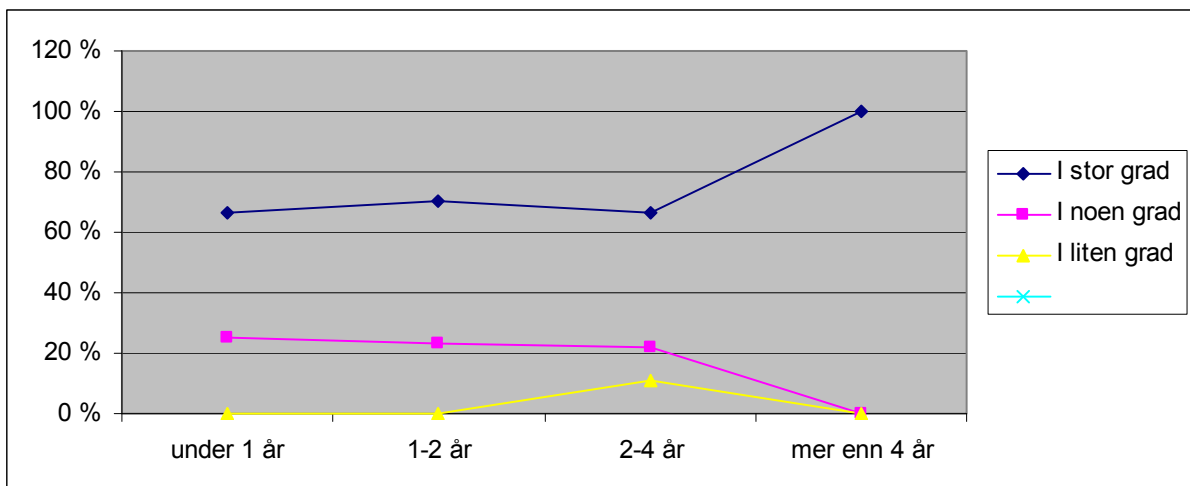
- 1 I hvilken grad bidrar støttekontaktene til barneverntjenesten i Bærum kommune til positive sosiale opplevelser for barna?**
- 2 I hvilken grad fungerer støttekontaktene som gode rollemodeller?**
- 3 I hvilken grad bidrar støttekontaktene til å gi barna et positivt selvilde?**

Tendensene som er vist i presentasjonen, analyseres ved å krysse to spørsmål opp mot hverandre. På denne måten kan vi se enda tydeligere tendenser i svarene som er gitt. Det vil kun være de funn som jeg vurderer som de viktigste i henhold til problemstillingene som blir lagt frem i analysen i dette kapitlet og senere vil bli drøftet i neste kapittel.

Jeg vil ikke diskutere funnene fra analysen videre i dette kapitlet, men trekke frem funnene i drøftingskapitlet. Der vil jeg forklare funnene ut ifra forskjellige forståelsesrammer, for så å konkludere med hvilken betydning funnene har i forhold til problemstillingene og det videre utviklingsarbeidet til barneverntjenesten i Bærum.

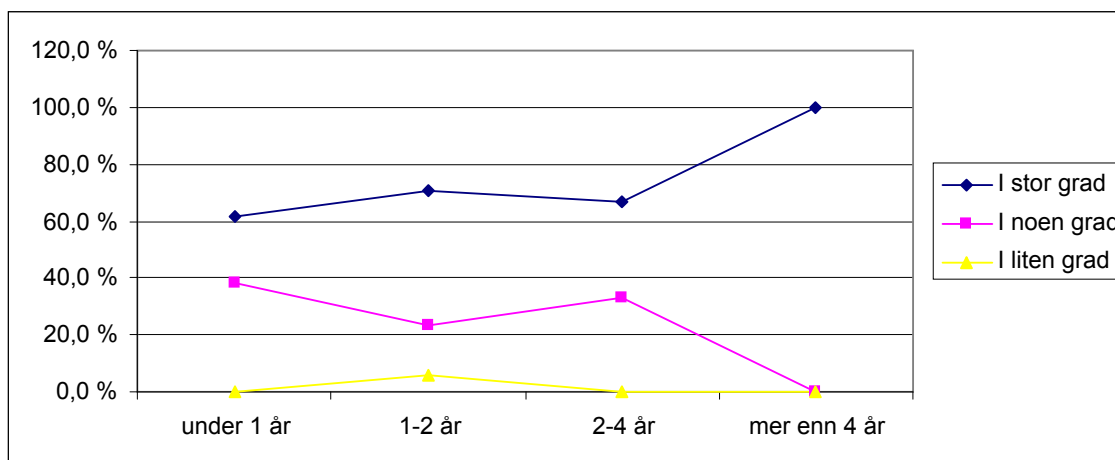
5.6 Tendenser i forhold støttekontaktene som positive rollemodeller

Rollemodell i forhold til atferdsmessige reaksjoner krysset med oppdragets lengde

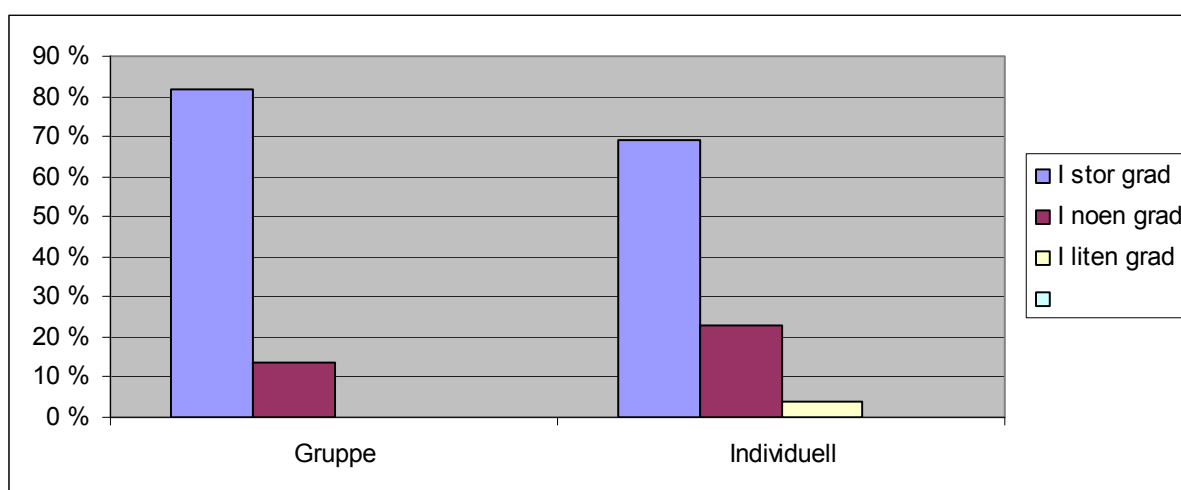
Den gruppen som har vært støttekontakt i mer enn fem år, er alle helt enige i at de er rollemodeller i forhold til barnets atferd. Dette viser at de som er støttekontakt lenge er sikre på sin egen positive effekt som rollemodell i forhold til barnet de er støttekontakt for. I de andre gruppene ser det likt ut. Rundt 60 % er sikre på at de er gode rollemodeller av støttekontakter som har jobbet fra 1-4 år, og det øker til 100% som er sikre for den gruppen som har jobbet som støttekontakt i over fire år.

Rollemodell i forhold til sosiale ferdigheter krysset med oppdragets lengde

Også i forhold til sosiale ferdigheter er de støttekontaktene som har hatt oppdrag i over fire år helt sikre på at de fremstår som gode rollemodeller i forhold til sosiale ferdigheter. De andre gruppene svarer lignende som i forhold til atferd.

Rollemodell og atferdsmessige reaksjoner krysset med gruppe?

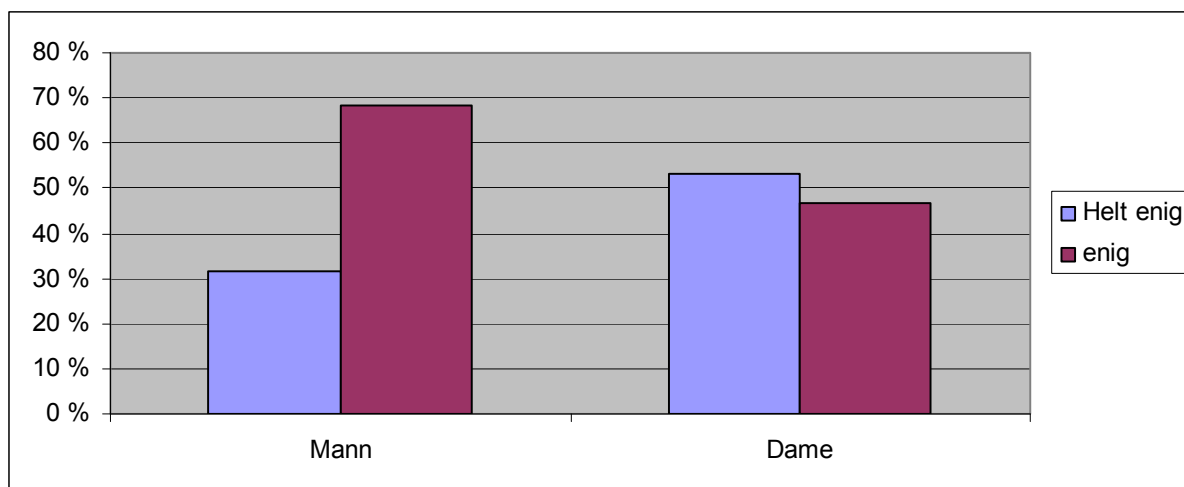

I forhold til barnets atferd kommer det tydelig frem at de støttekontaktene som jobber i gruppe mener at de i stor grad anser seg som rollemodeller, mens det i mindre grad er så tydelig hos dem som jobber som individuelle støttekontakter.

Tendenser: Støttekontaktene som jobber i gruppe er i større grad sikrere på at de fremstår som positive rollemodeller, og i tillegg er det de som har jobbet lengst som støttekontakt som er sikrest på at de er positive rollemodeller. Vi ser at det ikke er dramatiske forskjeller, men de er likevel tydelige.

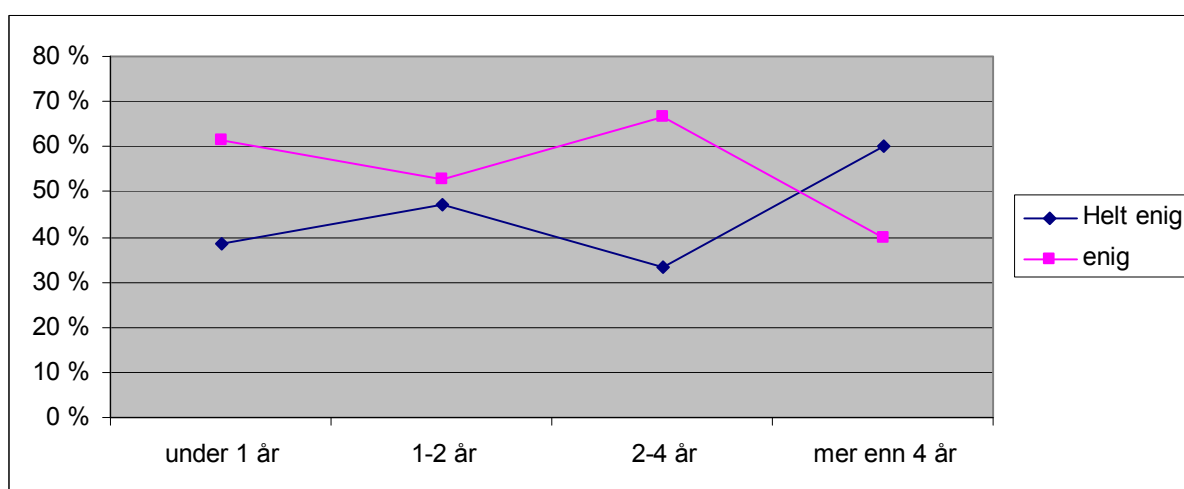
5.7 Tendenser i forhold til bedring av barnas selvbilde

Barnets selvbilde krysset med kjønn

Tabellen viser at damene i større grad er helt enige enn mennene i at de øker barnets selvbilde. Over 50 % av damene er helt enige mens bare rundt 30 % av mennene er helt enige.

Barnets selvbilde i forhold til oppdragets lengde

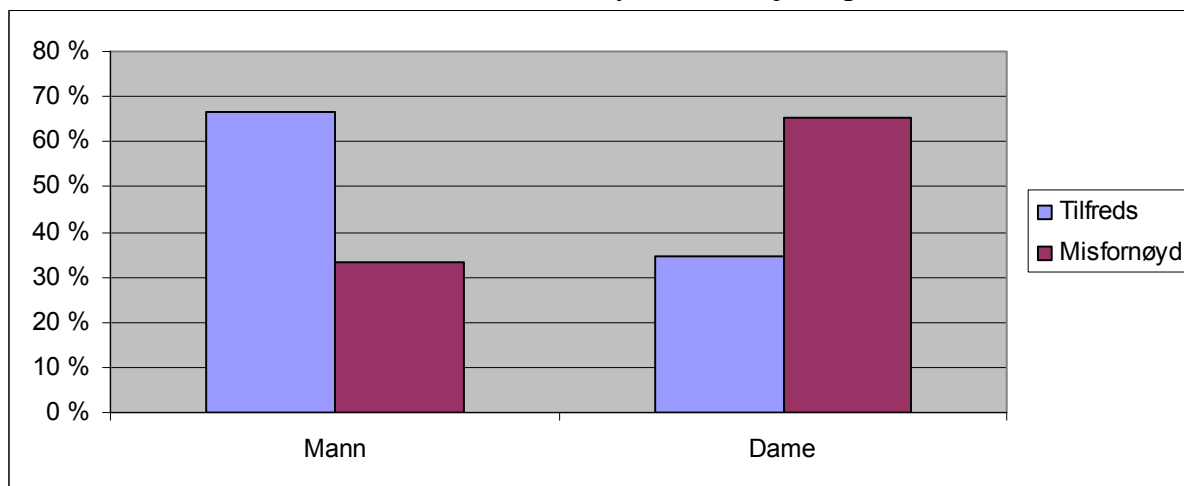
Vi ser her at de som har jobbet lenge er sikrere på at de er med å bedre barnets selvbilde enn de som har jobbet kortere enn fire år. 60 % av de som har vært støttekontakt i over 4 år er helt enige i at de bedrer barnets selvbilde, mot rundt 40 % i forhold til de som har jobbet under 4 år som støttekontakt.

Tendenser: Det var kvinner og de som har vært lengst støttekontakt som er mest sikre på at de er med på å bedre barnets selvbilde. Alle som svarte mente at de bedret barnets selvbilde.

5.8 Analyse fra hvordan støttekontaktene vurderte oppfølgingen

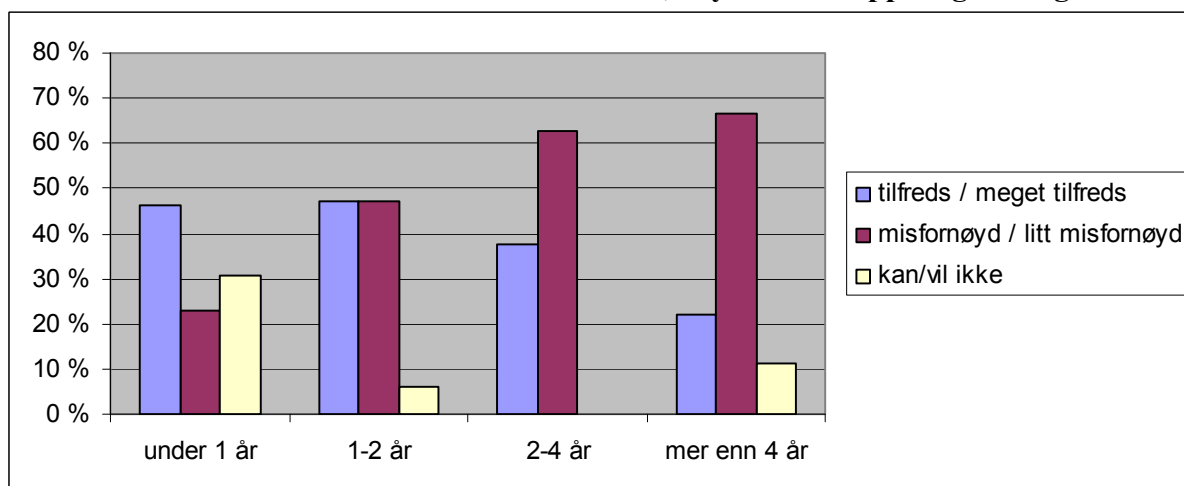
For å kunne analysere dette spørsmålet så grundig som mulig, krysser jeg tabeller med kjønn, gruppe, alder og oppdragets varighet med avhengige variabler i tillegg til å bruke noen av uttalelsene fra saksbehandlerne for å trekke frem noen funn som kan drøftes i neste kapittel.

Er det lett å få tak i saksbehandler krysset med kjønn på støttekontakten

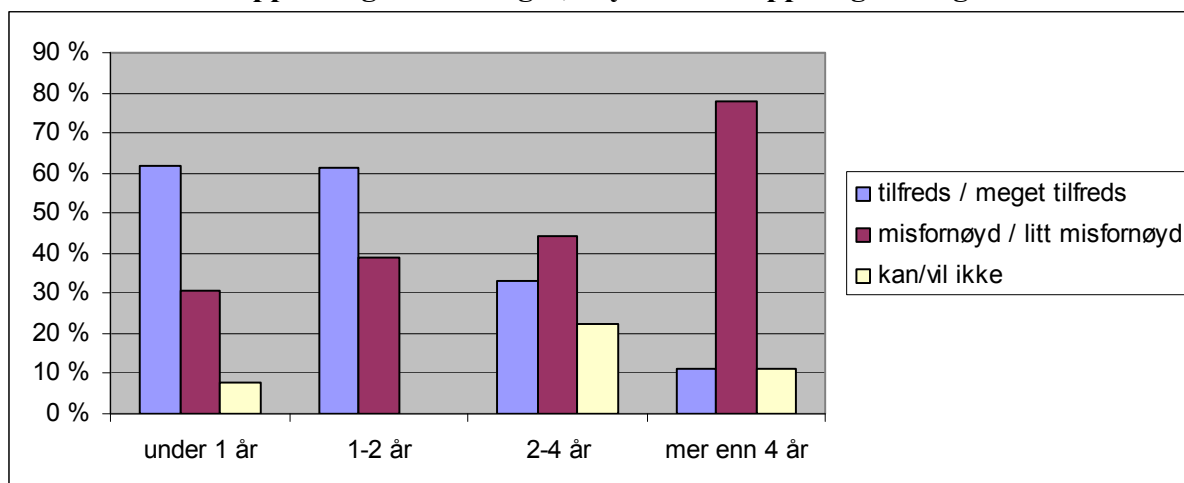
Her kom det frem at mennene er mer tilfredse enn kvinnene i forhold til tilgjengelighet hos saksbehandler. Over 60 % av mennene var tilfredse, mens over 60 % av kvinnene var misfornøyde.

Er det lett å få tak i saksbehandler, krysset med oppdragets lengde

De som har jobbet lenge, er i stor grad misfornøyd med saksbehandlers tilgjengelighet. Den gruppen som har jobbet under ett år kan eller vil ikke svare i stor grad, men er også den gruppen som er mest fornøyd her. Tendensen i denne tabellen er klar. Jo lenger de har jobbet for barneverntjenesten, desto mer misfornøyde er de med saksbehandlers tilgjengelighet.

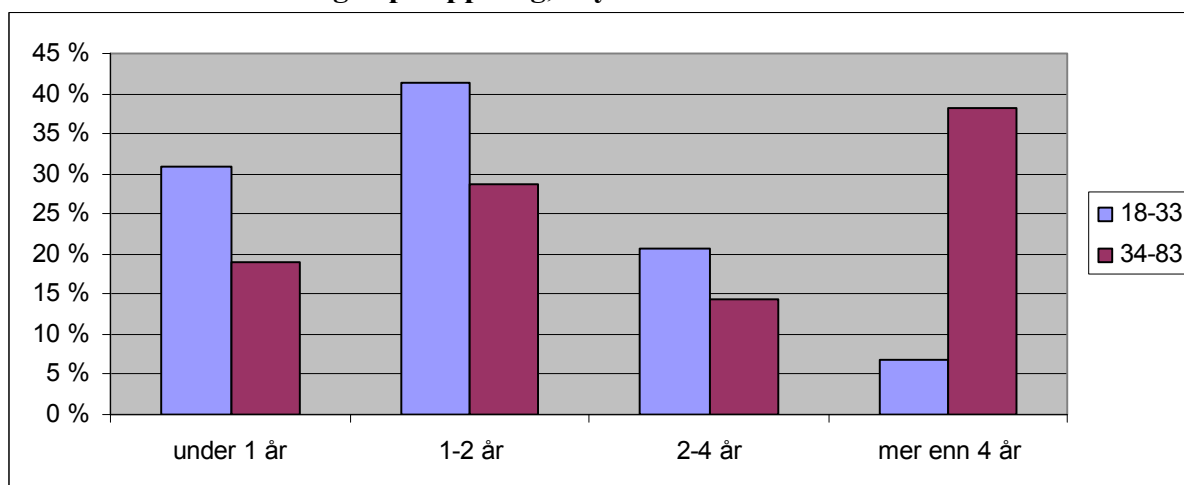
Fått opplæringen du trenger, krysset med oppdragets lengde

Også i forhold til opplæring er det slik at de som har jobbet lengst er mest misfornøyde. 75 % av gruppen som har jobbet lenger enn fire år er litt misfornøyde med opplæringen de har fått og bare rundt 10 % som er fornøyde. I forhold til gruppen som har jobbet under to år, er det en merkbar positiv endring i forhold til tilfredshet med opplæring. Her er det bare 30 % som er misfornøyde og 60 % som er fornøyde.

Funn: En stor andel av støttekontaktene er misfornøyde med oppfølging, opplæring, informasjon og tilgjengelighet i forhold til barneverntjenesten. Det er spesielt interessant å se at de som har jobbet lengst i størst grad er misfornøyde med både opplæring og tilgjengelighet. Det er også et vesentlig funn at de som jobber i gruppe er mer misfornøyde med informasjon i forhold til barnet enn de som jobber som individuell støttekontakt.

Lengde på oppdrag, krysset med alder

Det er tydelig at det rekrutteres flest yngre støttekontakter, men at det er de godt voksne som er støttekontakter lengst. Dette ser vi ved at stolpen for de under 33 år synker dramatisk for de som har jobbet over fire år. Det kommer tydelig frem at mange av de unge slutter etter relativt kort tid da det er så få som er opp til 33 år som har vært støttekontakt i over to år. I tillegg så er det slik at de som er rundt 18 år og litt eldre selvsagt ikke har hatt muligheten enda til å ha vært lenge i jobbene sine siden man må være minimum 18 år for å kunne jobbe som støttekontakt. Dette endrer seg for de voksne støttekontakter. Blant de yngre støttekontaktene er det 72,4 prosent av støttekontaktene som har vært i jobben sin i under to år, mens det blant voksne støttekontakter er 52,4 prosent som har vært i jobben sin i over to år.

Funn: Mennesker som er over 33 år blir i større grad i jobben som støttekontakt over flere år enn de som er under 33 år.

6.0 Tolkning og drøfting i forhold til problemstillingene

6.1 Tolkningen og drøftingen opp mot problemstillingene

1: I hvilken grad bidrar støttekontaktene til barneverntjenesten i Bærum kommune til positive sosiale opplevelser for barna?

2: I hvilken grad fungerer støttekontaktene som gode rollemodeller?

3: I hvilken grad bidrar støttekontaktene til å gi barna et positivt selvbilde?

Analysen har gitt noen interessante svar i forhold til støttekontaktene egne vurderinger av seg selv som rollemodeller og som tilfører av positive sosiale aktiviteter i forhold til barna. Også støttekontaktens vurdering i forhold til at de medvirker til bedret selvbilde for barna er utelukkende positivt i forhold til støttekontaktens egne meninger.

Det har kommet mange interessante tilbakemeldinger i forhold til oppfølging, veiledning, informasjon og kontakt mellom støttekontakt og barneverntjenesten. Denne informasjonen vil være nyttig i forhold til videre arbeid med å utvikle støttekontaktilbudet til barneverntjenesten i Bærum slik at målsetningene om aktivisering, rollemodell og økt selvbilde i enda større grad innfris.

6.2 Tolkning av funn fra analysen opp mot problemstillingene

I forhold til disse tre spørsmålene som blir stilt til problemstillingen innledningsvis i oppgaven, er svarene ifølge støttekontaktene selv, et tydelig ja på alle tre spørsmål. De mener selv i stor grad at de er rollemodeller og tilfører barnet mange sosiale opplevelser. Alle som svarte på undersøkelsen mente også at effekten av dem som hjelper, var at barnets selvbilde ble bedret. Litteraturen som er presentert i oppgaven, viser at dersom man er en betydningsfull voksen, er man i en god posisjon i forhold til å bidra til å bedre barnets selvbilde. Barn trenger betydningsfulle voksne rundt seg for å mestre oppveksten.

Det går likevel ikke an å konkludere med at tiltaket faktisk har de ønskede virkninger med hensyn til målsetningene. Dette fordi denne undersøkelsen ikke har rettet seg mot barna og familiene som mottar tiltaket. Undersøkelsen har fått svar fra støttekontakter og saksbehandlere og det er i forhold til disse at det ser ut til at tiltaket støttekontakt fungerer slik det er presentert i oppgaven. Ved å sjekke i forhold til brukernivå ville vi fått svar på om støttekontaktene og saksbehandlernes vurderinger stemmer med hva barna og deres familier mener. Denne oppgaven har likevel funnet viktig informasjon fra to sider i forhold til støttekontakt som tiltak. Det har også vært vurderingene til saksbehandlere og støttekontakter som har vært oppgavens målsetning og få tak i, noe jeg vil si at jeg har lyktes med.

Det denne spørreundersøkelsen faktisk forteller oss, er at et stort antall av de støttekontaktene som er i aktive oppdrag, faktisk føler at de er rollemodeller, tilførere av sosiale aktiviteter og at de er med på å bedre barnets selvbilde. Undersøkelsen viser at rollen som støttekontakt kan ha en virkning utover det å gi barna sosiale opplevelser, ved at støttekontaktene blir rollemodeller og bidrar til å bedre barnets selvbilde. Dette står i motsetning til det Kvello (2007) hevder, når han mener at støttekontakt som tiltak ikke gir annen effekt enn sosiale opplevelser og aktivisering og dermed kun har en kompensierende effekt.

Kvello skriver:

”Mange tiltak som har vært benyttet overfor atferdsvansker er kompensierende og lite kurative. De er passe, men benyttes fortsatt både ut fra mangel på kunnskap om hvordan vansker kureres, hevd til gamle tradisjoner og mangelfull tilgang på gode tiltak. Man bør intensivere innsatsen i å redusere bruken av lette tiltak som støttekontakt, ...” (Kvello 2007: s. 324).

Kvello skriver i samme bok at:

”Gode relasjoner i familien er viktig, men studier av personer som kommer seg gjennom strevsomme tider på en god måte og håndterer å leve med risikofaktorer over tid uten å skades sterkt av det, viser at de har til felles å ha minst en god relasjon til et annet menneske ut over familien” (Kvello 2007: s. 30).

Slik jeg forstår Kvello, hevder han at støttekontakter ikke har mulighet til å fylle en rolle som gir kurative effekter i form av at barnet tiltar seg støttekontakten som en viktig rollemodell,

som igjen bedrer barnets selvbilde. Slik jeg ser det så tar Kvello (2007) i sin konklusjon om at støttekontakt er lite kurativt, fordi denne undersøkelsen underbygger at støttekontakter faktisk kan bedre barns selvbilde. Barnevernfaglige metoder som ”De utrolige årene” (Webster Stratton) og ART bygger på at bedring av barnets selvbilde reduserer atferdsproblemer hos barn. Reduksjon av atferdsproblemer er endrende barnevern, ifølge Kvello (2007). Med dette mener jeg at Kvello ikke tar høyde for at tiltaket støttekontakt kan fungere endrende, og at han ignorerer muligheten for at støttekontaktene kan bli positive rollemodeller som igjen bedrer barnets selvbilde.

Undersøkelsen sier ikke at ved å bruke støttekontakt blir resultatet alltid slik at barnet får en rollemodell som bedrer barnets selvbilde, men at de støttekontakter som klarer å fylle rollen etter barneverntjenestens intensjoner faktisk har den ønskede virkning i forhold til tiltakets målsetning. Det er altså en mulighet for at tiltaket kan virke endrende dersom personen som er støttekontakt fungerer på riktig måte i kontakt med barnet og familien til barnet.

6.3 Sosiale opplevelser, forskjeller på gruppe og individuell

Individuelle støttekontakter viste seg å være best til lekselesing og håndarbeid/tegning/maling sammen med barnet. Ellers var støttekontakt i grupper enten bedre på eller like gode som individuell støttekontakt i forhold til aktiviteter og sosiale opplevelser. Undersøkelsen viste at gruppene sikrer barnet aktiviteter på en bredere måte enn individuell støttekontakt ved at støttekontaktene som var i gruppe hadde høyest score på de fleste aktiviteter. Ved å ha barn i gruppe sikres et bredere spekter av sosiale opplevelser og aktiviteter. I en gruppe kan de voksne dra veksler på hverandre, der én kan være den som er drivkraft inn i for eksempel sportsaktivitet, én i forhold til friluft og én i forhold til matlaging. På denne måten sikres barnet mange positive opplevelser. Når man jobber alene som støttekontakt, har man derimot ikke andre å støtte seg på. Det kan derfor lett bli noe ensidig i forhold til aktiviteter og opplevelser, dersom ikke støttekontakten er svært kreativ og initiativrik.

Dersom man ønsker at barnet skal oppleve et bredt spekter av aktiviteter i en sosial sammenheng, er det tydelig at en støttekontaktgruppe er det beste alternativet. Dette kom tydelig frem i analysen. Dersom barnet trenger oppfølging rundt en interesse eller lekser, vil individuell støttekontakt være den beste løsningen ifølge det som kommer frem i denne undersøkelsen. Dette virker logisk da grupper i mindre grad kan ta individuelle hensyn, men

må jobbe ut ifra felles interesser eller variere aktivitetene. Dersom det ønskes så kan grupper organiseres rundt aktiviteter som i dag bare utføres eller i størst grad utføres av individuelle støttekontakter.

Jåtten og Furevik (1980: s. 51) kom i en lignende undersøkelse til at støttekontaktgrupper er en spennende vei å gå i forhold til støttekontaktarbeid og at det er en mindre ressurskrevende form for støttekontaktvirksomhet enn individuell støttekontakt. I tillegg fant de ut at gruppebasert støttekontakt i større grad normaliserte barna, ved at de var sammen med andre barn i en sosial ramme og tilhørte en gruppe. Muligheten for å føle seg annerledes og stigmatisert var mindre ved å ha støttekontaktgrupper enn individuell støttekontakt, fant de ut.

Erfaringene som er gjort i denne undersøkelsen om gruppenes fungering, kunnskap som er presentert om barns læring i grupper og tryggheten en gruppe kan tilby fremfor individuell støttekontakt når det gjelder overgrep, relasjonsbrudd, aktivisering, flere voksenmodeller og kontinuitet, tilsier at gruppebasert støttekontakt viser seg å være et bedre alternativ enn individuell støttekontakt. I forhold til alle de faktorene som er lagt frem bør det i fremtiden være slik at det skal spesielle grunner til for at et barn skal ha en individuell støttekontakt og ikke en støttekontakt tilknyttet en gruppe. I tilfellene der saksbehandler likevel vurderer individuell støttekontakt som riktig tiltak, er det av stor betydning at man har vurdert det til å være det best egnede tiltaket for barnet til tross for de svakhetene som ligger i tiltaket individuell støttekontakt. I forhold til individuell støttekontakt så må også barneverntjenesten være mer nøye med at barnet får riktig type støttekontakt, som kan hjelpe barnet på best måte og som kan være en god rollemodell for barnet. I Gruppetiltak vil det være flere potensielle voksne rollemodeller. På denne måten tilbys barnet flere mulige rollemodeller, og derfor er ikke utvelgelsen av rett støttekontakt like avgjørende som i forhold til individuell støttekontakt.

Som andre alternativer til de eksisterende støttekontakttiltakene, bør støttekontakt tilknyttet organisasjon og familiestøttekontakt også kunne tilbys barn og familier. Dette for å berike mulighetene støttekontakttiltaket kan gi ved å sette inn en person som er skreddersydd for barnets og familiens behov.

Tittelen støttekontakt kan i denne sammenheng også vurderes å forandres ut ifra det enkelte barns faktiske behov. I mange tilfeller vil støttekontakt være rette stillingsbeskrivelse, men i mange tilfeller vil titler som fritidskontakt, fritidstilrettelegger, tillitsperson, familiekontakt, gruppekontakt, leksehjelper eller annet være mer betegnende i forhold til relasjonen barnet og støttekontakten faktisk har. Barnevernspanelets rapport (2011) anbefaler også tittelendringer i forhold til barneverntjenestens hjelper og hevder i tillegg at mange barn opplever betegnelsen støttekontakt som belastende og stigmatiserende.

6.4 Rollemodellene fungerer, men i forskjellig grad

Som analysen viser, mener støttekontaktene at støttekontaktene er rollemodeller for barna. De som er i gruppe er sikrere på at de er rollemodeller. Grunnen til dette kan være at støttekontaktene speiler hverandre ved å gi positive tilbakemeldinger som bekrefter at de er rollemodeller for barna. I en gruppesammenheng øker også sjansen for at de får tilbakemeldinger og reaksjoner fra noen av barna som bekrefter at de er rollemodeller. Det kan også hende at det er de som egner seg mest som støttekontakt som også er i grupper ved at de blir rekruttert inn i et gruppetiltak nettopp fordi de egner seg spesielt godt som støttekontakt. En annen mulig årsak er at det kan være at støttekontaktene som jobber individuelt ikke er like bevisste i forhold til denne funksjonen i forhold til de som jobber gruppebasert. Dette fordi det i gruppene er klare målsetninger om at støttekontaktene skal fremstå som ”utviklingsstøttende voksne” i forhold til barna mens de individuelle støttekontaktene i stor grad er overlatt til seg selv i sitt arbeid med barnet.

At det var de støttekontaktene som har vært der lengst for barna som uten unntak anså seg som gode rollemodeller for barna, er ikke overraskende. Etersom man blir mer kjent, får man også en viktigere posisjon i forhold til barnet. Slik fungerer relasjoner. De utvikler seg og styrkes over tid. Det er dermed en naturlig utvikling at de som har jobbet lenge har en trygghet på at de er gode rollemodeller, mens de som har jobbet i kortere tid ikke er like sikre. Røkenes og Hansen (2002) beskriver det som bærende relasjon. Når man etablerer en bærende relasjon vil man også stå i posisjon i forhold til å påvirke, altså er man rollemodell.

Det som er problematisk i forhold til resultatene som viser at barna har rollemodeller i støttekontaktene, er det vanskelige relasjonsbruddet som vil komme for barnet ved at de mister en person som har betydd så mye for dem når støttekontakten slutter i jobben sin. At

tiltak blir avsluttet, er en realitet. Før eller siden avsluttes tiltakene og barnet mister en signifikant person. Dette er noe de også kan ha erfart tidligere i livet sitt, for eksempel ved at de har mistet kontakten med sin far. Denne realiteten er vanskelig både for de som setter inn tiltak, men også for støttekontaktene da de ser at barnet trenger relasjonen og at det får sorg over å miste en person som det har hatt som en rollemodell og som har vært viktig. Barnet bør ved avslutning av oppdrag forklares hvorfor støttekontakten blir borte, slik at det blir mer forståelig for barnet. Oppdragene kan bli avsluttet av støttekontakten selv og kan ha mange årsaker. Det kan bli avsluttet av barnets foreldre dersom de ikke ønsker tiltak gjennom barneverntjenesten lenger, eller av barneverntjenesten, dersom saksbehandler mener at målene i tiltaksplanen er oppfylt og at familien ikke lenger trenger hjelpetiltak. Uansett så er relasjonsbrudd med positive og utviklingsstøttende voksne en belastning for barn i utgangspunktet og det må derfor fokuseres på at skaden i bruddet blir mindre enn gevinsten av opprettelsen av relasjonen.

Vi ser ut ifra svarene at det kan være lurt å jobbe for langvarige relasjoner dersom man ønsker en positiv rollemodell for et barn. Dersom man i tillegg gir barnet et gruppetilbud, vil det ut ifra svarene i denne undersøkelsen være størst sjanse for at barnet opplever én eller kanskje flere voksne rollemodeller. Faktorene som avgjør om en blir lenge i jobben som støttekontakt er mange, men en faktor som barneverntjenesten kan gjøre noe med er arbeidet rundt støttekontaktene fra egen tjeneste. Her viser undersøkelsen at barneverntjenesten i Bærum må forbedre seg.

6.5 Selvbilde, hold ut, og gjerne i en gruppe

Mye av den faglitteraturen jeg har presentert i teorikapittelet forteller om hvor viktig det er for barn i sårbare posisjoner at de har andre viktige voksne rundt seg som kan være med å påvirke selvbildet deres dersom de ikke har foreldre som er flinke til dette.

I forhold til selvbilde kom det frem tre tydelige funn i tillegg til den gledelige overraskelsen at alle anså oppdraget sitt som utslagsgivende i forhold til å bedre barnets selvbilde. De tre funnene var at gruppekontaktene var sikrere en individuelle støttekontakter på at de bedret barnets selvbilde, damene var sikrere enn mennene, og de som hadde jobbet lengst var sikrest. Både gruppeeffekten og effekten i forhold til å ha jobbet lengst ligner på svarene i forhold til rollemodell ved at gruppekontakter og de som hadde jobbet lengst hadde best resultat.

Det at damene var mer sikre enn menn, er en forskjell som har oppstått på flere av spørsmålene både i forhold til effekter og i forhold til oppfølging fra barneverntjenesten. Muligens kan det være variasjoner i forhold til generelle kjønnsforskjeller her, ved eksempelvis at damer kan være mer følsomme i forhold til tilbakemeldinger fra barnet som tyder på bedret selvbilde enn hva menn er. En annen mulig forklaring er at damene tilstreber i større grad å hjelpe barnet til bedre selvbilde. Kanskje det er de myke verdiene, som mange damer tradisjonelt sett har mer av enn menn, som kommer frem i forhold til egenskaper ved støttekontakten som fører til at barnets selvbilde bedres. Det kan være mange faktorer som er relatert til kjønn som kan forklare hvorfor damene har svart at de påvirker selvbildet i større grad enn menn. Den mest sannsynlige grunnen, slik jeg ser det, er at kvinnene i denne undersøkelsen er mer observante i forhold til forandringer når det gjelder barnets selvbilde, og av den grunn svarer mer sikkert enn det mennene har gjort.

Gruppestøttekontaktene og de som har jobbet lenge (fire år eller mer) som støttekontakt, vurderer seg til å fungere bedre enn de andre også her. Grunnen til det er sannsynligvis, som jeg har skrevet tidligere, at de evaluerer hverandre i gruppene, gir tilbakemeldinger og at flere voksne ”ser barna” her enn når man er individuell støttekontakt. De som har jobbet lenge har mange erfaringer og tilbakemeldinger som gjør dem sikrere.

De som har jobbet lenge har mest sannsynlig fått mange positive bekreftelser fra barnet, barnets foreldre, saksbehandlere og andre voksne. De har også sett utviklingen og fulgt historien til barnet gjennom flere år slik at de med sikkerhet kan svare at selvbildet til barnet bedres gjennom dem som støttekontakt.

6.6 Tolkning og drøfting av svarene fra analysen i forhold til hvordan barneverntjenesten kan bli bedre i sin oppfølging

Både støttekontaktene og saksbehandlerne peker på ønske om forbedringer på alle punkter her. Det betyr at barneverntjenesten ifølge informantene bør forbedre rutiner og kvalitet rundt opplæring, informasjon, oppfølging og tilgjengelighet overfor støttekontaktene. Det kan ses som et tankekors at barneverntjenesten skal bruke ressurser på å forbedre oppfølging og opplæring når tiltaket fungerer så bra likevel, slik det kommer frem i denne undersøkelsen.

Det er dessverre ikke slik at alt fungerer bra, selv om støttekontaktene som har svart på undersøkelsen, mener at de innfrir målsetningene som tiltaket har. Det er ikke slik at de fleste jobber som støttekontakter i mange år selv om dette er ønsket fra både familie og barneverntjeneste. Det er mer vanlig at en støttekontakt jobber i ett til to år og mange støttekontakter kommer aldri ordentlig i gang før de slutter i engasjementet sitt. Det er nærliggende å tenke at grunnen til at støttekontakter slutter etter for kort tid, eller aldri riktig begynner, er mye på grunn av manglende opplæring og oppfølging fra barneverntjenestens side. Soldal (2002) poengterer at de profesjonelle i tjenesten sitter med nøkkelen i forhold til å få tiltaket støttekontakt til å fungere etter hensiktene og at kvaliteten på støttekontakttjenesten er direkte avhengig av fagarbeiderens innsats i forhold til veiledning og oppfølging.

En annen mulig årsak er at barneverntjenesten bruker mange yngre støttekontakter som har ustabile livssituasjoner, ved at de flytter, skifter jobber, begynner på studier, reiser og osv. Yngre mennesker er generelt mindre stabile som arbeidskraft. I forhold til engasjement som støttekontakt, er det sannsynlig at det ikke er noe unntak i forhold til dette.

Barneverntjenesten i Bærum ansetter flest yngre støttekontakter og har i følge mange av støttekontaktene mangler i forhold til oppfølging, veiledning og opplæring. For å endre på dette kan grep tas både i forhold til å sørge for bedring av oppfølging, veiledning og opplæring, men barneverntjenesten kan også ha et fokus på å forsøke å ansette støttekontakter som er eldre og i mer stabile livssituasjoner enn hva som er tilfelle i dag.

De samme støttekontaktene som evaluerte seg selv til å gi barn gode sosiale opplevelser, at de var positive rollemodeller og at de bedret barnets selvbilde, har i stor grad evaluert barneverntjenesten til å være mangelfull i sin opplæring, oppfølging, informasjon og tilstedeværelse. De har i denne undersøkelsen ikke blitt gitt mulighet til å si noe om hva de ønsker fra barneverntjenesten mer spesifikt. Det blir derfor vanskelig å tillegge dem meninger om hva de ønsker seg annet enn at de ønsker bedring på de fire nevnte punktene.

Saksbehandlerne sa noe om hva de mener skal til for å bedre systemet som skal tilrettelegge for at støttekontaktene gjør en god jobb og står bra i relasjonen til barnet over lengre tid. Kommentarene er i noen grad presentert i analysen og vil bli drøftet videre i dette kapitlet. Drøftingen av problemstillingen blir gjort i forhold til saksbehandlerne sine uttalelser,

faglitteratur som er presentert i oppgaven og egne refleksjoner. Støttekontaktene vurderinger ligger som et bakteppe og som motivasjon for å forbedre nevnte punkter.

6.7 Opplæring av støttekontaktene

Støttekontaktene etterspurte mer opplæring ifølge svarene, og saksbehandlerne anså dette som et av de tiltakene som kan heve kvaliteten på tiltaket. Det kom frem at det er de som har jobbet lengst som støttekontakter som er i størst grad er misfornøyde. De senere årene har det vært mer fokus på opplæring i forhold til støttekontakter ved at barneverntjenesten inviterer til samlingskvelder for alle individuelle støttekontakter to ganger i året. Opplæringssamtale fra saksbehandler gjøres i dag vilkårlig på den måten at saksbehandler har ansvaret for å sette støttekontakt inn i oppgavene de skal ha opp mot barnet, men at det ikke sikres at dette faktisk blir gjort på en god nok måte. I hvert tilfelle kommer det an på saksbehandlers egen prioritering, kunnskap og evne til å sette støttekontakt inn i oppdraget.

I forkant av samtaler med saksbehandler er støttekontakt inne på intervju, her gis det generell informasjon om hva man forventer, men i en samtale som varer i rundt en time vil det ikke kunne sies at støttekontakten har fått opplæring. Saksbehandlerne etterspurte et kurs for støttekontakter og tenkte seg at dette kurset kunne vare i opptil tre dager for at støttekontaktene skulle kunne håndtere rollen de får tildelt. Det finnes i dag kursmanual fra Helsedirektoratet for nettopp dette formålet som tar sikte på å utdanne kompetente og trygge støttekontakter. Kurset kan lastes ned og benyttes av kommunens egne arbeidere i forhold til støttekontaktene (<http://www.fritidmedmening.no>). Et slikt kurs vil kunne sikre at alle støttekontakter får den opplæringen de trenger og i tillegg vil man kunne luke ut mennesker som ikke egner seg for rollen. Arbeidet for å sikre at ikke mennesker som påfører barn skade, tar slike oppdrag er svært viktig. Kurset omhandler mye generell og relevant informasjon i forhold til oppdraget som støttekontakt, og forbereder støttekontakten på utfordringene og relasjonen som venter dem i oppdraget.

En svært viktig del av opplæringen til den enkelte støttekontakt vil uansett være informasjon, oppfølging og veiledning fra saksbehandler. Det er saksbehandler som setter inn tiltaket og som kjenner familien og er den som er i posisjon til å kunne følge opp støttekontakten på den beste måten i forhold til utfordringer. Saksbehandler har kjennskap til barnet og familiene og vil derfor gi konkret opplæring i forhold til fokus støttekontakten skal ha.

6.8 Oppfølging og veiledning.

Når barneverntjenesten setter inn tiltak, er det pålagt etter loven å følge nøye med på at tiltaket fungerer etter hensikten. Dette skal gjøres gjennom veiledning, evaluering og kontakt med tiltaksperson og med familien. I denne undersøkelsen viser det seg at både støttekontaktene og saksbehandlerne mener at barneverntjenesten kan bli betydelig flinkere her. Over halvparten av støttekontaktene er i misfornøyde forhold til alle spørsmålene som ble stilt om dette, og de er mer misfornøyde jo lenger de har jobbet for barneverntjenesten. Saksbehandlerne som ble intervjuet innså at de ofte ikke klarte denne delen av jobben like bra og at de burde vært et prioritert område. Det er sannsynlig at støttekontaktene ikke når oppdragets mål grunnet manglende oppfølging i mange tilfeller. Soldal (2002) er svært klar på at fagarbeideren (saksbehandleren) har avgjørende betydning for tiltaket fungerer.

Både støttekontaktene og saksbehandlerne ser behovet for bedre oppfølging og veiledning fra barneverntjenestens side. Faglitteratur støtter opp om dette. Jåtten og Furevik (1980) poengterer at tiltaket støttekontakt kan fungere godt med god faglig oppfølging. Rapportene støttekontaktene skriver, vil i tillegg spisses og i større grad være nyttige dersom støttekontakten har klare mål i sitt arbeid og en plan i forhold til hvordan disse skal nås. Soldal (2002) ser også den faglig ansvarlige partens deltakelse i forhold til støttekontakter som helt avgjørende for vellykket utfall. Hun skriver at ved ikke å ha gode rutiner i forhold til nevnte punkter, blir utfallet av oppdraget mer tilfeldig enn dersom man sikrer tilbudet gjennom faglig god og tilstedeværende oppfølging. Barnevernsloven pålegger barneverntjenesten å følge opp tiltakene, så det er i realiteten ikke et valg barneverntjenesten har i forhold til om støttekontaktene skal følges opp eller ikke. Det er brudd i forhold til barnevernsloven dersom ikke støttekontaktene blir fulgt opp gjennom evalueringer og veiledning med tiltaksplanen til barnet det gjelder som styringsverktøy.

Systemer for å forplikte barneverntjenestens saksbehandlere til kontakt og hyppigere veiledningstimer med støttekontaktene der tiltaksplanen til barnet er det styrende arbeidsverktøyet, vil kunne fungere godt for å forbedre dette punktet. Et annet alternativ er å tilby støttekontakter generell gruppeveiledning med ansvarlige kontaktpersoner i barneverntjenesten. Et system der man med en kombinasjon vil muligens fungere mer optimalt. Faste kvelder med informasjon, problemstillinger, faglig påfyll og mulighet for å drøfte dilemmaer kan også være med på å tilfredsstille behovet for veiledning og oppfølging.

6.9 Kontakt og tilgjengelighet

Over halvparten av støttekontaktene er misfornøyde i forhold til kontakt og tilgjengelighet hos saksbehandler. Særlig kvinnelige støttekontakter og de som har jobbet lenge, er misfornøyde. Det har blitt gitt informasjon til alle støttekontakter som er blitt ansatt de siste årene at saksbehandler kan være vanskelig å få tak i og at beste måten å få kontakt kan være via tekstmelding på mobil eller ved å sende mail. Dette kan ha bedret tilfredsheten hos gruppen noe slik at de er i mindre grad misfornøyde enn de som har jobbet lenger. De har også fått beskjed om at ansvarlig person i avdeling tiltak kan kontaktes dersom de ikke får tak i saksbehandler.

Saksbehandlerne ønsker å være tilgjengelige og ha kontakt med støttekontaktene, men innrømmer at dette kan være vanskelig, da de ikke alltid har praktisk mulighet til oppfølging av støttekontakter i arbeidet sitt grunnet høyt arbeidspress og mangel på tilgjengelig tid.

Soldal (2002) er opptatt av at støttekontakter som ikke føler støtte og tilstedeværelse fra fagarbeider tidligere slutter når arbeidssituasjonen blir krevende eller konfliktfylt i forhold til bruker. Også i forhold til etiske perspektiver er det uforsvarlig å ansette ufaglærte personer, gi dem stor grad av ansvar og frihet til å utføre oppdraget slik de ønsker, for så å ikke følge opp, ved å være utilgjengelige. I de tilfellene noe går galt mener jeg at barneverntjenesten sitter med en større del av ansvaret i forhold til dette, enn dersom man i forkant hadde tilrettelagt på en mer optimal måte. I et etisk perspektiv går det ikke an å forsvare en praksis der støttekontaktene ikke får solid støtte og tilstedeværelse fra barneverntjenesten

I barneverntjenesten i Bærum finnes det ikke rutiner per dags dato som sikrer hyppig kontakt fra saksbehandler til støttekontakt. Dette er i stor grad opp til hver enkelt saksbehandler. I fremtiden bør det forventes at ansvarlig saksbehandler kontakter støttekontakt for å høre hvordan det går hyppigere slik at man følger opp og for å være tilgjengelig også i forhold til mindre viktige henvendelser fra støttekontaktene. Støttekontaktens behov for anerkjennelse i sitt arbeid opp mot barnet bør være grunn nok til at saksbehandlerne prioriterer å kontakte dem. En telefonsamtale er ikke ressurskrevende, men kan gi nyttig informasjon samtidig som det høyst trolig vil føre til at støttekontaktene blir lenger i engasjementene sine og yter mer når de vet at de gjør en god og viktig jobb.

7.0 Avslutning

7.1 Konklusjoner og veien videre

Støttekontaktene selv svarer at de tar med barna på mange positive, sosiale opplevelser, at de er gode rollemodeller og at de medvirker til å bedre barnets selvbylde. Jeg har delt støttekontaktene inn i grupper: de som har jobbet lenge, alder på støttekontaktene, kjønn og om de er i gruppe eller ikke. Av særlig interesse er at de som jobber i gruppe fungerer bedre i forhold til alle tre spørsmålene i problemstillingen. Faglitteraturen i oppgaven underbygger i stor grad de effektene støttekontaktene sier at de har. Intervjuet med saksbehandlerne bekrefter at de setter inn tiltaket fordi de ønsker at støttekontaktene skal ha disse virkningene på barna.

I forhold til svarene som er kommet tilbake, bidrar støttekontaktene til at barnas selvbylde bedres. Hvis jeg skulle hatt dette sikrere bekreftet så måtte jeg intervjuet barna som mottar tiltaket, om det støttekontaktene svarer faktisk stemmer med hva de mener. Eksempelvis ved at jeg om fem år spurte barna om det stemmer at støttekontaktene faktisk bidro til å øke deres selvbylde.

Det framkom i denne undersøkelsen at gruppebasert støttekontakt sikrer tiltaket bedre enn individuell støttekontakt. Det bør derfor satses mer på gruppebasert støttekontakt og jobbes for å endre tiltaket slik at de fleste barn får gruppebasert støttekontakt. I tilfeller der det er spesielle grunner til det bør det gis støttekontakt som individuelt tiltak.

Det kom også frem at de som har jobbet lengst fungerer bedre enn de som har jobbet kort i forhold til å være rollemodeller og i forhold til å bedre barnets selvbylde. Det viser seg også at de som er over 33 år, blir flere år i rollen enn de som er under 33 år. Det bør derfor jobbes for å beholde støttekontaktene i engasjementene sine over mange år. I tillegg bør det jobbes for å rekruttere godt voksne støttekontakter da disse fungerer bedre i forhold til tiltakets målsetning og i forhold til at de blir i oppdragene i lenger tid enn det yngre støttekontakter gjør.

Fokus på flere alternativer til individuell støttekontakt bør jobbes videre med da det viser seg at individuell støttekontakt er et sårbart tiltak sett i forhold til relasjonsbrudd og mulighetene for forskjellige typer overgrep.

7.2 Mulige forbedringer

Det kom tydelig frem at kvaliteten i forhold til opplæring, oppfølging og tilgjengelighet overfor støttekontaktene var varierende fra barneverntjenestens side i følge støttekontaktene og saksbehandlerne som har vært med i undersøkelsen. Det var også tydelig at ved god kvalitet i det profesjonelle apparatet rundt støttekontaktene øker sjansene betraktelig for at støttekontaktene gjør jobben i tråd med gjeldende målsetninger. Fokus på å bedre systemet rundt støttekontaktene bør derfor være prioritert fra barneverntjenestens side.

For å nå målsetningen om et bedre system rundt støttekontaktene, blir det viktig å sette opp evalueringdatoer i forhold til støttekontaktene. Alle avtaler **skal evalueres** ved bruk av møte med barnets foreldre og støttekontakt. På denne måten sikres kontakten mellom støttekontakt og barneverntjenesten. Dette ligger alt i barnevernloven i forhold til tiltak og bør praktiseres.

Oppdraget bør være målstyrt, ved at støttekontakten er klar over og jobber etter målene som er formulert i barnets tiltaksplan.

Støttekontaktene bør minimum kontaktes av saksbehandler hver tredje måned for samtale om hvordan oppdraget fungerer.

Saksbehandler bør tilby veiledning til støttekontaktene oftere, og minimum to ganger i året. Dette for å sikre at støttekontaktene jobber i samsvar med mål og at de får den støtten de trenger for å kunne gjøre en god jobb.

Avdeling tiltak bør fortsette å tilby samlingskvelder to ganger i året for alle støttekontakter.

Støttekontakt bør informeres om hvordan kontakt lettest oppnås med saksbehandler og med ansvarlig person på avdeling tiltak.

Alle støttekontakter som ansettes i barneverntjenesten i Bærum bør innen tre måneder etter oppstart gjennomgå et opplæringskurs i forhold til rollen som støttekontakt med varighet på åtte timer i forhold til Helsedirektoratets sin kursveileder (<http://www.fritidmedmening.no>). Kurset holdes av avdeling tiltak sine ansvarlige personer i forhold til rekruttering og oppfølging av støttekontakter. Dette for å sikre at nødvendig opplæring og informasjon blir gitt til støttekontakter begynne å jobbe.

Litteraturliste

- Alens, Shaila (2005). Signifikante andre. Universitetet i Oslo
- Borge, Anne Inger Helmen (2007). Resiliens i praksis. Oslo: Gyldendal Akademiske AS
- Borge, Anne Inger Helmen (2003). *Resiliens, risiko og sunn utvikling*. Oslo: Gyldendal Akademiske AS
- Bandura, Albert og Walters, Richard H (1963). Social Learning and personality development. London: Redwood Press Limited.
- Bliksvær, Trond (1997). Avlastning og støttekontakt – Omfang og praksis i kommunane. Norlandsforskning.
- Bromfenbrenner, Uri (2005). Making human beings human. London: Sage publications.
- Bø, Inge (2004). Barnet og de andre. Oslo: Universitetsforlaget.
- Bø, Puntervold Bente og Olsen Rappana Bennedichte C (2008). Utfordrende foreldreskap. Oslo: Gyldendal.
- Bunkholdt, Vigdis og Sandbæk, Mona (2008). Praktisk barnevernarbeid. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Damsgaard, Hilde Larsen (2003): Med åpne øyne. Oslo: Cappelen akademisk.
- Drugli, May Britt (2008). Atferdsvansker hos barn. Oslo: Cappelen Damm
- Furmann, Ben (2000). Det er aldri for sent å få en lykkelig barndom. Oslo: Pedagogisk forum.
- Gjærdrum, Bente, Grøholt, Berit og Sommershild, Hilchen (1998). Mestring som mulighet. Oslo: Universitetsforlaget.
- Hellevik, Ottar (2002). Forskningsmetode i sosiologi og statsvitenskap. Oslo: Universitetsforlaget.
- Jåtten, Stein-M. og Magne Furevik (1980). Støttekontaktvirksomheten i Barnevernet. Bergen: eget forlag
- Killen, Kari (1991). Sveket. Oslo: Kommuneforlaget.
- Kinge, Emilie (2009). Hvor er hjelpen når den trengs. Oslo: Gyldendal Akademiske AS.
- Kvello, Øyvind (2010). *Barn i risiko. Skadelige omsorgssituasjoner*, Oslo: Gyldendal Akademiske AS.
- Kvello, Øyvind (2008). *Oppvekst. Om barns utvikling og oppvekstmiljø*, Oslo: Gyldendal

Akademiske AS.

Kvello, Øyvind (2007). *Utredning av atferdsvansker, omsorgssvikt om mishandling*, Oslo: Universitetsforlaget.

Larsen, Erik (2004). *Miljøterapi med barn og unge, organisasjonen som terapeut*. Oslo: Universitetsforlaget.

Lindgaard, Helle (2002). *Voksne børn fra familier med alkoholproblemer – mestring og motstandsdyktighet*. Århus Universitet.

Nordahl, Thomas, Mari-Anne sørlie, Terje Manger og Arne Tveit (2005). *Atferdsproblemer blant barn og unge*. Bergen: Fagbokforlaget.

Ogden, Terje (2009). *Sosial kompetanse og problematferd på skolen*. Oslo: Gyldendal Akademiske.

Mathiesen, Roger (2008). *Sosialpedagogisk perspektiv på individ og fellesskap*, Oslo: Universitetsforlaget.

Piaget, Jean og Inhelder, Barbel (2002). *Barnets Psykologi*. København: Hans Reitzels Forlag.

Røkenes, Odd Harald og Hansen, Per-Halvard (2002). *Bære eller briste*. Bergen: Fagbokforlaget.

Ringdal, Kristen (2001). *Enhet og mangfold*. Bergen: Fagbokforlaget.

Ringheim, Gunnar og Thronsen Jane (1997). *Løvetannbarn*, Oslo: Cappelens Forlag.

Rosenlund, Liv Elisabeth og Wrånes, Hellen Caroline (1983). *Støttekontaktarbeid med barn og unge*. Oslo: Universitetsforlaget.

Rutter, Michael (1997). *Den livslange utvikling*. København: Hans Reitzels Forlag.

Rønning, Rolf og Starrin, Bengt (2009). *Sosial kapital i et velferdsperspektiv*. Oslo: Gyldendal akademisk.

Skau, G.M. (2002). *Gode fagfolk vokser ...*, Oslo: J.W. Cappelens Forlag AS.

Soldal, Kristin Andersen (1997). *Støttekontakter er svaret – men hva er spørsmålene?* Hovedfagsoppgave i helsefag. Universitetet i Bergen.

Soldal, Kristin Andresen (2003). *Støttekontakter soveputer eller ressurser i velferdssamfunnet?* Bergen: Fagbokforlaget.

Øiestad, Guro (2006). *Feedback*. Oslo: Gyldendals Akademiske

Waaktaar, Trine og Christie, Helen Johnsen (2000). *Styrk sterke sider*. Oslo: kommuneforlaget.

Andre kilder

Barnevernpanelets rapport 2011

Lov om barneverntjenester av 17. juli 1992.

FOU (2009). Et kunnskapsbasert barnevern. Strategi for Fou-arbeidet i Barne- og likestillingsdepartementet og Barne-, ungdoms- og familiedepartementet 2009–2012.

Melding om barnevernet 2009–2018 (2009), Kommunalt dokument, Bærum kommune.

NOU 2000:12. Barnevernet i Norge. Barne- og familiedepartementet, oslo.

NOU 2009:22 Det du gjør, gjør det helt. Barne-, familie- og likestillingsdepartementet, Oslo.

NOU 2012:5 Bedre beskyttelse av barns utvikling. Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet, Oslo

SSB-statistikk. Barn og unge. Nettside: www.ssb.no Lesedato 11.11.2011

St.meld. nr. 39 (2001–2002). *Oppvekst og levekår for barn og ungdom i Norge.*

Internettadresser

Kommunal rapport (2010). ”Sammen for barn og unge i Bærum kommune”:
<https://www.baerum.kommune.no/Documents/Barnehager/Barnehagekontoret/Kvalitetsutvikling/Hefte%20-%20Sammen%20for%20barn%20og%20unge%20i%20B%C3%A6rum%20.pdf>

http://www.kommunal-rapport.no/artikkel/forsker_mener_bruken_av_stottekontakter_ma_ned

<http://www.fritidforalle.no/media/14117/microsoft%20word%20-%20fra%20kompenserende%20til%20kurerende%20tiltak.pdf>

<http://www.aftenposten.no/nyheter/iriks/52-barnevernsbarn-utsatt-for-grove-overgrep-6716101.html>

<http://www.fritidmedmening.no/>

Vedlegg

Vedlegg 1: Godkjenning fra NSD

Vedlegg 2: spørreskjema med svar fra spørreundersøkelsen til støttekontaktene

Vedlegg 3: Intervjuguide fra intervju med saksbehandlere

Halvor Fauske
Avdeling for helse- og sosialfag
Høgskolen i Lillehammer
Postboks 952
2604 LILLEHAMMER

Vår dato: 30.11.2011

Vår ref: 28411 / 3 / JSL

Deres dato:

Deres ref:

KVITTERING PÅ MELDING OM BEHANDLING AV PERSONOPPLYSNINGER

Vi viser til melding om behandling av personopplysninger, mottatt 14.10.2011. All nødvendig informasjon om prosjektet forelå i sin helhet 17.11.2011. Meldingen gjelder prosjektet:

28411	<i>Effektevaluering av støttekontakttilbudet til barneverntjenesten i Bærum</i>
<i>Behandlingsansvarlig</i>	<i>Høgskolen i Lillehammer, ved institusjonens øverste leder</i>
<i>Daglig ansvarlig</i>	<i>Halvor Fauske</i>
<i>Student</i>	<i>Thomas Edvardsen</i>

Personvernombudet har vurdert prosjektet og finner at behandlingen av personopplysninger er meldepliktig i henhold til personopplysningsloven § 31. Behandlingen tilfredsstiller kravene i personopplysningsloven.

Personvernombudets vurdering forutsetter at prosjektet gjennomføres i tråd med opplysningene gitt i meldeskjemaet, korrespondanse med ombudet, eventuelle kommentarer samt personopplysningsloven/helseregisterloven med forskrifter. Behandlingen av personopplysninger kan settes i gang.

Det gjøres oppmerksom på at det skal gis ny melding dersom behandlingen endres i forhold til de opplysninger som ligger til grunn for personvernombudets vurdering. Endringsmeldinger gis via et eget skjema, http://www.nsd.uib.no/personvern/forsk_stud/skjema.html. Det skal også gis melding etter tre år dersom prosjektet fortsatt pågår. Meldinger skal skje skriftlig til ombudet.

Personvernombudet har lagt ut opplysninger om prosjektet i en offentlig database, <http://www.nsd.uib.no/personvern/prosjektoversikt.jsp>.

Personvernombudet vil ved prosjektets avslutning, 30.04.2012, rette en henvendelse angående status for behandlingen av personopplysninger.

Vennlig hilsen

for
Vigdis Namtvedt Kvalheim

Juni Skjold Lexau
Juni Skjold Lexau

Atle Moberg
Kontaktperson: Juni Skjold Lexau tlf: 55 58 36 01

Vedlegg: Prosjektvurdering

Kopi: Thomas Edvardsen, Hasselstien 23, 1387 ASKER

FORMÅL

Formålet med prosjektet er å effektevaluere støttekontakttiltaket til barneverntjenesten i Bærum. Hvordan treffer tiltaket og hvordan kan barneverntjenesten bli enda flinkere til å sette inn rett tiltak (støttekontakt).

INNSYN I SAKER

Jf. e-post mottatt 17.11.2011, skal det likevel ikke søkes om innsyn i barnevernssaker.

SPØRRESKJEMA

Utvalget består av ca 80 støttekontakter i Bærum kommune.

Opplysningene samles inn gjennom elektronisk spørreskjema ved hjelp av dataprogrammet surveyxact.

Utvalget informeres skriftlig om prosjektet (jf. informasjonsskriv som følger ved spørreskjema mottatt per e-post 28.11.2011), og samtykker ved å besvare spørreskjema.

Personvernombudet legger til grunn at det ikke oppgis/registreres direkte eller indirekte personidentifiserende opplysninger om brukerne av støttekontakttilbudet, da dette er taushetsbelagt informasjon som ikke uten videre kan oppgis/benyttes til forskningsformål. Jf. e-poster sendt 18.11.11 og 25.11.11 ber vi om at det under punkt 9 i spørreskjemaet eksplisitt presiseres at det ikke skal oppgis identifiserende opplysninger om brukerne.

GRUPPEINTERVJU

Utvalget består av ca 4 saksbehandlere i barnevernet.

Opplysningene samles inn gjennom gruppeintervju. Det benyttes lydopptak under intervjuene.

Utvalget informeres muntlig om prosjektet og samtykker muntlig til deltakelse (jf. informasjon sendt på e-post 25.11.11 og bekreftelse mottatt 28.11.11). Vi gjør oppmerksom på at utvalget skal ha informasjon om følgende:

- At formålet med prosjektet er å effektevaluere støttekontakttiltaket til barneverntjenesten i Bærum. Hvordan tiltaket treffer og hvordan barneverntjenesten kan bli enda flinkere til å sette inn rett tiltak (støttekontakt).
- At dette er et studentprosjekt som gjennomføres av student Edvardsen, ved Avd. for pedagogikk og sosialfag ved Høgskolen i Lillehammer.
- At data behandles konfidensielt.
- At lydopptak og eventuelle andre personopplysninger slettes senest ved prosjektslutt 30.04.2012.
- At deltakelse er frivillig og at de når som helst kan trekke seg uten å oppgi grunn.
- At det ikke vil få konsekvenser for saksbehandlerens forhold til arbeidsgiver eller student hvis de ikke ønsker å delta eller hvis de senere velger å trekke seg.
- Navn og kontaktopplysninger til student og veileder ved Høgskolen i Lillehammer.
- At det også skal gjennomføres en spørreundersøkelse blant støttekontakter.

- At transkripsjoner fra gruppeintervju i sin helhet skal vedlegges den ferdige studentoppgaven.

DATASIKKERHET

Personvernombudet legger til grunn at veileder og student setter seg inn i og etterfølger Høgskolen i Lillehammer sine interne rutiner for datasikkerhet. Vi anbefaler at alle filer som inneholder personopplysninger om deltakerne krypteres.

PROSJEKTLUTT OG ANONYMISERING

Datamaterialet anonymiseres senest ved prosjektlutt, 30.04.2012, ved at lydopptak og eventuelle andre personopplysninger slettes/endres på en slik måte at opplysningene ikke kan tilbakeføres til en enkeltperson.

ETTERSENDING AV DOKUMENTER

Vi ber om utkast til intervjuguide for oppfølgingsintervjuene med saksbehandlerne ettersendes ombudet for vurdering i god tid før denne delen av prosjektet igangsettes.

VEDLEGG 2

Spørreundersøkelse til støttekontakter i Barneverntjenesten i Bærum.

Som en del av ett evalueringsprosjekt i forhold til støttekontakttilbudet så har vi valgt å foreta en spørreundersøkelse til alle støttekontakter som har oppdrag hos oss. Du er en av dem. For at evalueringen skal bli så god som mulig så er det viktig at du tar deg tid til å fylle ut spørsmålene så godt du klarer.

Prosjektet utføres som et studentprosjekt ved høgskolen i Lillehammer, avdeling for pedagogikk og sosialfag.

Halvor Fauske er veileder i forhold til masteroppgaven som vil bli skrevet i forbindelse med prosjektet. Han kan kontaktes per telefon: 90202821. Utfører av prosjektet og skriver av masteroppgaven, Thomas Edvardsen er ansatt i barneverntjenesten i Bærum.

Ditt svarskjema skal kun brukes i forhold til evalueringen og vil ikke kunne spores tilbake til deg. Alle data vil bli behandlet konfidensielt. Utfyllelsen av skjema er helt frivillig fra deres side og listen med e-post adresser til deltakerne vil bli slettet ved prosjektets slutt. Du trenger ikke å gi noen grunn dersom du velger å ikke svare.

Om du velger å ikke delta så vil dette selvsagt ikke få noen konsekvenser for ditt engasjement hos Barneverntjenesten.

Det er av stor verdi for oss at du tar deg tid til å svare på undersøkelsen da dette vil ha betydning for videreutviklingen av støttekontakt som tiltak i barnevernet i fremtiden. Formålet med undersøkelsen er å foreta en effektevaluering av støttekontakttiltaket til Barneverntjenesten i Bærum. Vi ønsker å se på hvordan tiltaket treffer og hvordan Barneverntjenesten kan bli bedre til å sette inn rett tiltak.

Samtidig med spørreundersøkelsen til støttekontakter vil også saksbehandlere i Barneverntjenesten i bærum bli intervjuet. Det blir ikke gjort noen undersøkelse i forhold til brukerne av tilbudet i denne omgang.

Dersom du skulle være interessert i utfallet av undersøkelsen så kan du henvende seg til Thomas Edvardsen: 48 27 81 33 eller pr mail thomas.edvardsen@baerum.kommune.no. Resultatet av undersøkelsen vil være klart en gang mellom februar og april 2012.

På forhånd tusen takk for at du tok deg tid til å svare. Dine svar er av stor betydning.

Vennlig hilsen Thomas Edvardsen, prosjektansvarlig ved barneverntjenesten i Bærum, avd tillak.

1. Hvordan fungerer barnevernets oppfølging av deg? - Har du fått den opplæringen du trenger?

	Respondenter	Prosent	Usikkerhet
Jeg er meget tilfreds	4	8,2%	±4,1
Jeg er tilfreds	19	38,8%	±7,3
Jeg er litt misfornøyd	18	36,7%	±7,3
Jeg er misfornøyd	4	8,2%	±4,1
kan/vil ikke svare	4	8,2%	±4,1
I alt	49	100,0%	

1. Hvordan fungerer barnevernets oppfølging av deg? - Bli du ofte nok kontaktet av saksbehandler/barnevernet?

	Respondenter	Prosent	Usikkerhet
Jeg er meget tilfreds	3	6,4%	±3,9
Jeg er tilfreds	16	34,0%	±7,6
Jeg er litt misfornøyd	12	25,5%	±7,0
Jeg er misfornøyd	14	29,8%	±7,4
kan/vil ikke svare	2	4,3%	±3,3
I alt	47	100,0%	

1. Hvordan fungerer barnevernets oppfølging av deg? - Har du fått den informasjonen om barnet/familien du trenger?

	Respondenter	Prosent	Usikkerhet
Jeg er meget tilfreds	8	17,0%	±6,1
Jeg er tilfreds	21	44,7%	±8,0
Jeg er litt misfornøyd	17	36,2%	±7,8
Jeg er misfornøyd	0	0,0%	±0,0
kan/vil ikke svare	1	2,1%	±2,3
I alt	47	100,0%	

1. Hvordan fungerer barnevernets oppfølging av deg? - Er det lett å få tak i saksbehandler når du trenger det?

	Respondenter	Prosent	Usikkerhet
Jeg er meget tilfreds	6	12,8%	±5,4
Jeg er tilfreds	13	27,7%	±7,2
Jeg er litt misfornøyd	11	23,4%	±6,8
Jeg er misfornøyd	11	23,4%	±6,8
kan/vil ikke svare	6	12,8%	±5,4
I alt	47	100,0%	

2. Kjønn

	Respondenter	Prosent	Usikkerhet
Mann	20	40,0%	±7,1
Dame	30	60,0%	±7,1
I alt	50	100,0%	

3. Din Alder

	Respondenter	Prosent	Usikkerhet
18-23 år	16	32,0%	±6,8
24-33 år	13	26,0%	±6,4
33-53 år	14	28,0%	±6,5
53-83 år	7	14,0%	±5,0
I alt	50	100,0%	

4. I hvor stor grad vil du si at du er en rollemodell for barnet du er støttekontakt for? - Når det gjelder aktiviteter

	Respondenter	Prosent	Usikkerhet
I stor grad	30	60,0%	±7,1
I noen grad	18	36,0%	±7,0
I liten grad	2	4,0%	±2,9
kan/vil ikke svare	0	0,0%	±0,0
I alt	50	100,0%	

4. I hvor stor grad vil du si at du er en rollemodell for barnet du er støttekontakt for? - Når det gjelder sosiale ferdigheter

	Respondenter	Prosent	Usikkerhet
I stor grad	36	73,5%	±6,7
I noen grad	12	24,5%	±6,5
I liten grad	1	2,0%	±2,1

Mollusket

kan/vil ikke svare	0	0,0%	±0,0
I alt	49	100,0%	

4. I hvor stor grad vil du si at du er en rollemodell for barnet du er støttekontakt for? - Når det gjelder atferdsmessige reaksjoner

	Respondenter	Prosent	Usikkerhet
I stor grad	36	75,0%	±6,8
I noen grad	9	18,8%	±6,1
I liten grad	1	2,1%	±2,2
kan/vil ikke svare	2	4,2%	±3,1
I alt	48	100,0%	

4. I hvor stor grad vil du si at du er en rollemodell for barnet du er støttekontakt for? - Når det gjelder syn på samfunnet/andre mennesker.

	Respondenter	Prosent	Usikkerhet
I stor grad	32	65,3%	±7,2
I noen grad	16	32,7%	±7,1
I liten grad	1	2,0%	±2,1
kan/vil ikke svare	0	0,0%	±0,0
I alt	49	100,0%	

4. I hvor stor grad vil du si at du er en rollemodell for barnet du er støttekontakt for? - Når det gjelder interesser

	Respondenter	Prosent	Usikkerhet
I stor grad	24	49,0%	±7,5
I noen grad	19	38,8%	±7,3
I liten grad	6	12,2%	±4,9
kan/vil ikke svare	0	0,0%	±0,0
I alt	49	100,0%	

5. Hva slags sosiale opplevelser har du mange av sammen med barnet?

	Respondenter	Prosent	Usikkerhet
Kino eller teater	43	86,0%	±5,0
Friluftsliv	38	76,0%	±6,2
Sportsaktiviteter	35	70,0%	±6,7
Tilskuere under arrangementer	18	36,0%	±7,0
Lekselesing/kunnskapsinnhenting	14	28,0%	±6,5
Matlaging	41	82,0%	±5,6
Cafebesøk	27	54,0%	±7,2
Brettspill og dataspill	24	48,0%	±7,3
Håndarbeid, maling og tegning	18	36,0%	±7,0
Bading	32	64,0%	±7,0
Annet	28	56,0%	±7,2
I alt	50	100,0%	

6. I hvor stor grad mener du at disse positive effektene passer i forhold til deg og det barnet du er støttekontakt for? - Barnet sikres jevnlig positive opplevelser

	Respondenter	Prosent	Usikkerhet
Helt enig	31	62,0%	±7,1
enig	19	38,0%	±7,1
uenig	0	0,0%	±0,0
Helt uenig	0	0,0%	±0,0
Kan/vil ikke svare	0	0,0%	±0,0
I alt	50	100,0%	

6. I hvor stor grad mener du at disse positive effektene passer i forhold til deg og det barnet du er støttekontakt for? - Barnet opplever mestring

	Respondenter	Prosent	Usikkerhet
Helt enig	29	60,4%	±7,6
enig	19	39,6%	±7,6
uenig	0	0,0%	±0,0
Helt uenig	0	0,0%	±0,0
Kan/vil ikke svare	0	0,0%	±0,0
I alt	48	100,0%	

6. I hvor stor grad mener du at disse positive effektene passer i forhold til deg og det barnet du er støttekontakt for? - Barnet får nye og nyttige erfaringer

	Respondenter	Prosent	Usikkerhet
Helt enig	30	61,2%	±7,3

enig	18	36,7%	±7,3
uenig	1	2,0%	±2,1
Helt uenig	0	0,0%	±0,0
Kan/vil ikke svare	0	0,0%	±0,0
I alt	49	100,0%	

6. I hvor stor grad mener du at disse positive effektene passer i forhold til deg og det barnet du er støttekontakt for? - Barnets selvbilde økes

	Respondenter	Prosent	Usikkerhet
Helt enig	22	44,9%	±7,5
enig	27	55,1%	±7,5
uenig	0	0,0%	±0,0
Helt uenig	0	0,0%	±0,0
Kan/vil ikke svare	0	0,0%	±0,0
I alt	49	100,0%	

6. I hvor stor grad mener du at disse positive effektene passer i forhold til deg og det barnet du er støttekontakt for? - Barnet vet at det har en samtalepartner

	Respondenter	Prosent	Usikkerhet
Helt enig	31	63,3%	±7,3
enig	17	34,7%	±7,2
uenig	0	0,0%	±0,0
Helt uenig	0	0,0%	±0,0
Kan/vil ikke svare	1	2,0%	±2,1
I alt	49	100,0%	

6. I hvor stor grad mener du at disse positive effektene passer i forhold til deg og det barnet du er støttekontakt for? - Foreldres dårlige samvittighet reduseres

	Respondenter	Prosent	Usikkerhet
Helt enig	11	23,4%	±6,8
enig	14	29,8%	±7,4
uenig	10	21,3%	±6,6
Helt uenig	0	0,0%	±0,0
Kan/vil ikke svare	12	25,5%	±7,0
I alt	47	100,0%	

6. I hvor stor grad mener du at disse positive effektene passer i forhold til deg og det barnet du er støttekontakt for? - Barnet påføres sunne interesser

	Respondenter	Prosent	Usikkerhet
Helt enig	30	61,2%	±7,3
enig	16	32,7%	±7,1
uenig	1	2,0%	±2,1
Helt uenig	0	0,0%	±0,0
Kan/vil ikke svare	2	4,1%	±3,0
I alt	49	100,0%	

7. Hvor lenge har du vært støttekontakt for det barnet du er støttekontakt for nå?

	Respondenter	Prosent	Usikkerhet
under 1 år	13	26,0%	±6,4
1-2 år	18	36,0%	±7,0
2-4 år	9	18,0%	±5,6
mer enn 4 år	10	20,0%	±5,8
I alt	50	100,0%	

8. Er ditt oppdrag som støttekontakt organisert i en gruppesammenheng?

	Respondenter	Prosent	Usikkerhet
Ja	24	48,0%	±7,3
Nei	26	52,0%	±7,3
I alt	50	100,0%	

9. Er det ellers opplysninger som du ønsker å gi i denne sammenheng? - Ikke gi opplysninger her som kan identifisere den du er støttekontakt for.

nei

Hvis man har to barn om gangen (feks søskenpar) får man bare betalt for et barn og bare 40kr tillegg for det andre barnet. Dette fører nok til at noen velger å ha ett barn om gangen istedet for begge. Det krever mer å ha to barn og da skal man ha betalt for det. Man skal ivare ta to individers interesser, ta hensyn til alder og man skal kunne følge opp hvert av barna. Det bør skrives timer på hvert av barna. Hvis man blir syk har man ikke rett på lønn. Det burde taes opp, for å styrke støttekontaktens rettigheter. pr i dag har ikke støttekontaktene de rettighetene som resten av de ansatte i kommunen.

Nei.

Kommentar til "barnet vet at det har en samtalepartner" - barnet deler mye fra sin hverdag og lignende, men når det gjelder eventuelle problemer i hjemmesituasjonen er det tydelig at barnet vil virke mest mulig "normalt" og ikke stille familien eller seg selv i et "dårlig" lys, noe som fører til at jeg som støttekontakt sannsynligvis ikke blir sett på som en vedkommende ønsker å dele slike type problemer eller vanskelige følelser med.

nei

Opplæring? Hva slags opplæring?

Jeg ble kontaktet fordi jeg har ti års erfaring fra barnevernarbeid på institusjon, bla Helgerud i bærum, og Kristinelund i oslo

Annet spørsmål 5 avog til spiller vi kort eller donino med andre i en klubb i Oslo

jeg ønsker mer oppfølging og konversasjon med ansvarlige saksbehandler, veiledning osv.

blir mer en veileder og støtte på vei til voksenlivet

støttekontakt bør ha et møte med saksbehandler tidligere i perioden for å få informasjon om familien og brukerne sine.

Saksbehandler gjør ikke en god nok jobb, da saksbehandler ikke har tatt kontakt på de 6 månedene dette oppdraget har vart. Dette er jeg meget misfornøyd over.

Opplever at mange ungdommer/barn står "i kø" for å få det tiltaket vi tilbyr, men at plassene ikke blir fylt. Etter gjentatte etterlysninger av ungdom, skjer det ikke noe. Vet ikke hvor "problemet" ligger, Saksbehandlerene vet jo om tiltaket.

Vi er en gjeng på 6 voksne, som har ansvaret for hvert vårt barn/ungdom. Vi har holdt på i 17 år - det sier vel det meste om trivselen blant de voksne støttekontaktene. Barna rundes det jo på...

Distribusjonstype

	Respondenter	Prosent	Usikkerhet
E-post	49	100,0%	±0,0
Papir	0	0,0%	±0,0
Brevfletting	0	0,0%	±0,0
I alt	49	100,0%	

Samlet status

	Respondenter	Prosent	Usikkerhet
Ny	0	0,0%	±0,0
Distribuert	0	0,0%	±0,0
Noen svar	1	2,0%	±2,0
Gjennomført	49	98,0%	±2,0
Frafalt	0	0,0%	±0,0
I alt	50	100,0%	

Intervjuguide for intervju med saksbehandlere

- 1) Hvilke faktorer ligger bak når det blir vurdert støttekontakt som tiltak?
- 2) Hva er ønsket effekt/virkning fra barnevernets side når man setter inn tiltaket?
- 3) Hvilke positive erfaringer finnes rundt tiltaket?
- 4) Hvilke negative erfaringer finnes rundt tiltaket?
- 5) Har saksbehandler noen ønsker i forhold til tiltaket i fremtiden, forslag til forbedringer i utvelgelse, oppfølging eller rammer rundt tiltaket?
- 6) Finnes det noen faktorer som alltid må være til stede for at tiltaket skal vurderes?
- 7) Finnes det faktorer som aldri kan være tilstede?
- 8) Har saksbehandler tro på at tiltaket kan ha kurative effekter, i så fall hvilke?
- 9) Er det ellers andre refleksjoner saksbehandler ønsker å dele i forbindelse med støttekontakt som tiltak?